

FRANCIJAS MĀKSLINIEKU IZSTĀDES LATVIJĀ LAIKĀ NO 1990. LĪDZ 2010.
GADAM FRANCIJAS KULTŪRPOLITIKAS KONTEKSTĀ

Bakalaura darbs

Autors/e:

Akadēmiskās bakalaura studiju programmas “Mākslas”
Starpkultūru sakaru (Latvija - Francija) apakšprogrammas
4. kursa studente Elīna Auzāne
(ID Nr. 20102801)

Darba vadītāja:

Mag.paed. Anita Vaišle

Rīga

2014

SATURS

IEVADS.....	3
1.ĀRĒJĀS KULTŪRPOLITIKAS SKAIDROJUMS.....	6
1.1. Kultūrpolitikas jēdziena skaidrojums.....	6
1.2. Ārpolitika un kultūras diplomātija.....	7
1.3. Maigā vara jeb ietekmes diplomātija.....	9
1.4. Starpvalstu sadarbība kultūras jomā.....	10
1.5. Mākslas izstāžu veidi un to nozīme kultūras diplomātijā.....	12
2. FRANCIJAS KULTŪRAS DIPLOMĀTIJAS NOZĪME STARPVALSTU SADARBĪBAS KONTEKSTĀ.....	16
2.1. Francijas kultūrpolitikas nostādnes.....	16
2.2. Nacionālais laikmetīgās mākslas fonds (FNAC) un Reģionālie laikmetīgās mākslas fondi (FRAC).....	18
2.3. Galvenie Francijas ārpolitikas mērķi.....	20
2.4. Francijas kultūras diplomātijas mērķi.....	24
2.5. Francijas kultūras iestāžu tīkls ārvalstīs.....	27
2.6. Francijas Institūta Latvijā loma.....	30
2.7. Latvijas un Francijas sadarbība kultūras jomā.....	32
3. LATVIJĀ NOTIKUŠO FRANCIJAS MĀKSLINIEKU IZSTĀŽU VĒRTĒJUMS KULTŪRAS DIPLOMĀTIJAS KONTEKSTĀ.....	36
3.1. Latvijā notikušās Francijas mākslinieku izstādes no 1990. līdz 2010. gadam.....	36
3.2. Nozīmīgākās Francijas mākslinieku izstādes laikā no 1990. līdz 2010. gadam.....	41
3.3. Izstāžu diplomātiskā nozīme Latvijā.....	49
3.4. Izstāžu atbilstība kultūras diplomātijas kritērijiem.....	52
NOBEIGUMS.....	57
KOPSAVILKUMS.....	59
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.....	61
RĒSUMÉ.....	63
SUMMARY.....	64
PIELIKUMI.....	65

Ievads

Studējot Starpkultūru sakarus Latvija – Francija, autore vēlējas atklāt, kāda īsti ir Francijas un Latvijas sadarbība māksla jomā, jo Latvijā interese par Francijas mākslu pēdējos gados ir ievērojami augusi, it īpaši pēc festivāla *Francijas Pavasaris*.

Daudzo izstāžu un citu kultūras pasākumu vidū aizvien pieaug ar Franciju saistīto notikumu īpatsvars, tai skaitā arī mākslas izstāžu klāsts. Šīs izstādes visbiežāk tiek rīkotas ar Francijas Institūta Latvijā (bijušā Francijas Kultūras centra) gādību, tās variē no gleznu un foto izstādēm līdz pat laikmetīgās mākslas performancēm. Tā kā līdz šim nav veikts nekāds apkopojums par notikušajām izstādēm, autore vēlējas noskaidrot, cik franču mākslinieku izstāžu ir noticis un kāds ir bijis izstāžu pieauguma temps no 1990. gada līdz 2010. gadam.

Ņemot vērā, ka katra valsts realizē noteiktu kultūrpolitiku gan savā zemē, gan ārvalstīs, autore ir nolēmusi iedziļināties Francijas ārējā kultūrpolitikā jeb kultūras diplomātijā, lai redzētu, vai ir novērojama saistība starp Francijas ārpolitikas mērķiem un tām norisēm mākslas dzīvē Latvijā, ko atbalsta Francijas valsts iestādes. Savukārt, lai gūtu labāku ieskatu izstāžu organizēšanā, tika nolemts intervēt vairākus ar izstāžu tapšanu saistītus cilvēkus, kā arī informācija ir meklēta dažādos avotos un presē.

Pamatjautājums, uz ko tiek meklētas atbildes bakalaura darbā, ir šāds: kādi ir Francijas kultūras diplomātijas mērķi un vai izstāžu tapšanas laikā tie tiek īstenoti, tai skaitā Latvijā? Lai rastu atbildes uz šo jautājumu, tiks analizētas dažādas mākslas izstādes laika posmā no Latvijas neatkarības atgūšanas līdz 2010. gadam, kas veidotas ar Francijas valstisko institūciju atbalstu.

Lai izprastu konkrēto mākslas izstāžu nozīmi kultūras diplomātijas aspektā, tās tiks apskatītas no šādiem skatupunktiem:

- kur ir norisinājusies minētā izstāde,
- kādu mākslas veidu mākslinieks pārstāv,
- kādas ir bijušas iesaistītās puses izstādes organizēšanas laikā,
- kas ir finansējis minēto izstādi,
- vai starp organizēšanā iesaistītajām pusēm ir veidojusies ilgstoša sadarbība.

Darba **mērķis** ir izpētīt, vai mākslas izstādes Latvijā atbilst Francijas kultūras diplomātijas nostādnēm un vai to plānveidīgai rīkošanai ir politisks raksturs.

Mērķa īstenošanai definēti sekojoši uzdevumi:

- balstoties uz teorētisko literatūru un kultūrpolitikas plānošanas dokumentiem, noskaidrot Francijas kultūras diplomātijas nostādnes;
- izveidot datubāzi, kurā būtu uzskaitītas franču mākslinieku izstādes, kas notikušas laikā no 1990.-2010. g. un veikt to analīzi;
- no intervijām un preses materiāliem iegūt ekspertu viedokļus saistībā ar notikušajām izstādēm;
- analizēt visu par izstādēm iegūto informāciju, lai saprastu, vai tās atbilst noteiktajiem kritērijiem un, līdz ar to, vai ir tās kvalificējamas kā Francijas kultūras diplomātijas instruments.

Darba izstrādē tiks pielietotas šādas metodes: dziļās intervijas, kvantitatīvā metode izstāžu apkopojumam un izstāžu kontentanalīze.

Bakalaura darbs tiek iedalīts trīs nodaļās: kultūras diplomātijas skaidrojums, Francijas kultūras diplomātijas nozīme starpvalstu sadarbībā, Latvijā notikušo Francijas mākslinieku izstāžu vērtējums kultūrpolitikas kontekstā.

Pirmā nodaļa tiks veltīta ārējās kultūrpolitikas jeb kultūras diplomātijas jēdziena izpratnei un tam, kā tā izpaužas starpvalstu sadarbības jomā. Tiks aplūkoti starpvalstu sadarbības mērķi, maigā vara un mākslas izstāžu veidi.

Otrajā nodaļā autore apskatīs Francijas ārpolitiku un ārējā kultūrpolitika kā tās sastāvdaļa; skaidros, kādas ir Francijas prioritātes ārpolitikas jomā un kādas institūcijas ir atbildīgas par šiem jautājumiem. Atsevišķa apakšnodaļa tiks veltīta tam, lai aplūkotu Francijas kultūras iestāžu tīklu ārzemēs, kas koordinē sadarbību kultūras jomā ar citām valstīm. Latvijā šo funkciju veic Francijas Institūts, tādēļ tā loma tiks apskatīta detalizētāk. Autore veiks īsu ieskatu Francijas un Latvijas savstarpējās sadarbības vēsturē, sākot ar 20.gadsimta 20.-30. gadiem un pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, apskatot tās norises, kas tiešā veidā saistītas ar kultūras jomu.

Latvijā notikušās Francijas mākslinieku izstādes no 1990. gada līdz 2010. gadam tiks apskatītas trešajā nodaļā, īpaši pievērsoties lielākajām no tām: *Gleznots Normandijā*, *Radīts Francijā*, *Provansas ainavas*, *Fovisma skats*. To analizēšanai tiks izmantoti LNMM materiāli un veiktās intervijas ar mākslas izstāžu kuratoriem. Autore visas izstādes izvērtēs pēc noteiktajiem kritērijiem, lai izprastu, vai tās pilda kultūrpolitikas realizētās funkciju un veicina sadarbību starp Latviju un Franciju. Tiks apskatīta arī presē pieejamā informācija un muzeja oficiālie dokumenti, kas sniedz plašāku ieskatu izstāžu norisē.

Bakalaura darba avoti ir izstāžu materiāli, Francijas Institūta izdotie informatīvie bukleti, publikācijas laikrakstos un žurnālos. Izziņas avots ir arī intervijas, kas veiktas ar muzeja kuratorēm Inesi Baranovsku, Gintu Gerhardi-Upenieci, Irēnu Bužinsku, kā arī *Francijas Pavasara* pasākumu koordinatori Vitu Timermani-Moori un Francijas Institūta kultūras projektu vadītāju Ditu Podskočiju. Balstoties uz šīm un presē atrodamajām intervijām, autore vēlas noskaidrot un salīdzināt dažādu speciālistu viedokli par sadarbību starp Latviju un Franciju. Savukārt zinātniskā literatūra, pētījumi un internetā publicētie Francijas Ārlietu ministrijas dokumenti sniedz informāciju par Francijas ārējās kultūrpolitikas pamatnostādņem un mērķiem.

KULTŪRAS DIPLOMĀTIJAS SKAIDROJUMS

1.1. Kultūras jēdziena skaidrojums

Jēdziens “kultūra” ir ļoti sarežģīti definējams, un humanitārajās zinātnēs ne viens vien pētnieks ir centies dot šim vārdam savu, visprecīzāko formulējumu. Taču, ņemot vērā šī jēdziena komplekso dabu, jāaplūko tā atšķirīgās nozīmes un pēc tam saprast tā lietojumu saistībā ar terminu “politika”.

Terminu “kultūra” var skatīt plašākā un šaurākā nozīmē, respektīvi, kultūra kā kādas sabiedrības vērtību sistēma, dzīvesveids, morālās normas un kultūra kā cilvēka radītās garīgās un materiālās vērtības, kas atspoguļo tā radošo garu.

Skatoties vārda etimoloģiju, redzams, ka vārds *cultus* latīņu valodā apzīmēja *iekopt, audzēt, pielūgt*¹. Ilgu laiku kultūra bija pretstats visam nekoptajam, mežonīgajam, barbariskajam, tā bija saistīta ar zemkopību un civilizāciju, tādējādi paceļot attīstītās sabiedrības pāri primitīvajām tautām un to ieražām. Tikai attīstoties antropoloģijas zinātnei radās priekšstats par kultūrām kā dažādām kopienām ar katrai raksturīgo vērtību un ieražu kopumu. Poļu filozofs Ernsts Kasīrers (Ernst Cassirer) šo plašāko skatījumu uz kultūru apzīmēja kā “visu kādai sabiedrībai piemītošu simbolisko formu kopumu”, ar to saprotot sociālās dzīves organizēšanu, domāšanas kategorijas, tehnoloģiju izmantošanu u.c. kādai sabiedrībai raksturīgās iezīmes.²

Šaurākā nozīmē kultūra ir cilvēka radīto vērtību kopums (kādā, parasti, mākslas nozarē)³. Jāatzīmē, ka viss kādas sabiedrības kultūras vērtību kopums vai kopienas locekļu izvēlētā mākslas darbu izlase var veidot kanonu vai pat sava veida pielūgsmes objektu. Jēdziens “kultūra” kā mākslas vērtību kopums vai kanons bieži vien tiek attiecināts arī uz kultūrpolitiku.⁴ Kultūrpolitikas pētnieks Džons Hoks (John Hawk) uzsver, ka “gandrīz visi valdības kultūrpolitikas apgalvojumi (..) izmanto

¹ <http://en.wiktionary.org/wiki/culture> (skatīts 3.05.14.)

² Lanoë, Elise. Thèse de doctorat. *La culture au service de la diplomatie? Les politiques culturelles extérieures de la RFA et de la France au Brésil (1961-73)*. Lille, 2012. p.25.

³ Latviešu literārās valodas vārdnīca. Pieejama: <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=kult%C5%ABra>

⁴ Lanoë, Elise. Thèse de doctorat. *La culture au service de la diplomatie? Les politiques culturelles extérieures de la RFA et de la France au Brésil (1961-73)*. Lille, 2012. p.26.

“vērtību sistēmā” balstīto kultūras jēdzienu. Tomēr, kad sākas politikas īstenošana, uzmanība tiek koncentrēta uz mākslu – kultūra kļūst par Kultūru”.⁵

Bieži vien, atsaucoties uz Maslova teoriju⁶, pastāv priekšstats par kultūru kā tādu garīgo vajadzību, kas ir piepildāma tikai tad, kad pārējās (fiziskās, sociālās, materiālās) vajadzības ir piepildītas. Taču kā norāda Džons Hoks, kultūra ir pamatvajadzība, sabiedrības pamats, nevis sava veida “virsbūve”, dekoratīvs elements, kas pievienots pēc tam, kad sabiedrība apmierinājusi visas savas vajadzības.⁷

Kā jau minēts, kultūrpolitikā un kultūras diplomātijā kultūra tiek visbiežāk skatīta tikai kā cilvēka radošā izpausme (māksla, dejas, mūzika, teātris u.c.), savukārt tādas universālas vērtības, kas ir sabiedrības pamatā – demokrātija, līdzcietība, iecietība, taisnība, brīvība, vienlīdzība, miers, cieņa pret vidi u.c. - un kas veicina sabiedrības integrāciju, risina sociālo nevienlīdzību, ekoloģijas un līdztiesības jautājumus, netiek skatītas kā kultūrai piederīgas. No otras puses, jēdzieni “starpkultūru sadarbība”, “kultūru dialogs”, “kultūru daudzveidība” sevī ietver tieši šīs vērtības un kultūras jēdzienam tajos ir daudz dziļāka dimensija.

Nemot vērā iepriekšminēto un nenoliedzot kultūras kā sabiedrības simbolisko un pamatvērtību paudējas lomu, šī darba ietvaros ar vārdu “kultūra” tiks saprastas galvenokārt cilvēku radītās garīgas, intelektuālās un materiālās vērtības. Taču tā kā šis zinātniskais darbs ir saistīts ar starpkultūru sakariem, tad ir jāaplūko arī kultūras diplomācija un ārpolitika, jo tās ir nozares, kurās valsts koordinē attiecības ar citām valstīm, tai skaitā arī kultūras jomā.

1.2. Ārpolitika un kultūras diplomācija

Ārpolitika ir tā politikas darbības joma, ar kuras palīdzību kāda valsts nodibina, nosauc un kārtoti savas attiecības ar ārzemju valdībām. Kā raksta franču politoloģe Marī Kristīne Keslere (Marie Christine Kessler), jebkurai ārpolitikai ir divas izpausmes: teritoriālā un funkcionālā. Attiecīgi, ir tik daudz ārpolitiku, cik ir tās darbības virzieni un iesaistīto valstu (Francijas kultūrpolitika Vācijā,

⁵ Hoks, Džons. *Ilgspējīgas attīstības 4.pīlārs. Kultūras nozīme valsts attīstības plānošanā*. Culturelab, Rīga, 2007. 15.lpp.

⁶ Maslova teorija par pamatvajadzībām, kurā primārās ir fizioloģiskās vajadzības, tad vajadzības pēc sabiedrības un tikai pēc tam seko intelektuālās un garīgās vajadzības.

⁷ Hoks, Džons. *Ilgspējīgas attīstības 4.pīlārs. Kultūras nozīme valsts attīstības plānošanā*. Culturelab, Rīga, 2007. 16.lpp.

Francijas industriālā politika Dienvidaustrumāzijā utml.).⁸ Jebkura ārpolitika tiek izstrādāta, ņemot vērā konkrēto ģeogrāfisko zonu vai valsti, uz kuru tā attieksies.

Par ārpolitikas veikšanu ir atbildīgs valsts vadītājs (prezidents, karalis utt.), premjerministrs, ārlietu ministrs, valsts parlaments un viss ārlietu ministrijas resors gan valsts iekšienē, gan aiz tās robežām. Mūsdienās lielākajai daļai valstu ir savs diplomātiskais korpuss, t.i., vēstniecības, konsulāti u.c. sadarbības dienesti, kas veic tos uzdevumus, kurus ārpolitikā noteikušas valsts augstākās amatpersonas. Jāatzīmē, ka Francija var lepoties ar otro lielāko diplomātisko tīklu ārvalstīs, sekojot aiz ASV.⁹

Parasti vēstniecībās ir atsevišķs postenis, kas nodarbojas ar kultūras jautājumu risināšanu, palīdz māksliniekiem organizēt turnejas un izstādes, piedalīties festivālos. Taču lielvalstis sadarbībai kultūras jomā piegriež lielāku vērību, saprotot, ka tas ir labākais veids, kā spodrināt savu tēlu citviet pasaulē. Tās sekmē ne vien savas valodas apguvi, bet arī atbalsta savu autoru darbu tulkojumus, seminārus, koncertus, izstāžu rīkošanu un teātru viesturnejas ārvalstīs. Šādus pasākumus bieži vien iniciē valsts augstākās amatpersonas, jo valstij ir konkrētas intereses attiecībā uz kādu reģionu. Minētās kultūras aktivitātes neapšaubāmi sekmē sadarbības veidošanos ne vien kultūras, bet arī zinātnes, izglītības un ekonomikas jomā. Tādā gadījumā var runāt par kultūras diplomātiju.

Kultūras diplomātija ir ārpolitikas sastāvdaļa. Protams, tās mērķi un veiktās aktivitātes ir atkarīgas no konkrētās valsts un tās interesēm attiecībā uz mērķa valsti vai reģionu, taču Francijā kultūras diplomātija ir pakļauta Ārlietu un Eiropas lietu ministrijai, kas nosaka kultūras diplomātijas politisko raksturu. Tieši Ārlietu ministrija, nevis Kultūras un komunikācijas ministrija koordinē un lielā mērā finansē kultūras iestāžu darbību ārvalstīs.

Kultūras diplomātijas nozīmi Francijas ārpolitikā pierāda arī Ārlietu un Eiropas lietu ministrijas budžeta sadalījums: 2009.gadā divas nozīmīgākās programmas, kas sastādīja 51% no ministrijas budžeta, bija “Kultūras un zinātnes prestižs”, kurai atvēlēti 506 miljoni eiro, un “Solidaritāte ar attīstības valstīm”.¹⁰ Te uzskatāmi redzams arī viens no Francijas ārpolitikas mērķiem – ar kultūras un zinātnes palīdzību tā tiecas uzturēt savu mākslu un kultūras citadeles tēlu citur pasaulē.

⁸ Kessler, Marie-Christine. *La politique étrangère de la France*. Presses de sciences po. Paris, 1999.p.46.

⁹ Kessler, Marie-Christine. *La politique étrangère de la France*. Presses de sciences po. Paris, 1999.p.46.

¹⁰ Skujiņa, Rūta. Francijas Institūta Latvijā kultūras programmas (2004-2011) kā decentralizācijas instruments. Bakalaura darbs. Latvijas Kultūras akadēmija, Rīga, 2012.

Attiecīgi, Francijas Ārlietu un Eiropas lietu ministrija nodarbina ap 4000 darbinieku ārvalstīs, kuru pienākums ir sadarbība veidošana un nodrošināšana kultūras jomā. Latvijā Francijas kultūras diplomātijas īstenotājs ir Francijas Institūts, kura darbība tiks apskatīta plašāk 2.nodaļā.

1.3. Maigā vara jeb ietekmes diplomātija

Soft power jeb maigā vara, ir termins, ko ieviesa amerikāņu politikas zinātnieks Džozefs Naiss (Joseph Nye). Viņš izvirzīja teoriju par to, ka lielvaras izmanto *maigo varu* jeb kādas valsts „spēju iegūt to, ko vēlas, piesaistes, nevis piespiešanas veidā.” Savā grāmatā “Nolemts vadīt” (*Bound to Lead*), kas iznāca 1990.gadā, Naiss min to, ka ”maigā vara var tikt nodibināta, veidojot attiecības ar sabiedrotajiem, ekonomiskās palīdzības un kultūras apmaiņas veidā”.¹¹ Šī darba ietvaros pēdējais ir visnozīmīgākais maigās varas aspekts, kas parāda, ka ietekmi uz kādu valsti var izdarīt ne tikai ekonomiskā veidā (kā piemēru var minēt ASV izstrādāto Māršala plānu pēc kara izpostītajai Eiropai¹²) vai savstarpējas sadarbības rezultātā, bet arī kultūras diplomātijas ceļā.

Maigā vara tiek pretstatīta stingrajai varai (*hard power*), kas savukārt apzīmē spiediena izdarīšanu no lielvaras puses uz tās politisko ambīciju objektu. Šo stingro varu, kas pastāv jau gadsimtiem ilgi, var īstenot ar militāra spēka palīdzību, tostarp ar piespiedu diplomātiju, karu un alianšu veidošanu, lai piespiestu, iebiedētu vai liktu aizsargāties.¹³

Maigās varas ieviesēji ir ne tikai valsts amatpersonas un ierēdņi, bet arī nevalstiskās organizācijas un starptautiskās institūcijas. Tā tiek uzskatīta par varas otro seju, kas netieši ļauj varas uzspiedējam iegūt to, ko tas vēlas. Naiss izceļ trīs pīlārus, uz kuriem kāda valsts var balstīt savu maigo varu: tā ir kultūra, politiskās vērtības un ārpolitika.¹⁴ Šī valsts iegūst sava veida autoritāti un liek varas objektam apbrīnot to un vēlēties tuvināties lielvaras paraugam. Tādā veidā mērķa valsts viedoklis tiek pielāgots vēlamajam bez militāriem draudiem vai ekonomiskām sankcijām.

Iepriekšminētā maigā vara tiek īstenota ar kultūrpolitikas starpniecību un izglītības iestāžu veiktajām aktivitātēm, kuras veic tādas iestādes kā Gētes Institūts (vācu kultūras institūts) vai Konfūcija Institūts (ķīniešu kultūras institūts ārvalstīs), kā arī pateicoties tādiem pasaules mēroga notikumiem kā Olimpiskās spēles, Pasaules kauss futbolā vai Vispasaules izstāžu organizēšana. Šī politiskā pieeja ir galvenais ierocis stratēģisku un ekonomisku līgumu slēgšanā.¹⁵

Franču politiskajā vidē, tai skaitā Francijas Ārlietu ministrijas mājas lapā, tiek lietots termins *ietekmes diplomātija* (*diplomatie d'influence*), kas būtībā apzīmē tādu diplomātijas formu, kurā priekšroka tiek dota pārliecināšanas varai (*pouvoir de convaincre*), izmantojot visus tīklus un

¹¹ Nye, Joseph. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public Affairs, New York, 2004. P.56.

¹² Tā dēvētais Māršala plans (Marshall plan) jeb Eiropas Atjaunošanas programma bija ASV sniegta finanšālā palīdzība Eiropas valstīm no 1948. līdz 1952.g.

¹³ LZA Terminoloģijas komisijas sniegtais skaidrojums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=203800> (skat. 22.03.14.)

¹⁴ Nye, Joseph. *Soft Power: The Means to Success in World Politics* Public Affairs, New York, 2004. P.57.

¹⁵ <http://ladiplomatiedinfluence.wordpress.com/about/> (skat. 25.04.14.)

personīgās attiecības.¹⁶ Savukārt, pārliecināšanas vara nozīmē to, ka kāda noteikta valsts vai valstu grupa ir spējīga piesaistīt saviem uzskatiem kādu citu valsti, pateicoties dominējošai ietekmei dažādās jomās (zinātnē, mākslā, ekonomikā u.c.), vai tai piedēvētajam prestižam. Šī definīcija idejiski ir diezgan tuva tam, kas anglosakšu politiskajā kultūrā tiek saprasts ar jēdzienu *soft power*, kas franciski runājošajā kultūrtelpā nav tik ļoti izplatīts. Tomēr jāatzīmē, ka ar terminu *power* tiek likts uzsvars uz politisko spēku, savukārt franču izmantotais jēdziens *diplomatie* ir neitrālāks, mazāk agresīvs, kas labi raksturo viņu politikas īpatnības.

1.4. Starpvalstu sadarbība kultūras jomā

Līdz ar Berlīnes mūra krišanu un tam sekojošo Eiropas atkalapvienošanas siena starp Rietumeiropu un Austrumeiropu tika nojaukta, tādējādi nodibinājās kontakti starp cilvēkiem dažādos Eiropas nostūros un starpvalstu sadarbībai pavērās arvien vairāk iespēju. Pateicoties Šengenas līgumam un t.s. *robežu atvēršanai* mobilitāte ir arvien pieaugusi. Brīvu pārvietošanos, kā arī brīvo tirdzniecību sekmē arī jaunu dalībvalstu pievienošanās Eiropas Savienībai. Arī Latvijai radās daudz vairāk iespēju sadarboties ar citām Eiropas valstīm, kurām pieeja līdz tam bija ierobežota ar teritoriālām vai likumdošanas noteiktām barjerām.¹⁷

Sadarbības formas var būt ļoti dažādas – gan starp privātpersonām un uzņēmējiem, gan kultūras iestādēm, kuras darbojas ar daļēju vai pilnīgu valsts atbalstu, gan starp pašvaldībām un plašākā mērogā - starp valstīm. Neapšaubāmi, veids, kādā šī sadarbība tiek nodibināta, un mērķi, kas vada dažādos kultūras spēlētājus iesaistīties šādās sava veida avantūrās, ir atšķirīgi. Dragans Klaičs, grāmatas *Iztēle bez robežām. Ceļvedis starptautiskai sadarbībai kultūrā*¹⁸ min sešus mērķus, kas ir starpvalstu sadarbības projektu dzinūji.

- Profesionālā izaugsme. Māksliniekiem iespēja piedalīties starptautiska mēroga pasākumos ir ceļš uz karjeras izaugsmi, panākumiem un atpazīstamību. Profesionālā izaugsme, ko var gūt, piedaloties festivālos, biennālēs un iepazīstoties ar citiem savas jomas profesionāļiem bieži vien ir pat svarīgāka par slavu vai honorāru, lai gan arī tas nav mazsvarīgi.
- Atpazīstamība. Arī kultūras organizācijas vēlas tikt pamanītas un novērtētas aiz savas valsts robežām, smelties jaunu pieredzi, dibināt jaunas pazīšanās, gūt iespēju salīdzināt, kā tiek rīkoti pasākumi viņu zemē un citviet. Piemēra spēks un inovatīvi risinājumi mēdz būt neatsverams ieguvums no sadarbības projektiem.

¹⁶ <http://www.presse-francophone.org/apfa/defi/p/pouvoir3.htm> (skat.20.04.14.)

¹⁷ To intervijā pieminēja arī Dita Podskočija. Skat. 10. pielikumu.

¹⁸ Klaičs, Dragans. *Iztēle bez robežām. Ceļvedis starptautiskai sadarbībai kultūrā*. Culturelab, Rīga, 2008. 23.lpp.

- Valsts atpazīstamība. Rīkojot lielākus valsts atbalstītus sadarbības projektus, tiek sekmēta valsts atpazīstamība un nacionālās kultūras apliecināšana. Kā piemēru var minēt festivālu *Pārsteidzošā Latvija*, kas francūžiem atklāja latviešu kultūras sasniegumus un skaidrāk iezīmēja Latvijas individuālos vaibstus. Sadarbība starp valstīm var kalpot arī savas ietekmes nostiprināšanai kādā valstī.
- Ekonomiskie apsvērumi. Šādi sadarbības projekti parasti prasa lielus ieguldījumus. Kultūras organizācijas mēdz iesaistīties internacionālos projektos ar citvalstu partneriem tādēļ, lai rastu līdzekļus, kuru pašiem nav, vai apvienotu resursus (t.i. iegūtu līdzfinansējumu vai kombinētās investīcijas), veidotu kopražojumus, padarot projektu abām pusēm izdevīgāku. Kā raksta D. Klaičs attiecībā uz muzejiem, “lai izveidotu lielu, komerciāli veiksmīgu meistardarbu ekspozīciju, ir nepieciešami ievērojami ieguldījumi, ko neviens muzejs atsevišķi nespēj savākt. Bet trīs muzeji kopā var to izdarīt kopīgiem spēkiem un ar papildus vairāku mēnešu ilgu ekspozīciju trīs pilsētās piesaistīt sponsorus.”¹⁹

Lielu pasākumu rīkošana ārzemēs nodrošina arī pasūtījumus māksliniekiem (piemēram, Venēcijas biennāle) un iespēju gūt arī peļņu, it īpaši tādās nozarēs kā kino, mūzika, dizains, arhitektūra, mode.

- Savas identitātes izcelšana. Pilsētas un reģioni ar nolūku piesaistīt tūristu uzmanību nereti iesaistās sadarbības pasākumos ar citām, līdzīga izmēra pilsētām vai reģioniem. Ar mākslas pasākumu programmu pilsētas cenšas radīt “unikālu piedāvājumu”, kulturālu, vilinošu vidi, neaizmirstot uzsvērt tieši savas kultūrvēsturiskās vai ģeogrāfiskās īpatnības un atšķirības. Dažkārt reģioni ar izteiktu minoritāšu īpatsvaru cenšas sevi pretstatīt nacionālajai kultūrai (piem., Katalonija, Velsa u.c.). Arī nacionāla līmeņa kultūras centri un institūti cenšas uzsvērt savas zemes īpašās kvalitātes un tādēļ stimulē savu nacionālo kultūru eksportu.²⁰ Par Francijas kultūras iestāžu tīklu ārzemēs, kas nodarbojas tieši ar šāda tipa aktivitātēm, plašāk tiks stāstīts 2.nodaļā.
- Pieredzes bagātināšana. Dažādi kopīgi rīkoti pasākumi ar ārzemju partneriem sniedz iespēju kultūras iestādēm mācīties vienai no otras, gūt tehnisko atbalstu, jaunas prasmes, līdzfinansējumu. Bieži vien tas ir arī radošs process, kurā diskusijas un dažādo skatījumu mijiedarbība palīdz nonākt pie labāka rezultāta.
- Miers un stabilitāte Eiropā. Eiropas Savienības ideoloģiskais pamats ir miers un stabilitāte. Pēc Otrā Pasaules kara Eiropai bija jāveic veidot attiecības starp valstīm no jauna, un par

¹⁹ Klaičs, Dragans. *Iztēle bez robežām. Ceļvedis starptautiskai sadarbībai kultūrā*. Culturelab, Rīga, 2008. 24.lpp.

²⁰ Klaičs, Dragans. *Iztēle bez robežām. Ceļvedis starptautiskai sadarbībai kultūrā*. Culturelab, Rīga, 2008. 25.lpp.

vienu no miera pīlāriem blakus politikai un ekonomikai tika nosaukta kultūra. Eiropas autoritātes pastāv uz to, ka katrai Eiropas tautai jā saglabā sava unikalitāte, lai veidotos iekļaujoša sabiedrība, kurā ir izpratne un cieņa pret cittautu tradīcijām un kultūras atšķirībām. “Nevis lai padotos vienādotās un viendabīgās *eirokultūras* priekšā, no kā daudzi baidās, bet gan lai stiprinātu kultūru daudzveidību Eiropā, kultūras organizatori veido integrētu, ietverošu daudzbalstīgu kultūras vidi, kur valda radošums, analīze, diskusijas un kultūratmiņa.”²¹ Arī Džons Hoks uzsver to, ka ne tikai tolerances vārdā ir jārespektē dažādu kultūru pārstāvji, bet gan lai varētu izdzīvot nākotnē, pielāgojoties mainīgiem apstākļiem. “Gan izpausmju, gan kultūras izpratnes dažādība ir būtiska krāsaina dzīves gobelēna sastāvdaļa un nepārvērtējams līdzeklis arīdzan, lai stātos pretim izaicinājumiem (...).”²² Ne velti ES lozungs ir “Vienoti dažādībā”.

Kopumā var secināt, ka sadarbību starp valstīm, pašvaldībām, kultūras organizācijām un individuāliem māksliniekiem nosaka gan ekonomiski, gan tīri profesionāli apsvērumi. Dažreiz tas var būt vilinājums vai izaicinājums piedalīties kādā sadarbības programmā, citkārt tā ir finansiāla nepieciešamība meklēt atbalstu aiz savas valsts robežām. Jebkurā gadījumā, sadarbības projekti ar internacionālu raksturu sniedz nebijušu pieredzi, nodrošina kontaktus ar ārzemju partneriem un paplašina visu iesaistīto pušu izpratni par citām kultūrām.

1.5. Mākslas izstāžu veidi un to nozīme kultūrpolitikas kontekstā

Mākslas izstāžu veidi ir ļoti dažādi. Izstādes var iedalīt tādās, kas saistītas ar priekšmetu (t.i. mākslas darbu, senlietu, dizaina priekšmetu, vēsturisko dokumentu u.c.) eksponēšanu, tematiskajās izstādēs un konceptuālajās izstādēs. Priekšmetu izstādēs izstādāmie objekti it kā runā paši par sevi, savukārt tematiski vai konceptuāli iekārtotajās ekspozīcijās uzsvars nav tik ļoti likts uz eksponētajiem priekšmetiem, bieži ir skaidrojumi un citi mediji, kas apmeklētāju vada pa izstāžu telpu, ļaujot labāk atklāt izstādes pamatideju. Tradicionāli ir pierasts, ka izstādē tiek izlikti vai nu viena mākslinieka vai mākslinieku grupas, kurai raksturīgs līdzīgs izteiksmes veids vai tematika, radītie darbi (gleznas, zīmējumi, tēlniecības darbi, instalācijas, tekstilmāksla). Tās var dēvēt par personālizstādēm vai grupas izstādēm, kurās fokuss ir vērsts uz viena vai vairāku autoru darbu izlasi. Šādas izstādes bieži vien tiek rīkotas pēc pašu mākslinieku vai kuratoru iniciatīvas. Savukārt

²¹ Klaičs, Dragans. *Iztēle bez robežām. Ceļvedis starptautiskai sadarbībai kultūrā*. Culturelab, Rīga, 2008. 25.lpp.

²² Hoks, Džons. *Ilgspējīgas attīstības 4.pīlārs. Kultūras nozīme valsts attīstības plānošanā*. Culturelab, Rīga, 2007. 38.lpp.

tematiskās izstādes ir tādas, kurās tiek demonstrēti kādā noteiktā tematikā veidoti vai par līdzīgu problemātiku stāstoši darbi. Savukārt konceptuālās izstādes, kā piemēram 2013.gadā Rīgas Mākslas telpā rīkotā izstāde "...lai gadījums kļūtu par notikumu..." apvieno dažādus, it kā šķietami nesaistītus mākslas darbus, kas bieži vien izpildīti atšķirīgās tehnikās, taču izstādes veidotāju izstrādātā pamatideja ļauj tajos saskatīt kopīgo, veidojot vienotu stāstu vai radot skatītājā kādu noteiktu iespaidu.

Izstādes var klasificēt arī pēc eksponēšanas ilguma:

- patstāvīgā ekspozīcija
- izstāde
- ceļojoša izstāde

Patstāvīgā ekspozīcijā tiek apkopoti tādi mākslas darbi un vērtības, kas atrodas muzeja kolekcijā un ilgstoši tiek izstādīti vienā vietā. Šādu izstāžu biļetes cena parasti ir zemāka nekā maksa par izstādes apmeklējumu un patstāvīgā ekspozīcija parasti ir paša muzeja/izstāžu zāles atpazīšanas zīme.

Savukārt izstāde ir speciāli atlasītu darbu izstādīšana (kā iepriekš tika minēts, tā var būt personālizstāde, mākslinieku grupas, tematiskā vai konceptuālā izstāde), kuras eksponēšana ir paredzēta konkrētu laika sprīdi (parasti 1,5 – 3 mēneši). Šādas izstādes vajadzībām var tikt attiecīgi izdomāta un iekārtota telpas scenogrāfija, pielāgoti skaņas efekti, apgaismojums un pat pasūtīti jauni mākslas darbi, lai radītu iespaidu par citu realitāti, kura paveras skatītājiem iejot izstāžu zālē.

Ja izstāde nav piesaistīta konkrētai demonstrēšanas vietai un tās veidotāji ir iecerējuši to parādīt vairāk nekā vienā pilsētā, tad mākslas darbi var ceļot arī uz citām *mājām*, tādējādi sasniedzot plašāku auditoriju un popularizējot konkrētās izstādes koncepciju, māksliniekus un rīkotājus. Starptautiska prakse ir izstādes, atkarībā no to lieluma, mākslas darbu stāvokļa un pieejamības, izrādīt plašākai publikai vismaz trijās vietās. Organizācijas, ar kuru palīdzību tiek realizētas šāda tipa izstādes, pieņem tās arī zinātnisku iemeslu dēļ, lai, sadarbojoties ar vairākiem partneriem, varētu celt izstādes kvalitāti. Tāpat šādā veidā ir vieglāk sadalīt izmaksas, jo vairākas iesaistītās puses sedz transporta pakalpojumus, apdrošināšanu, darbinieku algas utt.²³

Taču jaunu izstāžu izveide prasa lielus finansiālos un cilvēku resursus, kas saistāmi ar darbu atlasīšanu, pārvadāšanu, uzstādīšanu, telpas pielāgošanu, informatīvā un reklāmas materiāla izstrādi. Transportēšana un lielā apmeklētāju plūsma var kaitēt jūtīgiem mākslas darbiem, un tas būtībā veido pretrunu ar muzeju pamatmisiju – māksliniecisko un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu.

Neskatoties uz iepriekšminētajiem faktoriem, šādas izstādes bagātina ierasto muzeja

²³ Briedis, Uģis. Mākslas izstāžu menedžments. Maģistra darbs. Latvijas Kultūras akadēmija. Rīga, 2008.

pieāvājumu, pieaicinot jau esošos vai jaunus apmeklētājus, kas varbūt nav ierastā muzeja auditorija (kā piemēru var minēt modes izstādes Dekoratīvās mākslas un dizaina muzejā, kas piesaista dāmas, kurām klasiskā māksla varbūt nav tik tuva). Biļetes uz šādām izstādēm parasti maksā dārgāk nekā patstāvīgas izstādes apmeklējums. Lai arī jaunu izstāžu rīkošana ir pārbaudījums jau tā ierobežotajam muzeja budžeta, tās muzejiem ir izdevīgas no tāda skatupunkta, ka tiek piesaistīts lielāks apmeklētāju skaits nekā parasti, līdz ar to tiek gūti lielāki ienākumi. Turklāt konkrētās izstādes reklāma, kas parādās dažādos medijos un presē, veicina arī muzeja atpazīstamību, savukārt ar izstādi saistīto grāmatu, pastkaršu, kalendāru tirdzniecība arī ienes kasē zināmus ieņēmumus.

Mākslas izstādi visbiežāk saista ar noteikta virziena, tematikas vai autora darbu rādīšanu publikai ierobežotā teritorijā (galerijas telpā, pilsētvidē, iepirkumu centrā u.c.). Retāk izstāde tiek skatīta kultūrpolitikas kontekstā. Taču būdama neatņemama kultūras estētisko un idejisko vērtību nesēja, izstāde piedalās arī kultūrpolitikā. Tā ir forums, kurā tiekas mākslinieks ar savu auditoriju, vienlaicīgi tā ir galarezultāts ne vien mākslinieka pūlēm, bet arī kolekciju veidotāju, izstādes menedžeru, kuratoru un iekārtotāju ieguldītajam darbam. Mēdz būt, ka mākslinieks ir arī izstādes iekārtotājs un menedžeris, taču skatoties uz augsta līmeņa izstādēm, kas pulcē lielu skaitu apmeklētāju, jāsaprot, ka tas ir daudzu iesaistīto cilvēku kopdarbs. Augsta līmeņa mākslas ekspozīcija paceļas pāri atsevišķu mākslas darbu novietošanai konkrētā telpā, parasti tā tiek veidota ar izstrādātu koncepciju un mērķi. Neaizmirsīsim, ka 20. un it īpaši 21. gadsimts ir abstraktās un konceptuālās mākslas laikmets.

Lai labāk skaidrotu izstādes ideju un mākslas darbu tapšanas kontekstu, mūsdienās ir pierasta prakse rīkot dažādus informatīvus un interaktīvus pasākumus publikas izglītošanai. Kā piemēru var minēt Latvijas Nacionālā mākslas muzeja iedibināto izglītības programmu *Svētdienas sarunas muzejā*, kurās izstādes kurators ne vien stāsta par izstādē redzamajiem mākslas darbiem, bet bieži vien pieaicina arī pašus māksliniekus vai citus speciālistus uz neformālu sarunu, lai radītu skatītājos padziļinātu izpratni, kas un kāpēc ir izlikts pie muzeja sienām.

Šis apskats autorei ļaus labāk analizēt dažādas Latvijā notikušās izstādes, kas norisinājās no 1990. līdz 2010. gadam.

Kā savā pētījumā « Mākslas izstādes trīsdesmito gadu Francijas kultūras diplomātijā – Dienvidslāvijas gadījums » raksta Velko Staničs (Velko Stanič), izstādes jau ilgu laiku ir kalpojušas kā varas izpausme, un tās parāda ne tikai mākslinieku radītos darbus, bet liek uzsvartu arī uz

nacionālo identitāti un kultūras prestižu.²⁴ Tā kā Vācija trīsdesmitajos gados centās atjaunot savu ietekmi Eiropas Dienvidaustrumu daļā, Francija ļoti aktīvi sāka veikt dažādus pasākumus Centrāleiropā un Dienvidaustrumeiropas valstīs, lai tur nostabilizētu savas pozīcijas. Francija fokusējās uz lielu kultūras pasākumu, t.sk. izstāžu rīkošanu, kuru ekskluzīvajam raksturam vajadzēja pasvītrot tās pārākumu un spozmi. Šis piemērs rāda, ka izstādes bieži rīkotas politiskos nolūkos, uz to atklāšanu aicinātas amatpersonas un armiju ģenerāļi, inteligences pārstāvji, lai atstātu uz sabiedrību iespēju lielāku iespaidu. Arī avīzēs rakstītās slavinošās atsauksmes spodrināja valsts tēlu, tādējādi Francija netika uzlūkota kā ienaidnieks vai svešinieks, bet gan kā draugs un labvēlis.

²⁴ Stanic, Veljko. *Les expositions d'art dans la diplomatie culturelle française des années 1930 – le cas yougoslave*. Université Paris-Sorbonne. Paris, 2010. P.25.

FRANCIJAS KULTŪRAS DIPLOMĀTIJAS NOZĪME STARPVALSTU SADARBĪBĀ

2.1. Francijas kultūrpolitikas nostādnes

Francijas kultūrpolitikas misija tika skaidri noformulēta 1959.gadā, drīz pēc tam, kad tika izveidota Francijas Kultūras lietu ministrija. Tā skan šādi: “Padarīt pieejamus cilvēces ievērojamākos mākslas darbus, pirmkārt, tos, kas radīti Francijā, pēc iespējas lielākam francūžu skaitam; nodrošināt visplašāko auditoriju mūsu kultūras mantojumam un veicināt mākslas darbu radīšanu un radošo garu, kas to bagātina.”²⁵ No šī Kultūras ministrijas darbības formulējuma var izcelt trīs galvenos kultūrpolitikas mērķus: kultūrvēsturiskā mantojuma aizsargāšana, ņemot vērā to, ka Francijā glabājas daudzi pasaules slaveni šedevri; to pieejamības nodrošināšana pēc iespējas lielākam cilvēku skaitam, kā arī jaunrades veicināšana, uzsvāru liekot uz izglītību.

Francijas valsts par savu uzdevumu uzskata nodrošināt visiem, neatkarīgi no sociālajiem, ekonomiskajiem vai ģeogrāfiskajiem apstākļiem, iespēju piedalīties kultūras dzīvē – gan esot skatītāju, gan radītāju statusā. Tādējādi tiek rosinātas jebkādas iedzīvotāju radošās izpausmes visās kultūras jomās, neizceļot īpaši kādu vienu jomu.

Kultūra tiek uzskatīta par to sabiedrības virzītājspēku, kas spēj izlīdzināt nevienlīdzību cilvēku vidū, tādēļ valsts veicina kultūras demokratizāciju, lai nodrošinātu pieeju pēc iespējas lielākam cilvēku lokam piekļūt kultūras vērtībām. Kultūrvēsturiskais mantojums ir visai nācijai nodotais īpašums, ko nepieciešams saglabāt, uzturēt, saudzēt, izcelt, popularizēt, izplatīt un papildināt. Tādēļ atšķirtībā no tā, kāds statuss piešķirts konkrētajam kultūrvēsturiskajam objektam, cilvēkiem tiek sniegta iespēja to apmeklēt regulāri (baznīcas, pilis, muzeji) vai izņēmuma kārtā, reizi gadā sniedzot iespēju apmeklēt kādas īpašas kultūrvēsturiskā mantojuma pieminekļus.²⁶

No otras puses, tikpat nozīmīgi ir arī veicināt jaunradi, kura ir īpaši jārosina ar izglītības mehānismu palīdzību un jāaizsargā mākslinieku autortiesības.

Kādā 1997.gada aptaujā tika noskaidrots, ka vairāk nekā viena trešdaļa visu Francijas iedzīvotāju nodarbojas ar radošām aktivitātēm neprofesionālā līmenī.²⁷ Vai tā būtu muzicēšana,

²⁵ No 24.07.1959.gadā izdotā dekrēta. Greffe, X., Pflieger, S. *La politique culturelle en France*. La documentation française. Paris, 2009, p.41.

²⁶ Tā saucamās kultūras mantojuma dienas – *journées de patrimoine*

²⁷ Djian, Jean-Michel. *Politique culturelle: la fin d'un mythe*. Paris, Gallimard, 2005.p.110.

rakstīšana, spēlēšana amatieru teātrī vai darbošanās ielas cirkā, radošās prakses ir gana izplatītas jauniešu vidū un to īpatsvars turpina pieaugt.

Par māksliniecisko jaunradi atbild īpašs Kultūras un komunikācijas ministrijai pakārtots dienests – Galvenā mākslinieciskās jaunrades direkcija (*La direction générale de la création artistique* - DGCA). Tā koordinē mākslas kolekciju papildināšanu, publiski pieejamo kolekciju, laikmetīgo mākslas darbu fondu novērtēšanu un saglabāšanu, kā arī to, kādām valsts iestādēm un kādā veidā tiek aizdoti mākslas darbi.²⁸ Tas ir viens no veidiem, kā francūžiem tiek nodrošināta pieejamība mākslas darbiem.

Īpašs atbalsts tiek veltīts zinātnei, radošo tīklu attīstībai, izrāžu un tēlotājmākslas popularizēšanai. Minētā institūcija arī dzan uztur orķestrus, operas, teātrus un mūzikas centrus, kā arī Eiropas un starptautiska līmeņa festivālus. Par nozīmīgiem mākslas festivāliem var dēvēt Kannu filmu festivālu, Aviņonas teātra festivālu, Lionas biennāli u.c. Līdz ar to, Kultūras lietu ministrijas nozīme ir attiecināma ne vien uz Francijā notiekošo kultūras notikumu producēšanu un finansēšanu, bet arī uz starptautiska mēroga pasākumiem, kas vienuviet pulcē augsta līmeņa māksliniekus no visas pasaules un apstiprina Francijas kā pasaules kultūras mājvietas lomu.²⁹

Minētā DGCA atbalsta arī franču izcelsmes vai Francijā dzīvojošu mākslinieku darbu izstādīšanu Eiropā un citās zemēs, kā arī īpaša franču un ārzemju profesionāļu tīkla izveidi. Tiek veicināti arī kopražojumi, sadarbības projektos tapušo izstāžu rīkošana un daudzu ilggadēja sakaru uzturēšana starp franču un ārvalstu kultūras iestādēm. Lai to panāktu, tiek iesaistītas tādas organizācijas kā CulturesFrance, Maison des cultures du monde, Platforma, DCA³⁰ u.c. Plašāk par dažām no šīm struktūrām tiks stāstīts sadaļā par Francijas kultūras iestāžu tīklu ārvalstīs.

Nevar nepieminēt t.s. franču kultūras izņēmumu (*exception culturelle française*), kas nosaka kultūras nozares īpašo statusu tirgus ekonomikas laikmetā. Valsts kā nozīmīgu uzdevumu ir izvirzījusi kultūras aizsardzības funkciju pret brīvā tirgus radītajiem riskiem. Kultūras nozares radītie produkti tiek uzskatīti par tādiem, ko nedrīkst pakļaut brīvā tirgus likumiem, jo tad radošo jomu pārstāvji radīs tikai tādu mākslu, mūziku vai teātra iestudējumus, pēc kuriem ir pieprasījums un kas nes peļņu. Savukārt oriģināliem, savam laikmetam atbilstoši, bet, visticamāk, publikas nesapraستيem un ekonomiski neizdevīgiem kultūras projektiem tādā gadījumā nebūs vietas ne

²⁸ <http://cirquedecreation.fr/pistes-de-travail/politiques-publiques/ministere-de-la-culture/item/904-direction-generale-de-la-creation-artistique-dgca.html> (Skatīts 18.03.2014.)

²⁹ Līdzība ar uzskatu par Parīzi kā pasaules kultūras mājvietu. Girard, A. *Les politiques culturelles d'André Malraux à Jack Lang: ruptures et continuités, histoire d'une modernisation*. Hermes, Paris, 1996.

³⁰ DCA – association française de développement des centres d'art. (fr.val.) - Francijas mākslas centru attīstības asociācija

muzejos, ne koncertzālēs. Lai no tā izvairītos, kultūra ir iekļauta atsevišķā kategorijā, kurā valsts dotācijām, pasūtījumiem un dažāda veida mākslas darbu iepirkumiem ir samērā liela nozīme, tādējādi sniedzot mūziķiem, māksliniekiem, literātiem īpašu atbalstu un nenoliekot kultūras radītās vērtības vienā līmenī ar citām precēm. Pēdējos gados tiek akcentēta arī radošo industriju nozīme.

Runājot par Francijas kultūrpolitiku vizuālās mākslas jomā, jāpiemin divas ļoti nozīmīgas institūcijas: Nacionālais laikmetīgās mākslas fonds (FNAC) un Reģionālie laikmetīgās mākslas fondi (FRAC), kurus apskatīsim tuvāk.

2.2. Nacionālais laikmetīgās mākslas fonds (FNAC) un Reģionālie laikmetīgās mākslas fondi (FRAC)

Nacionālais laikmetīgās mākslas fonds (turpmāk tekstā - FNAC) ir lielākā starptautiskā kolekcija Francijā, kurā apkopoti modernās mākslas darbi. Tā krājumā ir apmēram 70 000 mākslas darbu. FNAC redzesloks ir diezgan plašs – viņu kolekcijā ir gan gleznas, gan fotogrāfijas, gan dekoratīvās mākslas objekti, gan video mākslas darbi. Šis fonds darbojas kā valsts publiskā pasūtījuma instruments, un tā misija ir sniegt atbalstu laikmetīgajai mākslai, t.i., mūsdienu mākslinieku pienesumam. Nereti māksliniekiem tiek veikti pasūtījumi, kas pēc tam tiek saglabāti valsts īpašumā un eksponēti. Būtiski ir tas, ka šie mākslas darbi nekad netiek izstādīti FNAC telpās. Tos paredzēts atdot muzejiem glabāšanā, kā arī izmantot izstāžu rīkošanā Francijā un ārvalstīs. Ik gadu izstāžu vajadzībām (retrospektīvām, tematiskām izstādēm, mono izstādēm u.c.) tiek izmantoti 2000 darbi.³¹

Šī fonda rīcībā esošie augstvērtīgie mākslas darbi piedalās ne vien vietējos projektos, bet ir paredzēti tam, lai tos eksponētu arī ārpus Francijas robežām. To var uzskatīt par Francijas ārējās kultūrpolitikas instrumentu, ar kura palīdzību Francijas māksla tiek rādīta iespējami lielākam cilvēku skaitam un kas veicina valsts prestiža saglabāšanos. Kā intervijā uzsvēra Dekoratīvi lietišķās mākslas un dizaina muzeja direktore Inese Baranovska, “FNAC ir valsts subsidēta kultūras programma, un kolekcijā ir ļoti labi darbi. (..) Vizuālajā mākslā viņi pērk ne tikai franču izcelsmes autoru darbus, bet starptautiskus autorus. Kolekcija ir starptautiska, līdz ar to ir iespēja parādīt pie mums ļoti labas izstādes, kuras mums būtu grūti izveidot, ja būtu jāņem kaut kas no Amerikas, kaut kas no Lielbritānijas, Francijas vai Vācijas.”³² Tas atvieglo gan līgumu slēgšanu ar dažādiem kolekciju turētājiem, gan arī finansiālo pusi, ņemot vērā, ka attiecīgais muzejs mākslas darbus no

³¹ <http://cesis.pilseta24.lv/zinas/47/6147> (skat. 14.01.14.)

³² Intervija ar I.Baranovsku. Skat. 9. pielikumā.

FNAC it kā izīrē, bet autoram atsevišķu honorāru nav jāmaksā.

Piemēram, pateicoties sadarbībai starp Inesi Baranovsku un izstāžu kuratori Agnesi de Guvionu Sentsīru (*Agnès de Gouvion Saint-Cyr*), kas pārstāv FNAC, Latvijā 2007. gadā notika izstāde *Vie privée (Privātā dzīve)*. Tajā latviešu publika varēja iepazīties ar 18 fotogrāfu 72 darbiem, kuros tika risinātas pārdomas par vidi, sabiedrību un pasauli, kas aizvien vairāk saslēdzas ap indivīdu.³³ Mērķis parādīt mākslas darbus pēc iespējas lielākam cilvēku skaitam tika panākts tādējādi, ka izstāde uzreiz tika veidota kā ceļojoša ekspozīcija ar trim pieturas vietām – Jūrmalas Pilsētas muzeju, Ventspils muzeju un Cēsu izstāžu namu. Kā atzina izstādes veidotāja Inese Baranovska, “skatītāju atsauce un interese bija liela.”³⁴

Taču FNAC nav vienīgā valsts finansētā laikmetīgās mākslas kolekcija, tādas Francijā ir vēl 23, jo katrā reģionā atrodas reģionālais laikmetīgās mākslas fonds.

Reģionālie laikmetīgās mākslas fondi (turpmāk tekstā - FRAC) ir valsts pasūtītas un pārvaldītas mūsdienu mākslas kolekcijas, kas atrodas 23 Francijas reģionos. Tā kā Francija ir sadalīta 22 reģionos, tad katram reģionam, kā arī aizjūras departamentiem Martinikai (Martinique) un Reinjonas salai (Réunion) ir piesaistīts viens fonds. Šie fondi tika izveidoti 1982. gadā sekojot valsts noteiktajai decentralizācijas politikai, jo Kultūras ministrijas nolūks bija popularizēt mākslu ikvienā Francijas reģionā, *atvedot* to pie skatītāja un tādējādi nojaucot ģeogrāfiskās, sociālās vai kultūras atšķirības.³⁵ Neatkarīgais kurators Filips Pigē (Philippe Piguet), kas 2007. gadā Latvijā veidoja izstādi *Radīts Francijā*, uzskata, ka “20.gs. 80. gadu sākumā (..) plastiskajās mākslās ieviestā decentralizācijas politika ir pilnībā mainījusi Francijas mākslas ainu.” Pigē uzsver valsts un reģionu partnerattiecību lielo nozīmi šo fondu darbībā. Viņš arī uzskatāmi nosauc FRAC darbības 3 galvenos uzdevumus:

- veidot kolekciju;
- organizēt izstādes;
- veicināt mūsdienu mākslas attīstību reģionos.³⁶

Šo aspektu uzsver arī kuratore Irēna Bužinska, sakot, ka frančiem “ļoti svarīga ir reģionālo

³³ Baranovska, Inese. Izstādes katalogs. *Izstāde Vie privée kā suģestējoša cilvēciskās esības diagramma*. Jūrmalas pilsētas muzejs, 2007.

³⁴ Intervija ar I.Baranovsku. Skat. 9. pielikumā.

³⁵ <http://www.frac-platform.com/fr/les-frac> (15.04.13.)

³⁶ Pigē, Filips. Izstādes *Radīts Francijā* katalogs. « Radīts Francijā. Situācijas profils. » Rīga, 2007.

kultūras centru attīstība, jo apzināti notiek laikmetīgo kolekciju veidošana.³⁷ Jāņem vērā, ka nepazīstamiem provinces māksliniekiem ir vieglāk tikt sadzirdētiem, ja tie klauvē pie reģionālā fonda durvīm, nevis Parīzē pie Nacionālā laikmetīgās mākslas fonda vārtiem. Jāatzīmē, ka FRAC iepērk pavisam nesenus darbus – 2 līdz 5 gadus vecus kopš to radīšanas brīža. Taču interesanti, ka šo mākslas darbu atlasītāji ir patiesi profesionāļi savā nozarē, spējot atrast tādus mazpazīstamus autorus, kas vēlāk kļūst par ļoti atzītiem autoriem mākslas kolekcionāru tirgū, piemēram, Sindiju Šermani (Cindy Sherman), Fabrisu Haiberu (Fabrice Hyber), Džefu Konsu (Jeff Koons) u.c.

Kopumā šie krājumi aptver ap 26'000 mākslas darbu, kurus radījuši 4200 autoru - kā franču, tā arī cittautu izcelsmes. Tādēļ var teikt, ka šie fondi darbojas arī starptautiskajā kultūrtelpā, pildot mākslas kolekcionāru un izplatītāju lomu, kā arī kļūstot par sadarbības projektu dalībniekiem. Ik gadus tiek veidoti ap 500 projektu, un apmēram trešdaļa kolekciju atrodas mākslas apritē.³⁸

Būtiski ir tas, ka konkrēto laikmetīgās mākslas fondu var saistīt ar kādu reģionu, bet ne ar muzeju vai galeriju, jo šie mākslas darbu krājumi ir ceļojoši, tie tiek parādīti gan Francijā, gan uz starptautiskās mākslas skatuves. Kopš 2003.gada notiek arvien vairāk starpvalstu sadarbības projektu ar Austrumeiropas valstīm, Izraēlu, Argentīnu un arī ASV, kur 2010. gadā tika rīkota plaša izstāžu sērija vairākos štatos. Vienlaikus ar kolekciju paplašināšanu tiek īstenoti arī projekti, kuru norises laikā māksliniekiem nodrošina uzturēšanos ārvalstīs, tiek piesaistīti mākslas kritiķi vai radošās personības no citām jomām. Šeit varam redzēt, ka tādā veidā Francija uzmanību vērš arī uz mākslas profesionāļu tīkla izveidi, ko šādā ceļā ir vieglāk izveidot. Lielākais projekts Latvijā, kurā tika izmantots FRAC kolekciju piedāvājums, bija 2007.gadā izstāžu zālē Arsenāls notikusī izstāde *Radīts Francijā (Fait en France)*. Plašāk par šo izstādi tiks stāstīts 3. nodaļā.

2.3. Galvenie Francijas ārpolitikas mērķi

Lai labāk izprastu Francijas ārējo kultūrpolitiku un Francijas intereses ārvalstīs, vispirms jānoskaidro, kas ir Francijas Republikas prioritātes ārpolitikā kopumā. Viens no svarīgākajiem mērķiem, bez šaubām, ir valstiskā neatkarība, savas teritorijas un francūžu aizsardzība, taču vienlīdz svarīgi ir garantēt nacionālo interešu izpildi. Lai to varētu panākt, Francijai ir jāspēj apliecināt sava vietu citu lielvaru vidū. Tas tiek darīts, iesaistoties G8 un G20, NATO un ANO Drošības padomē, kurā Francijai ir veto tiesības, kā arī UNESCO. Nevar aizmirst arī to, ka Francija bija viena no sešām valstīm, kas lika pamatakmeni Eiropas Savienības dibināšanai, tādējādi apstiprinot savu lomu Eiropas un pasaules politikā.

³⁷ Intervija ar I. Bužinsku. Skat. 8. pielikumā.

³⁸ <http://www.frac-platform.com/fr/les-frac> (skatīts 03.03.14.)

20. gadsimtā, kopš Šarla De Golla (De Gaulle) laikiem³⁹, Francijas diplomātiju raksturo lielvalsts politika. Pēc Francijas pazemojošās sagrauves Otrā Pasaules karā, tā ir centusies atjaunot lielvalsts tēlu starptautiskajā arēnā, tiecoties palielināt savu varu un prestižu. Aukstā kara gados tā mēģināja veidot dialogu ar Austrumu bloka valstīm.⁴⁰ Tomēr, sākoties Eiropas atkalapvienošanās procesam 80. gadu beigās, kļuva skaidrs, ka pasaulē dominē pēc anglosakšu parauga veidotā globālā tirgus ekonomika ar Amerikas Savienotajām Valstīm priekšgalā. Tas neapšaubāmi bija izaicinājums Eiropai un arī Francijas ārpolitikai, kura, apzinoties savu spožo vēsturi, jutās potenciāli apdraudēta šo pārmaiņu priekšā.

Kā daudzas valstis, arī Francija par vienu no galvenajiem principiem vienmēr ir uzskatījusi savu tautiešu interešu aizstāvību aiz savas valsts robežām. Kā piemēru var minēt Alžīrijas karu, kura laikā tur mītošo francūžu viedoklis (respektīvi, Alžīrijas palikšana Francijas sastāvā) tika minēts par galveno argumentu Francijas militārajām darbībām.

Ārpolitikas pētniece Marī Kristīne Keslere (Marie-Christine Kessler) savā grāmatā raksta par Francijā valdošo uzskatu, ka politiskajām un diplomātiskajām interesēm jāiet roku rokā ar morālajām interesēm.⁴¹ Tas nozīmē to, ka jābūt morālam pamatojumam, veicot miera uzturēšanas vai kādu citu militāru misiju. Par vispārīgu doktrīnu ir kļuvis uzskats, ka Āfrikas intereses ir Francijas intereses. Tas it īpaši attiecināms uz Āfrikas valstīm, bijušajām Francijas kolonijām, kurās notiekošajos konfliktos Francija jūt morālu pienākumu iesaistīties. “Pasivitāte nebūtu savienojama ar mūsu sabiedrības pamatnostādņem un varētu apdraudēt tās vērtības, uz kurām ir balstīts mūsu sabiedrības līgums.”⁴² Protams, tas lielā mērā saistāms ar Francijas ietekmes sfēru nosargāšanu, bet arī ar morālo atbildību par šajās valstīs notiekošo. Astoņdesmitajos gados franču politiķu runās bieži izskanēja vārdu salikums “cilvēktiesību aizsardzība”. Tajā laikā demokrātiskās vērtības bija universāls kredo, turklāt demokrātija tika deklarēta kā pamatnosacījums valsts attīstībai, kas var paātrināt kādas valsts attīstības tempu. Būdamā Cilvēktiesību deklarācijas dzimtene, Francija vienmēr akcentē savu lomu cilvēktiesību aizstāvēšanā un frankofonijas veidošanā arī mūsdienās.

Francijas Ārlietu ministrija par vienu no saviem mērķiem ir definējusi nodrošināt frankofonijas pastāvēšanu, kā arī veicināt franču kultūras atpazīstamību, sadarbību universitāšu,

³⁹ Šarls de Gollis (Charles de Gaulle) – ģenerālis un Francijas Republikas prezidents no 1959. līdz 1969. gadam.

⁴⁰ Kessler, Marie-Christine. *La politique étrangère de la France. Acteurs et processus*. Presses des sciences po. Paris, 1999. P.176.

⁴¹ Kessler, Marie-Christine. *La politique étrangère de la France. Acteurs et processus*. Presses des sciences po. Paris, 1999. P.387.

⁴² Jean-Bertrand Raimond. *La politique d'intervention dans les conflits: éléments de doctrine pour la France*. Presses des sciences Po. Paris, 1999. p.36.

zinātnes, tehnikas un kultūras jomā, sniegt ieguldījumu attīstībā.⁴³ Turpmāk katrs no šiem mērķiem tiks apskatīts tuvāk.

Francijā ir diezgan skaidra nostāja attiecībā uz frankofonijas nozīmīgumu. Attiecībā uz frankofono valstu politiku, tās pamatā ir franču valodas mācīšana, kā arī franču domātāju ideju izplatīšana. Runājot par frankofoniju kā vispārēju apzīmējumu noteiktu valstu saimei, jāatzīmē tās politiskā un lingvistiskā nozīme. Frankofonija neapšaubāmi ir iespēja pretoties anglosakšu kultūras “imperiālismam” pasaulē. Starptautiskā Frankofonijas organizācija (OIF⁴⁴) ir veidota, lai apvienotu zem viena karoga tās valstis, kurās runā franču valodā un kurām ir kopīga vērtību sistēma. Tās ir valstis, kurās franču valoda ir vai nu oficiālā valoda (piemēram, Beļģijā vai Luksemburgā) vai kur tās lietotāju skaits ir pietiekami liels, un uz šī pamata konkrētā valsts tiek uzņemta Starptautiskajā Frankofonijas Organizācijā (piemēram, Rumānija). Tādējādi tiek popularizētas frankofonijas morālās vērtības, kultūra (mūzika, literatūra, kinofilmas franču valodā), kas vienlaikus reprezentē konkrēto valsti un iedzīvina pašu franču valodu kā kultūras mediju starp dažādām tautām.

Visas mākslinieciskās un intelektuālās aktivitātes, kuras var *eksportēt* uz ārzemēm, ir tās, kas vislabāk iemieso franču garu un kas var uzspodrināt Francijas tēlu, pastiprina tās klātbūtni konkrētā valstī. M.K. Keslere savā grāmatā citē franču diplomātu Žanu Davidu Levitu (Jean David Levitte), kas teicis, ka “Franciju veido vienreizējs tradīciju, kultūras, dzīves mākslas, radošuma un augsto tehnoloģiju sajaukums. Tieši šo sajaukumu mums ir jāizceļ gaismā. Runa nav tikai par to, kā veicināt franču valodas apguvi, bet arī par to, kā veicināt mūsu kultūras atpazīstamību plašākā nozīmē.”⁴⁵

Latvijai ir Frankofonijas novērotājvalsts statuss, kas nozīmē, ka šeit vēl nav pietiekams franču valodā runājošo skaits, taču mūsu valsts ir Starptautiskās Frankofonijas organizācijas uzmanības lokā. Lai arī tas, ka Latvija nav šajā organizācijā, padara to par mazāk nozīmīgu Francijas partneri, jāuzsver, ka 2011. gada 16. septembrī tika parakstīts otrais pēc kārtas „Memorands par daudzgadīgu franču valodas apmācības programmu Latvijas valsts pārvaldes iestādēs”. Šo vienošanos Latvija parakstīja kopā ar Starptautisko Frankofonijas organizāciju, Franciju, Beļģijas frančvalodīgo kopienu un Luksemburgu.⁴⁶ Jāpiebilst, ka Latvijā ik gadus aprīlī ar plašu pasākumu programmu tiek svinēta Frankofonijas nedēļa, kas uzsver franču valodas un frankofonās kultūras nozīmi ne vien Francijā, bet arī citās zemēs, kur tā ir aprītē.

⁴³ <http://www.data.gouv.fr/fr/organization/ministere-des-affaires-etrangeres/popular> (Skatīts 19.03.14.)

⁴⁴ OIF – fr.val. Organisation internationale de la Francophonie

⁴⁵ Kessler, Marie-Christine. *La politique étrangère de la France. Acteurs et processus*. Presses des sciences po. Paris, 1999. P.150.

⁴⁶ <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/divpusejas-attiecibas/Francija/> (skat. 15.04.14.)

Jāatzīmē, ka Frankofonijas Organizācija, bez šaubām, ir arī politiski un ekonomiska ievirzīta organizācija, tomēr, ņemot vērā diplomdarba tematiku, par to plašāks izklāsts netiks sniegts.

Lai arī franču valoda ir piektā visvairāk runātā valoda pasaule ar 2,5% lietotāju, daudzos dokumentos tiek uzsvērts, ka franču valoda ir otrā visvairāk mācītā svešvaloda pasaulē aiz angļu valodas,⁴⁷ tādēļ franču valodas apguve ir svarīgs mērķis pats par sevi, bet vienlaikus arī priekšnoteikums sadarbībai starp universitātēm, pētniecībai, sadarbībai kultūras un audiovizuālajā jomā. Caur valodu cilvēki var nepastarpināti iepazīt šīs valsts literatūru, studēt, skatīties televīziju un piedalīties debatēs vai semināros. Francijai tāpat ir ļoti būtiski saglabāt franču valodas oficiālo statusu diplomātijā, UNESCO un Olimpisko spēļu organizācijā, tādējādi nostiprinot savu nozīmību šo organizāciju lēmumu pieņemšanas procesā.

Runājot par sadarbība universitāšu līmenī un plašākā nozīmē zinātnē, Francija finansē un administrē ap 40 franču pētniecības institūtu ārvalstīs⁴⁸, kuri atrodas visos kontinentos. Daļa šo zinātnes centru saistīta ar Tuvo Austrumu franču institūtu (IFPO), kuram piesaistītie pētniecības institūti atrodas daudzās Tuvo Austrumu valstīs, veicot nozīmīgus pētījumus vēstures, arheoloģijas, reliģijas, sociālajās u.c. zinātnes nozarēs. Zinātnes sadarbības jomā uzsvars tiek likts uz inovācijām, arheoloģiju, sociālajām zinātnēm un kosmosa izpēti. Savukārt institūcija, kas ārvalstīs popularizē izglītības iespējas Francijā, ir Campus France. Tā veic dažas aktivitātes arī Latvijā, piedāvājot studentiem stipendijas, lai turpinātu studijas maģistra un doktora studiju programmās Francijā.

Vēl viens svarīgs sadarbības aspekts ir palīdzība attīstības jomā. Francijas vēsturiskie apstākļi noteica, ka tā jutās savā ziņā atbildīga par koloniju izaugsmi, īpaši aktuāli tas bija ģenerāla De Golla laikā, taču arī mūsdienās palīdzība attīstības valstīm ir viens no Francijas ārpolitikas jautājumiem. Uzsvars tiek likts uz Prioritārās solidaritātes zonas valstīm, kurām nozīmētā palīdzība attīstības jomā sastāda lielāko daļu (74% no kopējā budžeta 2003.g.), taču jāatzīmē arī tas, ka palīdzība tiek sniegta arī Austrumeiropas valstīm (Polija, Rumānija, Ungārija), kā arī Dienvidāzijas zemēm. 2011.gadā kopējā summa, ko Francija atvēlēja attīstībai, bija 13 miljardi ASV dolāri, t.i. 0,47 no IKP.⁴⁹ Galvenās prioritātes ir miera nodrošināšana, cilvēktiesību ievērošana, sociālā taisnīguma ieviešana, valstu ekonomiskā un ilgtspējīgā attīstība, tomēr par vienu no attīstības virzieniem tiek uzskatīta arī kultūra, kurai arīrdzan tiek piešķirts īpašs atbalsts.⁵⁰ Francija visos veidos cenšas sniegt palīdzību jaunattīstības valstīm Āfrikā un Centrālamerikā. Lai arī

⁴⁷ Loic, Gerbault. *La diplomatie culturelle française : La culture face à de nouveaux enjeux ?* IEP de Toulouse. Toulouse, 2008.

⁴⁸ <http://www.data.gouv.fr/fr/organization/ministere-des-affaires-etrangeres/popular> (Skat. 21.04.14.)

⁴⁹ <http://www.oecd.org/fr/cad/stats/50060373.pdf> (Skat. 21.04.14.)

⁵⁰ <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/aide-au-developpement-1060/> (Skat. 21.04.14.)

deviņdesmitajos gados atsevišķi tika izdalītas jaunās neatkarību ieguvušās valstis, kas radušās pēc PSRS sabrukuma (nouveaux Etats indépendants – NEI), kurām arī tika sniegta palīdzība attīstībai, skatoties statistiski, var redzēt, ka prioritārās bija Sahāras Dienvidos esošās valstis (944 mlj. ASV dolāru 2001. g.) un Sahāras Ziemeļos esošās valstis (tā saucamās Magreba valstis: Maroka, Alžīrija, Tunisija – 529 mlj. ASV dolāru 2001. g.), nevis Centrāleiropas un Austrumeiropas valstis, t.sk. Latvija (279 mlj. ASV dolāru 2001. g.).⁵¹ 2009. gadā Francija par prioritārajām valstīm ir definējusi 14 Āfrikas valstis.⁵²

Tādējādi var novērot, ka, lai arī palīdzība kultūras jautājumos ir viena no Ārlietu ministrijas kompetencēm, galvenā tās prioritāte ir palīdzības sniegšana jaunattīstības valstīm, kuru vidū Latvija neietilpst.

2.4. Francijas kultūras diplomātijas mērķi

Bijusī Francijas Kultūras un komunikācijas ministre Katrīna Trautmane (Catherine Trautmann) savā uzrunā 2000. gadā ir uzsvērusi, ka kultūra Francijā ir prioritāte. Francijai joprojām ir svarīgi parādīt, ka tā ir kultūras zeme un ka tai ir vadoša loma kultūras norisēs pasaulē.⁵³

Francijas kultūras diplomātijas izveidotais darbības modelis atšķiras no citu valstu izveidotā. Francijas modeļa specifika ir lielākoties saistāma ar valsts sektora lielajām pilnvarām un līdz ar to, lielo iesaistīšanos kultūras nozarē, kā arī ar pārliecību, ka kultūra veido Francijas “seju”, respektīvi “kultūra ir viens no Francijas īpašajiem trumpjiem”.⁵⁴ Jau redzējam, ka saistībā ar frankofoniju un franču valodas apmācības izplatīšanu pasaulē Francijā pastāv uzskats, ka kultūrai piederas būt daļai no ārpolitikas. Tam jāpievieno klāt arī uzskats, kas galvenokārt valdīja 20. gadsimta sākumā, koloniālo lielvalstu ērā, bet nereti parādījās arī vēlāko valsts vadītāju runās. Šī ideja manifestē sava veida franču nācīgas mesianismu⁵⁵, tādu kā misijas apziņu nest apgaismību citām tautām. Protams, ne tik daudz kristīgajā nozīmē, lai gan francūži devās arī misionāru gaitās, tomēr visvairāk tajā ziņā, ka primitīvajām tautām ir jāparāda civilizācijas, it īpaši, franču tautas sasniegumi, t.i., filozofu, rakstnieku paustās idejas, mākslas darbi un muzikāli skaņdarbi. Šādas idejas pauda gan Šarls de

⁵¹ Gabas, Jean – Jacques. *L'aide publique française au développement*. La documentation française. Paris, 2005. p.35

⁵² <http://www.senat.fr/rap/a10-112-3/a10-112-321.html> (skatīts 15.05.2014.)

⁵³ Intervija ar Gintu Gerhardi – Upenieci. Skat. 6.pielikumā.

⁵⁴ Lombard, Alain. *Politique culturelle internationale. Le modèle français face à la mondialisation*. Maison des cultures du monde. Paris, 2003. P.54.

⁵⁵ Vārda mesianisms skaidrojums. 1. Jūdaismā - ticība Mesijas (svaidītā jeb iesvētītā jūdu valdnieka un atbrīvotāja) atnākšanai. 2. antrop. Jebkura reliģiska kustība, kuras centrā ir Mesijas jeb pestītāja - nereti šās kustības dievišķotā vadītāja - kults. sal. revitālisms. <http://antropologubiedriba.wikidot.com/antropologijas-termini-latviesu-valoda-m>

Golls, gan pirmais kultūras ministrs Andrē Malro (André Malraux), gan vēl deviņdesmitajos gados valsti vadošais prezidents Fransuā Miterāns (François Mitterand), kurš teicis, ka “Francijas talantā slēpjas spējā būt pasaules radītājam.”⁵⁶ Protams, mūsdienās šādi izteikumi liek pasmaidīt, taču nenoliedzami uzskats, ka Francija ir nozīmīga kultūras lielvara, pastāv franču sabiedrībā. Un attiecīgi, Francijai ir universāla vēsts, kas jānes pārējai pasaulei vai vismaz tai ir dabiskas tiesības iesaistīties kultūras procesos.

Francijas Ārlietu ministrija kultūras diplomātijas jomā ir definējusi divus svarīgus mērķus, kuri ir pakārtoti konkrētām, jau vēsturiski izveidotām prioritātēm. Šie mērķi ir:

- padarīt ārvalstīs atpazīstamu franču kultūru un franču mākslinieku darbus;
- veidot ilgtspējīgu kultūras tīklu starp mākslas darbu radītājiem, kā arī starp atbildīgajām amatpersonām kultūrpolitikas jautājumos, lai varētu darboties mākslinieku interesēs un sadarboties ar ārvalstu speciālistiem.

Rezumējot iepriekš teikto, var redzēt, ka Francija par savu misiju ir izvirzījusi veicināt kultūras vērtību atpazīstamību aiz savas valsts robežām, kā arī rosināt sadarbību ar māksliniekiem un kultūras institūciju darbiniekiem, kas nodrošinātu pirmā mērķa izpildi vai kā citādi varētu palīdzēt radošo jomu pārstāvjiem viņu projektu izstrādes gaitā. Pie kultūras iestāžu tīkla, kas ir vidējais ķēdes posms starp mākslas darbu radītājiem un radošajām industrijām, atgriezīsimies vēlāk.

Iepriekšminētie Ārlietu ministrijas mērķi balstās uz vairākiem Francijas kultūrpolitikas virzieniem:

- Veicināt laikmetīgās mākslas darbu izplatīšanu visās tās izpausmēs gan Francijā pašā, gan ārvalstīs

Lai arī svarīgi ir rādīt franču kultūras sasniegumus dažādos vēstures posmos, priekšroka tiek dota mūsdienu mākslas darbiem. Runa ir par laikmetīgo deju, laikmetīgo franču mūziku un mākslu, kā arī citām radošajām jomām. Vizuālās mākslā šo funkciju jau vairāk nekā 200 gadu garumā pilda Nacionālais laikmetīgās mākslas fonds (FNAC), par kuru jau tika stāstīts. Tie ir dažādi projekti, kuru tiek īstenoti ar mērķi iznest franču jaunākos iestudējumus un citus veikumus uz ārzemju skatuvenēm, kā arī rosina mākslinieku plūsmu pretējā virzienā, atbalstot ārvalstu mākslinieku piedalīšanos Francijā notiekošajos starptautiskajos festivālos, rezidencēs vai radošajās darbnīcās (piemēram, programmas *Focus* ietvaros). Atbalsts mūsdienu kultūras vērtību izrādīšanai aiz valsts

⁵⁶ Lombard, Alain. *Politique culturelle internationale. Le modèle français face à la mondialisation*. Maison des cultures du monde. Paris, 2003. P.55.

robežām tiek sniegts tādēļ, ka emblemātisko franču impresionismu vai baroka mūziku uzņēmējpusē sagaida ar lielu prieku, jo tas ir jau sākotnēji saistās ar Franciju, savukārt mūsdienu jauno formu un izpausmju meklētājiem ir veicams grūtāks ceļš uz panākumiem. Kā uzskata kultūrpolitikas pētnieks Žans-Mišels Džians (Jean-Michel Djian), “mūsdienu Francijas mākslinieku darbi ir visnotaļ maz pārstāvēti starptautiski atzīto muzeju kolekcijās. Ja nekas netiks darīts šīs lejupslīdes novēršanai, ir paredzama franču mākslas izzušana.”⁵⁷

- Francijas prestiža atjaunošana

Šis nav jauns, bet gan jau vēsturiski nozīmīgs mērķis, ko sev un visai nācijai nosprauda Francijas atbrīvotājs, pēckara perioda lielākā personība politikā Šarls De Gollis (De Gaulle). Kā raksta vēsturnieks Tonijs Džads (Tony Judt), “Francija vismaz kopš 1871.gada atradās nemitīgā lejupslīdē, tā bija drūma trajektorija, ko iezīmēja militārā sakāve, diplomātisks pazemojums, aiziešana no kolonijām, ekonomisko apstākļu pasliktināšanās un iekšpolitiska nestabilitāte. De Golla mērķis bija pārtraukt Francijas pagrimuma laikmetu.”⁵⁸ Viņš vēlējās atjaunot Francijas varenību visos veidos – militārajā, politiskajā, kultūras jomā. Viņam tapa skaidrs, ka, lai pretotos anglo-amerikāņu spiedienam, ir jāiesaistās jaunas Eiropas veidošanā un visiem spēkiem ir jāpūlas pacelt Francijas noslīdējušo reputāciju tur, kur tai, viņaprāt, piederas atrasties - citu lielvaru vidū. Tieši De Golla laikā tika izveidota Kultūras lietu ministrija, kuras vadības grožus uzticēja rakstniekam Andrē Malro

- Kultūras daudzveidības ieviešana

Kultūras sezonas ir iniciatīva, kas vislabāk raksturo to, kā Francija ievieš kultūras daudzveidības politiku – tā ir vienlaicīgi kultūras apmaiņa, kā arī iespēja nostiprināt jau esošos kontaktus valstiskā līmenī vai arī nodibināt jaunus starp reģioniem, zinātniekiem vai topošajiem biznesa partneriem. Ik gadus Francija uzņem savā zemē kādu valsti, kurai ir iespēja sevi parādīt ar daudzveidīgu kultūras pasākumu un forumu klāstu plašākai Francijas auditorijai, kā piemēram, 2012.gadā tā bija Horvātija (festivāls *Croatie la voici!*), bet 2005. gadā ar “Pārsteidzošo Latviju” mēs francūžus iepazīstinājām ar savas kultūras šķautnēm. Līdzīgi tiek rīkotas arī pilsētu kultūras apmaiņas programmas (piemēram, programma *Tandem*). Protams, arī Francija rīko savas kultūras sezonas citās zemēs, turklāt ne tikai Eiropas robežās vien. Mums vēl svaigā atmiņā ir “Francijas Pavasaris Latvijā” 2007.gadā, savukārt pirms diviem gadiem līdzīgs festivāls norisinājās Dienvidāfrikā.

⁵⁷ Djian, Jean Michel. *Politique culturelle: la fin d'un mythe*. Editions Gallimard. Paris, 2005. p.127-128

⁵⁸ Džads, Tonijs. *Pēc kara. Eiropas vēsture pēc 1945.gada*. Dienas grāmata, Rīga, 2007. 330.lpp.

- Profesionālo spēju stiprināšana mākslinieciskajās jomās.

Jau tika minēts, ka svarīgi ir veidot sadarbību starp kultūras institūcijām. Kā raksta kultūrpolitikas pētnieks Dragans Klaičs, “starptautiska sadarbība kultūras iestādēm ir nepieciešama gan tādēļ, lai celtu savu prestižu un iegūtu atpazīstamību, kā arī, lai nostiprinātu savu vietu citu kultūras iestāžu vidū. Taču būtisks aspekts starptautiskai sadarbībai ir arī iespēja mācīties ko jaunu no ārzemju kolēģiem. Salīdzinājums, piemēra spēks, inovatīvi risinājumi, alternatīvi modeļi un pieredze var sniegt iedvesmu gan atsevišķiem indivīdiem, gan institūcijām.”⁵⁹

Francijā šis sadarbības veids vairāk attiecas uz valstīm, kas iekļautas Prioritārās solidaritātes zonā (ZSP) kā Libāna, Alžīrija, Tunisija u.c. Viens no šādiem sadarbības projektiem ir *Āfrika un Karību jūras salas mākslinieciskajā jaunradē*.⁶⁰

2.5. Francijas kultūras iestāžu tīkls ārvalstīs

Ir minēti dažādi gadskaitļi, ar kuriem sākt datēt Francijas kultūras diplomātiju. Daži pētnieki uzskata, ka tās aizsākumi meklējami jau 18.gadsimtā, kad lielie apgaismības laika filozofi uzturējās citu Eiropas monarhu galmos un popularizēja franču idejas. Citi uzsver, ka oficiālais Francijas kultūras diplomātijas dzimšanas gads ir 1846.gads, kad tiek atvērta Francijas arheoloģijas institūts Atēnās, citi savukārt min faktu, ka Francijas ārpolitika aizsākās ar Tulūzas un Grenobles universitāšu biroju atklāšanu ārzemēs. (gads?). Viennozīmīgi būtisks pavērsiens kultūras diplomātijā bija Franču Alianses dzimšana 1884.g., kuras mērķis bija palīdzēt misionāriem franču valodas apmācībā kolonijās. Jāsaka, ka Franču Alianses joprojām ir nozīmīgākā iestāde franču valodas apguvei, kuras tīkls aptver gandrīz visu pasauli, iekļaujot pat tādas attālas valstis kā Mongolija, Namībija un Kirgizstāna.⁶¹ Franču Alianses ir visplašākais franču kultūras pārstāvniecību tīkls, salīdzinot ar citām līdzīgām iestādēm, tādām kā Francijas kultūras centri vai Francijas Institūti – 2011.gadā pasaulē bija ap 900 Aliansu.⁶² Turklāt, lai arī sākotnēji Alianses attīstījās no universitāšu pārstāvniecībām un šķietami darbojas kā valodas centri, kopš Pirmā pasaules kara tās bijušas kā sava veida Francijas diplomātijas realizētājas.

Nevar noliegt, ka Franču Aliansēm bija svarīga loma arī kolonizācijas procesā, jo pateicoties franču valodas mācīšanai, Francija varēja nostiprināt savu ietekmi kolonijās ne tikai politiski, bet arī

⁵⁹ Klaičs, Dragans. *Iztēle bez robežām. Ceļvedis starptautiskai sadarbībai kultūrā*. Culturelab, Rīga, 2008. 15.lpp.

⁶⁰ http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-et-rangere-de-la-france/diplomatie-culturelle-21822/#sommaire_3

⁶¹ Loic, Gerbault. *La diplomatie culturelle française : La culture face à de nouveaux enjeux ?* IEP de Toulouse, Toulouse, 2008. P.35.

⁶² <http://www.alliancefr.org/sommes-nous> (skat.01.04.14.)

ekonomiski. Kā rakstīja tā laika Iekšlietu ministrijas ierēdnis A. Bernards: “Franču valoda paver iespēju apgūt franču paražas: franču paražas palīdz franču produktu iegādei. Tas, kas zina franču valodu, kļūst par franču preču pircēju.”⁶³

Pēc Pirmā pasaules kara, 1918. gadā tiek dibināta vēl viena nozīmīga institūcija - Mākslinieciskās darbības izpētes dienests ārzemēs (SEAAE⁶⁴). Tas atradās Izglītības ministrijas paspārnē (tajā laikā Kultūras ministrijas vēl nepastāvēja un ar kultūru saistītie jautājumi tika risināti Izglītības ministrijā). Šī dienesta pamatakmeni ielika saujiņa mākslinieku, kolekcionāru un politiķu, kas tolaik dibināja šo iestādi ar mērķi popularizēt franču kultūras vērtības ārzemēs.⁶⁵ Trīsdesmitajos gados, sadarbojoties ar Ārlietu ministriju šī iestāde tiek pārdēvēta par Francijas Mākslinieciskās darbības asociāciju (AFAA)⁶⁶, un tā turpināja pastāvēt līdz 2006.gadam. Jāpiemin tas, ka festivāla *Francijas Pavasaris* faktiskais organizētājs no Francijas puses bija tieši AFAA.⁶⁷

Savukārt jēdziens ‘kultūras sakari’ Francijas politiskajā apziņā parādījās tikai pēc Otrā pasaules kara, 1945.gadā, kad Francijas Ārlietu ministrijas paspārnē tika izveidota atsevišķa Galvenā kultūras sakaru direkcija.

Tikpat nozīmīgu uzdevumus kā iepriekšminētās Franču Alianses un AFAA veica un joprojām veic arī Francijas Institūti. Pirmais Institūts tika atklāts Florencē 1908.g., Londonā – 1910.gadā, Sanktpēterburgā 1914.gadā, un to izplatīšanās dažādās pasaules vietā notika aizvien ātrāk pēc Otrā pasaules kara. Francijas Institūta uzdevums ir veicināt franču valodas apguvi un uzlabot sadarbību starp universitātēm, kā arī veicināt tehnikas, audiovizuālo un jauno komunikācijas veidu attīstību. Kopš 2011.gada zem Francijas Institūta zīmola darbojas visas Francijas kultūras iestādes ārzemēs, tādējādi vienkāršojot administratīvo darbu un unificējot dažādo kultūras spēlētāju darbību. Francijas Institūts atrodas arī Latvijā, un plašāks izklāsts par tā darbību ir nākamajā sadaļā.

Jāatzīmē tas, ka Francijas kultūras iestāžu tīkls ir unikāls ar to, ka, lai arī līdzīgas funkcijas pilda Gētes institūts, Britu padome, Dantes Aligiēri centri un citu valstu organizācijas ārzemēs, šis tīkls ir visplašākais un visdaudzveidīgākais pasaulē. To veidojošās institūcijas spēj pielāgoties vietējai situācijai (pieeja valodas apmācībai, pasniedzēju apmaiņa, atbilstošu kultūras pasākumu

⁶³ Marie-Christine Kessler. *La politique étrangère de la France*. Presses de sciences Po. Paris, 1999. P.160.

⁶⁴ Service d'études d'action artistique à l'étranger

⁶⁵ http://fr.wikipedia.org/wiki/Association_fran%C3%A7aise_d'action_artistique (skat. 02.04.14.)

⁶⁶ L'Association française d'action artistique

⁶⁷ Francijas Pavasara Nodomu protokols. Pieejams : <http://likumi.lv/doc.php?id=142288> (Skatīts 05.04.2014.)

izvēle). Ne velti viens no Galvenās starptautiskās sadarbības un attīstības direkcijas (DGCID) saukļiem ir: „Domāt globāli, rīkoties lokāli.”⁶⁸

96 valstīs darbojas 161 Francijas Institūts⁶⁹, savukārt 136 zemēs pastāv ap 850 Franču Alianses.⁷⁰ Salīdzinoši ar citu valstu kultūras nesējiem pasaulē– 160 Britu padomes centri darbojas 109 valstīs, savukārt saskaitot dažādās Francijas kultūras iestādes to skaits sasniedz ap 1000, kas to padara par plašāko tīklu pasaulē. Ik gadus šī kultūras tīkla darbības rezultātā tiek organizēti ap 50 000 kultūras pasākumu.⁷¹

Šīs kultūras ārpolitikas uzturēšanai (t.s. Francijas Starptautiskais Radio RFI, franciski raidošā televīzija TV5, mākslinieku atbalsts, kultūras tīkla subsidēšana) gadā tiek tērēts ap 1.3 miljardiem eiro. Skatoties konkrēti uz ārējo kultūras iestāžu tīklu, ko tagad koordinē Francijas Institūts, var novērot, ka tā budžeta lielāko daļu (64%, t.i., gandrīz 30 milj. EUR) 2011.gadā veidoja Francijas Ārlietu ministrijas finansējums, bet Kultūras un komunikācijas ministrijas ieguldījums bija salīdzinoši neliels – tikai 4%. 8% no kopējā budžeta sastādīja dažādas subsīdijas, bet pārējo daļu – mecenātu un citu sponsoru līdzekļi.⁷²

Tātad gan politiski, gan finansiāli kultūras dienesti ārzemēs ir pakļauti Francijas Ārlietu ministrijai. Francijas Institūti (bijušie kultūras centri, kas kopš 2011. gada darbojas zem Francijas Institūta zīmes) savās mītnes zemēs ir tieši pakļauti attiecīgajām vēstniecībām, kurās ir iedibināts konkrēts postenis, kas atbild par sadarbību kultūras jomā (iepriekš dēvēts par SCAC⁷³), savukārt Franču Aliansu darbību regulē un finansē Franču Alianses Nodibinājums Parīzē (*Fondation Alliance Française*). Tātad Franču Alianses ir salīdzinoši neatkarīgākas savā darbībā, jo nav pakļautas nevienai ministrijai, turklāt tās vada cilvēki no zinātniskajām, mākslinieciskajām vai ekonomiskajām aprindām, nevis diplomāti. Alianses izteikti lokālais raksturs ļauj tai darboties arī tādās valstīs, ar kurām Francijai nav izveidotas vai ir pārtrauktas diplomātiskās attiecības, tādējādi palīdzot šo saišu veidošanai vai atjaunošanai nākotnē.⁷⁴

⁶⁸ DGCID ir Francijas Ārlietu ministrijas pakļautībā esoša struktūra, kas darbojas izglītības un zinātnes sadarbības jomā, palīdzības sniegšanā attīstības valstīm un arī kultūras sadarbības projektu jomā. Tā nodrošina frankofonās televīzijas un radio pieejamību citās pasaules vietās

⁶⁹ 2013.gada dati. <http://www.institutfrancais.com/fr/le-reseau-culturel-dans-le-monde> (Skatīts 06.04.2014.)

⁷⁰ <http://www.alliancefr.org/sommes-nous> (Skatīts 05.04.2014.)

⁷¹ <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-et-rangere-de-la-france/diplomatie-culturelle-21822/> (skatīts 30.03.14.)

⁷² Atskaite par Francijas Institūta darbību 2011.gadā. Pieejams : http://rapport-activite.institutfrancais.com/rapport/#page_echanges_et_cooperations_artistiques (Skatīts 03.04.2014.)

⁷³ SCAC – fr.val.- service de coopération d'action culturelle, kultūras sadarbības dienests

⁷⁴ Deveze, Laurent. Alliance française. *Dictionnaire des politiques culturelles ne France depuis 1959, une exception française*. Paris, Larousse, 2001.

Turpinot par SCAC, jāsaprot, ka tā misija bieži vien ir saistāma ar atbalsta sniegšanu universitātēm un pētniekiem, franču valodas apmācībai, attīstības veicināšanu kultūras sadarbības un dažreiz arī politikas jomā. Tā piemēram, viens no Francijas un Latvijas divpusējās sadarbības līgumiem noteica, ka Latvijas ierēdņiem tiks nodrošināta franču valodas apmācība, lai labāk iekļautos Eiropas Savienības institūcijās.

Tomēr nevar teikt, ka Francijas Ārlietu ministrija un Kultūras un komunikācijas ministrija nesadarbotos. Kultūras institūcija *CulturesFrance*, kas pastāvēja no 2006.līdz 2011.gadam, bija lielisks piemērs tam, ka arī Kultūras un komunikācijas ministrija un Ārlietu ministrija var sadarboties. Būtībā tieši Kultūras ministrija gādāja par to, lai būtu mākslinieciskais saturs, ko tālāk rādīt ārzemēs, savukārt *CulturesFrance* nodarbojās ar šī satura izplatīšanu ārzemēs (līdzīgi, kā iepriekš AFAA), kā arī atbalstīja ideju par daudzveidīgas Eiropas kultūrtelpas izveidi. Šī organizācija, kura sadarbojās ar Francijas ārvalstu kultūras institūcijām, privātā sektora pārstāvjiem un reģionālajiem centriem bija tā, kas veicināja kultūras sezonu norisi dažādās valstīs (kā piemēram, *Francijas pavasaris* Latvijā) un organizēja citus starpvalstu projektus. Viens no *CulturesFrance* mērķiem bija arī sniegt ieguldījumu attīstībā. Šī organizācija veicināja laikmetīgās vizuālās mākslas, skatuves mākslas, arhitektūras un kultūrvēsturiskā mantojuma popularizēšanu aiz Francijas robežām. Tā radīja gan projektu ieceri, gan tos producēja un izplatīja ārzemēs.⁷⁵ Tagad *CulturesFrance* misiju ir pārņēmis Francijas Institūts ar galveno mītni Parīzē un satelītiem ārzemēs, kas papildus sadarbības projektiem piedāvā apgūt arī franču valodu.

2.6. Francijas Institūta Latvijā loma

Tāpat kā citās zemēs, Francijas Institūts Latvijā ir iestāde, kas palīdz ienest vietējā kultūras dzīvē franču kultūras pieskaņu. Sākotnēji tas tika dēvēts par Francijas kultūras centru Latvijā (*Centre culturel français*). 1997.gadā kultūras centrs tika atdalīts no Vēstniecības sadarbības un kultūras dienesta. Līdz 2004.gadam tas darbojās vēstniecības telpās, bet līdz ar pārcelšanos uz jaunām telpām, paplašinājās arī tā darbības spektrs un pamazām pieauga arī rīkoto pasākumu skaits. Ja sākotnēji Francijas kultūras centrs bija pakļauts iepriekšminētajai AFAA⁷⁶ un tā iniciatīva pasākumu atlasē nebija tik vērā ņemama, tad līdz ar pāriešanu *CulturesFrance* pārvaldībā 2006.gadā un savstarpējo kontaktu nodibināšanos Francijas kultūras centrs varēja piedāvāt vairāk savu kultūras projektu. Kā intervijā minēja Francijas Institūta kultūras projektu koordinatore Dita

⁷⁵ Loïc, Gerbault. *La diplomatie culturelle française : La culture face à de nouveaux enjeux ?* IEP de Toulouse, Toulouse, 2008. P.30.

⁷⁶ AFAA - agence française d'action artistique (franču mākslinieciskās darbības aģentūra)

Podskočija, “AFAA piedāvāja jau gatavas ceļojošās izstādes un citus projektus. Atlika tikai izvēlēties no piedāvājuma un piesaistīt finansējumu.”⁷⁷ Tāpat jāuzsver, ka AFAA bija tiešā Ārlietu ministrijas pakļautībā, savukārt *CulturesFrance* kā privāta asociācija bija gan Ārlietu ministrijas, gan Kultūras un komunikācijas ministrijas struktūrvienība.

Francijas Kultūras centrs jeb no 2011. gada – Francijas Institūts nekonzentrējas tikai uz viena tipa kultūras aktivitātēm. Papildus franču valodas apguvei tas darbojas kā starpnieks starp māksliniekiem, mūziķiem, lektoriem, kino producentiem no Francijas puses un kultūras iestādēm un pašvaldībām Latvijā, no otras puses. Tas piedāvā visdažādāko pasākumu loku. Dita Podskočija uzsvēra, ka “mēs Latvijā ļoti daudz darām, lai būtu daudz kultūras pasākumu – koncerti, lielas un mazas izstādes. (..) Jau 2 gadu garumā mēs piedāvājam lekciju ciklu par konkrētu jomu. Pirms diviem gadiem tas bija par muzeju lomu muzeju darbiniekiem. Pagājušogad mēs rīkojām semināru, kas veltīts mūsdienu arhitektūrai un kultūras mantojuma saglabāšanai. Šogad ir par radošajām industrijām. Tās ir aktuālas tēmas.”⁷⁸ Francijas Institūts atbalsta arī franču literāro darbu tulkošanu latviešu valodā, piešķir stipendijas studijām un radošām nometnēm Francijā dažādās mākslas un zinātnes jomās, tādējādi stiprinot sadarbību starp abām valstīm. Būtiski ir tas, ka Francijas Institūts Latvijā pats var pieņemt lēmumus. Lai arī tas atrodas Francijas Institūta Parīzē pakļautībā, kas dod stratēģiskas norādes un piešķir savām struktūrvienībām finansējumu, vietējās nozīmes lēmumi tiek pieņemti Rīgā, kas attiecīgi paātrina pasākumu rīkošanas tempu un efektivitāti.

Francijas Institūts būtībā piedāvā latviešu partneriem dažādas ar franču kultūru saistītas norises, kā arī cenšas rast tām finansējumu. No savas puses tas var nodrošināt publicitāti, palīdzību organizatoriskajos jautājumos un dažreiz palīdz segt mākslinieku honorāru, taču pārsvarā tiek meklēts atbalsts no pašvaldību (Francijas vai Latvijas) puses, kā arī sponsori vai privātie fondi. Kā uzsvēra D. Podskočija, svarīgi ir rīkot pasākumus arī citās Latvijas pilsētās: Madonā, Liepājā, Talsos, Ventspilī, ne tikai Rīgā. Bieži kāda veiksmīga izstāde, kas guvusi atsaucību, tiek vesta uz vairākām Latvijas pilsētām. Tā, piemēram, izstāde ar Latvijas Mākslas akadēmijas studentu piedalīšanos *20 Franču dizaina ikonas. Dialogs*, kas 2013. gada rudenī norisinājās Rīgā, Dizaina un lietišķās mākslas muzejā, tika parādīta arī Ventspilī, Madonā un Rēzeknē. Apmeklējuma ziņā problēmas parasti nerodas, jo “cilvēkiem interese par Francijas kultūru ir.”⁷⁹

Francijas Institūtā strādā 16 darbinieki (neieskaitot franču valodas lektorus), no kuriem apmēram puse ir francūži. Tā kā minēto Institūta darbību koordinē Francijas Institūts Parīzē, tad

⁷⁷ Intervija ar D. Podskočiju. Skat. 10. pielikumā.

⁷⁸ turpat

⁷⁹ turpat

vadība tiek uzticēta Francijas ierēdnim. Pašreizējais Institūta direktors ir Denī Diklo (Denis Duclos), kas papildus direktora amatam ir arī Francijas vēstniecības Latvijā padomnieks sadarbības un kultūras jautājumos. Lai arī vēstniecība neiesaistās visos kultūras projektos, tās atbalsts tomēr ir kā katalizators lielāku pasākumu rīkošanā, un tiešā saikne, kas pastāv starp vēstniecību un Francijas Institūtu nodrošina efektīvāku projektu realizāciju. Būtiski, ka kultūras projektu koordinatore jau kopš Francijas Kultūras centra dibināšanas brīža ir Dita Podskočija, kas nozīmē to, ka gadu gaitā iegūtie kontakti un iestrādnes saglabājas un noder jaunu projektu rīkošanā. Arī Ineses Baranovska uzsvēra, ka ar Francijas Institūtu sadarboties ir patīkami, “tā vienmēr ir atsaucība, turklāt dažādās jomās – gan ar laikmetīgo mākslu, gan citās jomās.” Viņa arī atzīmēja, ka kopā ar šo Francijas kultūras iestādi gadu gaitā ir realizēti dažādi projekti.⁸⁰

2.7. Latvijas un Francijas sadarbība kultūras jomā

Kultūras sakaru dibināšana starp Latviju un Franciju aizsākās krietni pirms Latvija kļuva par patstāvīgu valsti. Jau Kurzemes hercogistes laikos tika slēgti darījumi ar francūžiem, vēlākos laikos topošais Francijas karalis Luijs XVIII, glābjoties no revolucionāru draudiem, no 1798. līdz 1801.gadam uzturējās Jelgavā, savukārt 19.gadsimta beigās un 20.gadsimta pirmajā pusē ne viens vien latviešu mākslinieks un arhitekts devies studēt un smelties iedvesmu mākslu metropolē Parīzē. Te var minēt gan Vilhelmu Purvīti, kas guva tika atzinīgi novērtēts Lionas starptautiskajā izstādē, gan Rodēna darbnīcā mācījušos Gustavu Šķilteru, gan latviešu modernistu Jāzepu Grosvaldu un citus ievērojamus māksliniekus.

Taču pārlecot šiem notikumiem pāri, apstāsimies 1909. gada 13. decembrī, kad Rīgā notika pirmā Parīzes mākslinieku izstāde. Pēc gada Pilsētas muzejā tika rādīta Odesas tēlnieka Vladimira Izdebska izveidotā starptautiskā mākslas salona izstāde, kurā citu starpā bija skatāmi arī franču otas meistarū Pjēra Bonāra (*Pierre Bonnard*), Morisa Denī (*Maurice Denis*), Kēsa van Dongena (*Kees van Dongen*), Anrī Matisa (Henri Matisse), Pola Siņaka (*Paul Signac*), Vasilija Kandinska (*Василий Кандинский*) mākslas darbi.⁸¹

1921. gadā ar Francijas valdības un Franču - latviešu tuvināšanās biedrības atbalstu tiek dibināts Rīgas Franču licejs. To ilguš gadus vadīja Marsels Etjēns Segrests (Marcel Etienne Segrest). Šī bija vieta, kur satikās abas kultūras un jāuzsver, ka licejs izskoloja daudzus topošos

⁸⁰ Intervija ar I. Baranovsku. Skat. 9. pielikumā.

⁸¹ http://www.makslasvesture.lv/index.php/1890_-

[_1915:_Kr%C4%81%C2%81tuves._Biedr%C4%ABbas._Izst%C4%81%C2%81des._Kritika](http://www.makslasvesture.lv/index.php/1890_-1915:_Kr%C4%81%C2%81tuves._Biedr%C4%ABbas._Izst%C4%81%C2%81des._Kritika). (skatīts 07.03.2014.)

diplomātus. Lai arī licejs vairākkārt mainījis savu atrašanās vietu un nosaukumu, tagad tas atkal ir atguvis savu vārdu, un tā ir vienīgā skola Latvijā, kurā franču valodu var apgūt no pirmās klases. Tajā pašā gadā, 1921., Anna Rūmane Ķeniņa nodibina Franču Aliansi, kas darbojas līdz karam, tad savu darbību pārtrauca un atjaunoja tikai 1991. gadā ar Pētera Pētersona gādību. Tās galvenās darbības jomas bija franču tradīciju kopšana, franču valodas kursi, ievērojamu personību jubileju atzīmēšana, vietējo franču uzņēmēju un franciski runājošās publikas tikšanās. Tika izveidota arī franču literatūras bibliotēka. Pēc P. Pētersona Franču Alianses vadību pārņēma Astra Skrābane un vēlāk Helēna Kalve. Franču Alianse beidza pastāvēt deviņdesmito gadu beigās, kad tās funkcijas pārņēma Francijas kultūras centrs.

Nākošais būtiskais notikums ir saistāms ar 1925.gadu, kad nesen nodibinātā Latvijas valsts, jaunais punkts uz Eiropas kartes sevi pieteica Pasaules dekoratīvās mākslas un modernās rūpniecības izstādē (*L'Exposition internationale des arts décoratifs et industriels modernes*) Parīzē. Latvija bija vienīgā no Baltijas valstīm, kas uzņēmās piedalīties šajā grandiozajā pasākumā. Pēc divpadsmit gadiem, 1937.gadā sekoja vēl viens nozīmīgs uzņāciens Parīzē – šoreiz jau ar atsevišķu izstādi Baltijas valstu paviljonu mūsu valsts tika pārstāvēta Pasaules Dekoratīvās mākslas un moderno tehnoloģiju izstādē.

Latvijas piedalīšanās abās skatēs bija drosmīgs un ļoti nozīmīgs solis Latvijas valsts un tās sasniegumu popularizēšanā starptautiskajā mērogā – vēstures un kultūras tradīciju, mākslas, grāmatniecības, kā arī rūpniecības ražojumu jomā. Abās izstādēs Latvija tika atzinīgi novērtēta un guva lielus panākumus. Par to liecina gan atsauksmes presē un privātajā sarakstē, gan ievērojams skaits saņemto apbalvojumu.⁸²

Ja runājam tieši par mākslas izstādēm, tad pirmais latviešu mākslinieks, kas sarīkoja savu personālizstādi Francijā, bija Ludolfs Liberts 1927.gadā. Rūdolfs Pinnis, kura simtgadei ar Francijas Kultūras centra atbalstu tika veltīta plaša izstāde 1999. gadā, arī dzīvoja kādu laiku Parīzē un izstādīja tur arī savas gleznas.

1939.gadā Rīgā notika pirmā Francijas modernās mākslas izstāde, kas bija ļoti nozīmīgs pasākums Rīgas kultūras dzīvē. Kā toreiz rakstīja Latgales Vēstnesis, šī “izstāde notiek Viņa Ekselences Valsts Prezidenta Dr. Kārļa Ulmaņa un Viņa Ekselences Francijas Valsts Prezidenta A. Lebrēna augstajā protektorātā.”⁸³ Izstādē latviešu publikai piedāvāja apskatei 73 mākslinieku

⁸² Raudzēpa, Velta. Izstādes *Latvija Parīzē* Preses relīze. 1925,1937. Pieejama:

<http://www.lnmm.lv/lv/dmdm/info/explore/exhibition/2012/latvia-in-paris-1925-1937/> (skatīts 14.04.14.)

⁸³ Latgales Vēstnesis N24 (963) 27.02.1939. Pieejams: http://www.lcb.lv/cd/Latgales%20Vestnesis%201937-1939/data/1939/Latgales_Vestnesis_1939_N024.pdf (skatīts 14.04.14.)

darbus, tai skaitā tādu lielu meistarū kā Pikaso, Matisa, Markē, Derēna, Braka un citu mākslinieku gleznas, kas bija galvenokārt atlasītas no privātkolekcijām. Tomēr savā recenzijā Anšlavs Eglītis recenzijā atzina, ka franču sasniegumus tā neizsmēļ, tāpēc "neizglītotam skatītājam piekrīt grūtais uzdevums pēc viena naga iedomāties visu zvēru".⁸⁴ Tā arī bija pēdējā franču modernās mākslas izstāde Latvijā līdz neatkarīgas atjaunošanai.

1939.gads bija kā gulbja dziesma abu valstu sadarbībai, kas pirms tam zināja visai maz viena par otru. Tajā pašā gadā notika arī latviešu mākslas izstāde Parīzē, galerijā *Jeu de Paume*, kas, pateicoties augstajām mākslinieciskajām kvalitātēm un apskatītājam tēmām, guva lielus panākumus gan kritiķu, gan Parīzes publikas acīs.⁸⁵

Starpkaru periodā tika uzvesta arī vairākas franču autoru lugas, kā arī notika franču mūziķu koncerti Latvijā, tostarp uzstājās slaveni simfoniskie orķestri, operdziedātāji un solo mākslinieki.

Sekojošais karš, latviešu inteliģences aiziešana bēgļu gaitās un Latvijas okupācija pārrāva šīs saikni starp šīm divām tautām, kas tikai neilgi pirms tam sāka patiesi satuvināties. Lai arī slepus tika dibināta t.s. Franču grupa, lai arī latviešu publika joprojām jūsmoja par impresionismu un kubismu, uzturēt kontaktus ar Rietumeiropu bija tikpat kā neiespējami.

1991. gadā Francija atjaunoja diplomātiskās attiecības ar Latviju, tādējādi arī sadarbība politiskajā, zinātnes, tirdzniecības, tieslietu un citās jomās pamazām kļuva arvien intensīvāka. It īpaši sadarbība kultūras jomā aktivizējās 2004. gadā, kad tika izveidots Francijas vēstniecības Sadarbības un kultūras dienests (*Service de Coopération et d'Action Culturelle de l'Ambassade*), kā arī Francijas Kultūras centrs. Minētais dienests un Francijas Kultūras centrs ir daļa no plašā kultūras iestāžu tīkla pasaulē. Tas nodarbojas ar franču kultūras un sabiedrības atpazīstamības veicināšanu, rīkojot dažādus pasākumus, rosina visa veida aktivitātes abu valstu kultūras un ekonomikas satuvināšanai, sniedz iespēju apgūt franču valodu un cenšas rosināt ideju apmaiņu starp dažādu jomu pārstāvjiem. Lai šo mērķi sasniegtu, tiek rīkoti semināri, konferences, apmaiņas braucieni un sadarbības projekti.

Līdz ar to, šis nelielais ieskats vēsturē apliecina, ka saikne starp abām zemēm veidojās jau krietnu laiku pirms 1990. gada. Padomju laikos Latvijā bija nevis viena, bet divas mākslinieku apvienības, kas tika dēvētas par "franču grupām". Diemžēl vienai no tām bija lemts doties uz izsūtījumā uz Sibīriju, bet tas tikai vēlreiz apliecina, ka interese un liela cieņa pret franču kultūras

⁸⁴ Brasliņa, Aija. Simtgadnieka Kārļa Neiļa "trakie gleznotāju gadi". *Žurnāls Studija* Nr 92/2013
Pieejams: <http://www.studija.lv/?parent=1090> (skatīts 14.04.14.)

⁸⁵ Francijas Pavasaris. Festivāla katalogs. Rīga, 2007.

sasniegumiem pastāvēja latviešu sabiedrībā gan pirmās Latvijas brīvvalsts laikā, gan vēlākos gados. Imants Lancmanis, otrās franču grupas pārstāvis, festivāla Francijas pavasaris Goda prezidents, teicis: “Jā, 44 gadu bija jāgaida līdz brīdim, kad Latvija 2005. gada miglu mēnešos pati aizgāja uz Franciju, lai lielās nācijas priekšā pavērtu mazās ziemeļu tautas dvēseli. Bet, kad 2006. gada septembrī Versaļas mērijas zeltītajos salonos tika atvērta Rundāles pils muzeja izstāde “Versaļas atspulgi tālajā Rundālē”, rādot Kurzemes hercogu pilis un Bīronu dinastijas saites ar Franciju, bija jūtams, ka Latvijas piederība apvienotajai Eiropai ir ne tikai politiski ekonomiska realitāte, ka Latvijas nacionālajai identitātei piederīgs ir dziļš vēsturiskās eiropiskās kultūras slānis.”⁸⁶

⁸⁶ Francijas Pavasaris. Festivāla katalogs. Rīga, 2007.

3.nodaļa

LATVIJĀ NOTIKUŠO FRANCIJAS MĀKSLINIEKU IZSTĀŽU VĒRTĒJUMS KULTŪRAS DIPLOMĀTIJAS KONTEKSTĀ

Šajā nodaļā tiks apskatītas Francijas mākslinieku personālizstādes, kā arī starptautiskas izstādes, kurās franču mākslinieki piedalījušies laika posmā no 1990. gada līdz 2010. gadam. Izstādēs pārstāvēto mākslas veidu klāsts ir bijis pietiekami daudzveidīgs, jo ir notikušas dizaina, modes, arhitektūras, tēlniecības, tekstilmākslas un pat komiksu izstādes. Daži mākslinieki piedalījušies arī festivālos (Māksla+ Komunikācija, Franču - latviešu videomākslas festivāli u.c.), kā arī tika organizētas Francijā mītošu latviešu mākslinieku, piemēram, Valentīnas Zeiles, Rūdolfa Pinnes, Velgas Lukažas mākslas darbu retrospekcijas, kuras šī darba ietvaros netiks aplūkotas sīkāk. Tomēr arī tās veido daļu no kultūras pasākumu loka, kas saista Francijas un Latvijas kultūrtelpas. Neapšaubāmi vislielākais ar mākslu saistīto pasākumu skaits norisinājās 2007. gadā, kad Latvijā “uzplauka” *Francijas pavasaris*. Tas ticis atspoguļots arī grafiskajā līknē, kas parāda izstāžu pieaugumu no 2000. līdz 2010. gadam.⁸⁷

3.1. Latvijā notikušās Francijas mākslinieku izstādes no 1990. līdz 2010. gadam

Par pirmo nozīmīgo saskarsmes punktu starp latviešu un franču māksliniekiem pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas var nosaukt *Franču - latviešu videomākslas festivālu*, kas norisinājās ar Francijas Ārlietu ministrijas multimediju biroja atbalstu. Tas ir nozīmīgs ar to, ka pēc t. s. dzelzs priekšvara krišanas tas bija pirmais solis ne tikai diplomātisko attiecību atjaunošanā, bet arī solis mākslinieciskās brīvības virzienā. Kā raksta Vladis Goldbergs, “šodien mūsu gribai pievienojas franču kolēģu Labā griba, galvenokārt pateicoties kurai šis Festivāls var notikt”.⁸⁸ Festivāla laikā tika demonstrēti vairāk nekā 40 franču videomākslas darbi, apmēram tikpat latviešu eksperimenti video žanrā, kas neapšaubāmi ļāva latviešu publikai redzēt francūžu veikumu, tāpat kā francūžiem – latviešu mākslinieku jaundarbus. Par to, ka radusies sadarbība turpinājās vairāku gadu garumā, liecina fakts, ka šis festivāls norisinājās arī 1991. gadā, bet turpmākajos gados pārtapa par *Francijas - Baltijas videomākslas festivālu*.

Būtiski pieminēt dažas nozīmīgas latviešu organizētās izstādes, kurās piedalīties tika uzaicināti Francijas pārstāvji, bet kuras nebija Francijas iestāžu atbalstītas. Kā piemēru var minēt

⁸⁷ Skat. 2. pielikumā.

⁸⁸ Goldbergs, Vladis. Franču Latviešu Videomākslas festivāls 18.12 – 22.12.1990 : Programma

videomākslas izstādi *No ghost, just a shell (Ne gars, bet čaula)* Laikmetīgās mākslas centra projektu telpā “Ēdnīca”⁸⁹. Arī 2001. gadā notikušajā vērienīgajā laikmetīgās mākslas izstādē *Mūsdienu Utopija* tika eksponēts Francijā dzīvojošās mākslinieces Natašas Nisičas (Natasha Nisic) mākslas darbs.⁹⁰ Tās rīkojis Laikmetīgās Mākslas centrs (agrākais Latvian Centre of Contemporary Art), domājams, ar Sorosa fonda atbalstu.⁹¹ Jāuzsver, ka tie ir tieši laikmetīgās mākslas projekti.

Turpmāk tiks apskatītas tās izstādes, kas tika rīkotas ar Francijas Institūta (vai iepriekš – Francijas Kultūras centra) atbalstu, respektīvi, tās, kuras pārstāv apzinātu Francijas ārējo kultūrpolitiku. Tās tiks sistematizētas, vadoties pēc mākslas veida.

Kopumā minētajā laika posmā tika apzināta 51 Francijas mākslas izstāde.⁹² Jāatzīst, ka līdz 1997. gadam izstāžu rīkošana bija ļoti neregulāra, jo, kā skaidroja izstāžu kuratores, to rīkošana bija ļoti sarežģīta, ņemot vērā, ka Latvija nebija Eiropas Savienības dalībvalsts, un izstāžu rīkošanā iesaistītie cilvēki nepārzināja starptautiskās prasības mākslas darbu transportēšanas jomā un citos aspektos.⁹³ Arī francūžiem nebija skaidra priekšstata par Latviju, nebija izveidojušās stabilas partnerattiecības, un arī pieejamā muzeju infrastruktūra nebija pietiekami labā līmenī.

Visplašāk tika pārstāvēta **fotogrāfijas joma**, saistībā ar kuru tika rīkotas 19 izstādes. Tas saistāms ar to, ka fotogrāfiju transportēšana un apdrošināšana ir salīdzinoši vienkāršāka un lētāka, nekā lielu glezniecības vai tēlniecības darbu iesaiņošana un pārvadāšana. Turklāt fotogrāfiju izstādīšanai nav vienmēr nepieciešamas lielas, plašas izstāžu zāles, tās iederas arī nelielās galerijās. Jāuzsver, ka dažas no šīm izstādēm tika izrādītas arī citās Latvijas pilsētās. Tā 2004. gadā ceļojošā izstāde *Interpretācija un konfrontācija* apceļoja vairākas Kurzemes pilsētas (Talsi, Sabile, Pedvāle), kā arī tika rādīta Rīgā, Viesītē un Daugavpilī. Šajā projektā bija iesaistīti vairāk rīkotāji - no Francijas puses tā bija asociācija *Fontaine Obscure*, kuras viens no mērķiem ir veicināt franču fotogrāfu apmaiņu ar ārzemju fotogrāfiem.⁹⁴ Partneri no Latvijas puses bija *Fotoforma* un nodibinājums *Kultūra.lv*, finansējums tika piesaistīts no Kultūrkapitāla fonda, savukārt kā starpnieki starp abām pusēm darbojās Francijas Kultūras centra pārstāvji. Papildus izstādes rīkošanai notika arī

⁸⁹ Izstādi rīkoja Laikmetīgās Mākslas centrs, finansēja Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Kultūrkapitāla fonds, Mondrian Foundation, Kultūra 2000.

⁹⁰ Izstāde presē tika cildināta kā “visu izstāžu izstāde”, tomēr Francijas valsts atbalsta šai izstādei nebija.

⁹¹ Informācija nav apstiprināta, taču, ņemot vērā, ka LMC galvenais finansējuma avots ir Sorosa fonds Latvijā, domājams, ka tas atbalstīja šīs izstādes norisi.

⁹² Skat. 1. pielikumā.

⁹³ Intervija ar Ditu Podskočiju. Skat. 10.pielikumā.

⁹⁴ http://www.fontaine-obscure.com/pages/hors_les_murs_archives.htm (skatīts 08.05.2014)

semināri un radošās darbnīcas. Kā intervijā uzsvēra Dita Podskočija, šādi pasākumi, kas papildina mākslas darbu ekspozīciju, piešķir izstādei pievienoto vērtību.⁹⁵

Līdzīga tipa ceļojošā fotoizstāde bija Klausa Štobera (Klauss Stober) veidotā ekspozīcija *Neparasts ceļojums pa Vidzemi*, kas 2009. un 2010. gadā apceļoja lielākās Vidzemes pilsētas – Alūksni, Cēsis, Madonu, Valmieru, Valku, Gulbeni, Cesvaini, Madonu. Par pamatu šai fotoizstādei kalpoja fotogrāfa uzņemtie attēli Vidzemē, tādēļ likumsakarīgi, ka izstāde tika rādīta šajā novadā. Izstāde tapa, pateicoties sadarbībai starp Vidzemes reģiona un Lejasreinas departamenta pašvaldībām.

Jāatzīmē veiksmīgā sadarbība starp Vidzemes plānošanas reģionu un Lejasreinas departamenta padomi, kas jau vairākus gadus veic apmaiņas projektus starp abiem reģioniem un veicina starpkultūru dialogu.⁹⁶ Neapšaubāmi, šāda veida sadarbība palīdz uzlabot reģiona tēlu gan vietējo iedzīvotāju, gan tūristu acīs, un izstādes veido šī novada “unikālo piedāvājumu”. Tā ir iespēja arī vidzemniekiem gūt jaunus iesaļdus. Sadarbība starp abiem reģioniem ir noturīga un turpinās vēl aizvien ne tikai mākslas, bet arī citos aspektos, tādos kā dabas aizsardzība utml.

Ļoti nozīmīgas un atsaucību guvušas izstādes norisinājās 2002. gadā un 2007. gadā. Tā 2002. gada nogalē izstāžu zālē “Arsenāls” bija skatāma Anrī Kartjē Bresona (Henri Cartier-Bresson) fotogrāfiju izstāde. To veidoja mākslinieka darbu izlase, kas aptvēra gan fotogrāfa daiļrades sākumā - sirreālisma posmā - tapušās poētiskās fotogrāfijas, gan Parīzes Pretošanās kustības ietvaros veidotās dokumentālās fotogrāfijas, kā arī 60. un 70. gadu ceļojumu ciklus un fotoreportāžas.⁹⁷ Pasaulslavenā fotogrāfa darbi tika aizgūti no foto aģentūras *Magnum Photos* kolekcijas un Anrī Kartjē-Bresona fonda (*Fondation Henri Cartier-Bresson*), kas ir privāts fotogrāfu fonds. Ņemot vērā šī fotogrāfa atpazīstamību (pirmais fotogrāfs, kura darbi 1955. gadā tika izstādīti Luvrā), saprotams, ka bija jāiegulda lieli līdzekļi šīs izstādes organizēšanā un, lai to varētu izdarīt, jāpiesaista dažādi atbalstītāji, tādi kā Kultūrkapitāla fonds, Sorosa fonds - Latvija, Rīgas Domes Kultūras pārvalde. Izstādi rīkoja LMC sadarbībā ar Francijas Kultūras centru.

Sadarbībā ar *Magnum Photos* 2001. gada rudenī norisinājās plaša izstāde ar nosaukumu *Magnum – pasaules vērojumi*, kā arī 2007. gadā tika rīkota Filipa Halsmana (Philippe Halsman) fotogrāfiju izstāde. Rīgā dzimušā pasaulslavenā fotogrāfa izstāde *Filips Halsmans. Fotogrāfijas*.

⁹⁵ Skat. 10. pielikumā.

⁹⁶ Kultūras projekti ar latviešu piedalīšanos ir norisinājušies arī Francijā, piemēram Reiņa Hofmaņa izstāde Strasbūrā, savukārt lielākais projekts, kas norisinājies 2012.gadā bija Rīgā un Valmierā notikusī Tomija Ungerera (Tomi Ungerer) izstāde.

⁹⁷ Anrī Kartjē-Bresona fotogrāfija. http://old.lcca.lv/projekti/kartje_bresons/ (skatīts 03.05.14.)

Francijas personības. 1934-1960 notika *Francijas Pavasara* ietvaros. Izstādei tika izvēlētas tieši franču kultūras spilgtākās personības - slaveni rakstnieki, mākslinieki, aktieri.⁹⁸ Skatot šo izstādi kultūrpolitikas griezumā, ir skaidri jaušamas divas tendences: vēlme atrast saskarsmes punktu starp franču un latviešu kultūrām (Latvijā dzimušais fotogrāfs savu ceļu uz slavas zenītu aizsāka tieši Monmartrā, Parīzē, tādēļ izstādei tika atlasītas fotogrāfijas tieši no Parīzē aizvadītā radošās darbības laika), kā arī ar kultūras prestižu saistāmā tieksme uzsvērt Francijas pienesumu pasaules kultūras *pūra lādē*. Jāatzīmē, ka tika rādītas ne tikai franču personības (mākslinieks Anrī Matiss (Henri Matisse), aktrise Bridžita Bardo (Brigitte Bardot), rakstnieks Andrē Moruā (André Maurois)), bet arī citi tolaik Francijā mītoši dižgari, piemēram, Marks Šagāls (Mark Shagall). Līdz ar to, var teikt, ka eksponātu izlase nebija nejauša, bet gan visnotaļ pārdomāta, lai parādītu Franciju kā pasaules kultūrai nozīmīgu vietu, kas pievelk lielas personības, tā ir kā kultūras strāvojumu mājvieta.

Bez minētā *Magnum Photos*, šīs izstādes norisi atbalstīja ASV vēstniecība Latvijā, kā arī Francijas Kultūras centrs un Filipa Halsmana arhīvs, tādējādi veidojās trīspusēja sadarbība starp vairākām valstīm. Taču Francijas puse finansiāli īpaši nepalīdzēja, ņemot vērā, ka *Magnum Photos* ir privāts fonds. Šīs izstādes autore Inese Baranovska atzina, ka liels nopelns tās rīkošanā bija tā laika Francijas Kultūras centra vadītājam Likam Levī (Luc Lévi), jo tā bija viņa izauklēta iecere. “Ir svarīga vadītāja (Francijas Kultūras centra – aut.) vīzija. Likam Levī bija sapnis, vēlēšanās, un viņš to realizēja.”⁹⁹

Vairākas sadarbības ceļā veidotas fotoizstādes norisinājās arī Jūrmalā, kā piemēram izstāde *Vie privée (Privātā dzīve)* un *Atspulgi (Les Reflets)*. Izstāde *Vie privée* tika izveidota no FNAC kolekcijā esošām fotogrāfijām, turklāt tā bija apskatāma arī Cēsīs un Ventspilī. Izstādes kuratore bija Inese Baranovska un Agnese de Guviona Sensīra (Agnes de Gouvion-Saintcyr), un pēc sarunas ar kuratori, tika noskaidrots, ka šis projekts dzima kopdarbībā. Vaicāta, vai jau sākotnēji bija skaidrs, ka tas būs ceļojošs projekts, kuratore izteicās, ka DMDM “vajadzēja prasīt finansējumu Francijas pusei. Tas, ka izstādei ir ceļojošs aspekts, vienmēr ir pluss.”¹⁰⁰ Līdz ar to, redzams, ka, ja uz Latviju tiek vesta augstas klases mākslas darbu izlase, Francija atbalsta to, lai tā būtu pieejama apskatei pēc iespējas lielākam cilvēku skaitam. Turklāt, ņemot vērā, ka šajā izstādē bija apskatāmi tiešām pasaulslaveni fotogrāfu darbi (Nana Goldina (Goldin), Filips Lorka – Dikorsia (Lorca-Dicorcia), būtisks aspekts bija tas, ka, izmantojot FRAC un FNAC kolekcijās esošos mākslas darbus, nav jāmaksā autoriem honorārs. “FNAC ir kolekcija, kas tiek veidota ar tādu nodomu, lai

⁹⁸ <http://www.delfi.lv/kultura/news/art/dekorativas-makslas-un-dizaina-muzeja-skatama-filipa-halsmana-foto-izstade.d?id=17597290#ixzz31K4uDcw8> (skatīts 14.04.14.)

⁹⁹ Intervija ar I. Baranovsku. Skat. 9.pielikumā.

¹⁰⁰ turpat

mēs (citu valstu muzeji – aut.) varam šo kolekciju izmantot.”¹⁰¹ Fotogrāfijas speciālistes Inese Baranovska un Agnese de Guvionu Sensīru ir veidojušas arī izstādi *Elki un cilvēki* 2011. gadā, tātad ir redzams, ka sadarbība starp kuratoriem var izveidoties ļoti veiksmīga un stabila.

Runājot par **glezniecību un grafiku**, minētajā laika posmā tika apzinātas 14 izstādes, no kurām 4 norisinājās zem *Francijas pavasara* zīmes. Lielākās no šīm izstādēm bija 2007. gadā notikusī modernisma izstāde *Fovisma skats*, mūsdienu Francijas mākslas aina tika atspoguļota skatē *Radīts Francijā*, bet 2010. gadā bija apskatāma no Normandijas uz Rīgu atvestā kolekcija *Gleznots Normandijā (Peindre en Normandie)*. Plašāk par šīm izstādēm tiks stāstīts nākamajā sadaļā. Ievērojama bija arī 2005. gadā Ārzemju mākslas muzejā notikusī Anrī Matisa grafiku izstāde. Lai arī tā atceļoja no Krievijas Valsts Tēlotājas mākslas A. Puškina vārdā nosauktā muzeja, tomēr arī Francijas Kultūras centrs sniedza atbalstu tās norisē, ņemot vērā ievērojamā modernista izcelsmi un nozīmi pasaules mākslas vēsturē.

Pievēršoties **multimediju mākslai**, var redzēt, ka minētajā laika posmā ir notikušas 6 izstādes. No tām 2 bija starptautiskas videomākslas izstādes ar franču mākslinieku piedalīšanos (izstāde *Viļņi* festivāla Māksla + Komunikācija 2006 ietvaros, izstāde *Spektra ekoloģija* festivālā Māksla + Komunikācija 2007). Lielākoties izstādes norisinājās *Francijas Pavasara* ietvaros, un tās pārsvarā rīkoja jauno mediju kultūras centra RIXC vai Laikmetīgās mākslas centrs. Atsevišķi jāizceļ Melika Ohajana (Melik Ohanian) video instalācija *Rokas*, kas notika paralēli laikmetīgās mākslas izstādei *Radīts Francijā* 2007. gadā un kurā tika eksponēti darbi no Ildefransas (Ile-de-France) FRAC kolekcijas. Jau iepriekš tika minēts, ka Francijas kultūrpolitika īpaši atbalsta mūsdienu jaunradi. To uzsvēra arī mākslas zinātniece un kuratore Ginta Gerharde-Upeniece, sakot, ka AFAA īpašu finansiālu atbalstu sniedz tieši laikmetīgās mākslas projektiem.

Tēlniecības jomā tika atbalstītas divas izstādes ar franču mākslinieku piedalīšanos: *Eiropas telpa* Tēlniecības kvadriennāles *Rīga 2004* ietvaros. Tajā tika izrādīta Ērika Samaha (Eric Samakh) audioinstalācija un Rišāra Fogē (Richard Fauguet) “Pingponga galds”. Tēlniecības kvadriennālē *Rīga 2008* arī tika uzaicināta piedalīties Francijas māksliniece Ludvikas Ogorzeļecas (Loudvic Ogorzelec), kuras darbs saucās "Telpas kristalizācija". Šī instalācija atradās Rīgas pilsētvidē, jo kvadriennāles koncepcija bija atspoguļot nevis “muzeju mākslu”, bet mainīt priekšstatu par mākslas vietu kultūrtelpā, padarot mākslu cilvēkiem sasniedzamāku gan tiešā, gan pārnestā nozīmē. Lai arī bija grūti noskaidrot, kāda veida atbalstu sniedza Francijas Kultūras centrs, tā vistīcāmāk bija

¹⁰¹ Intervija ar I. Baranovsku. Skat. 9.pielikumā.

organizatoriska palīdzība, jo Latvijā ar šī projekta īstenošana bija Mākslas, menedžmenta un informācijas centra pārziņā (MMIC), finansiāli piedaloties arī Kultūras ministrijai un Rīgas domei.

Ir notikušas arī vairākas **lietišķās mākslas** izstādes: divas dizaina izstādes, trīs tekstilmākslas izstādes, viena porcelāna izstāde, lietišķās mākslas izstāde *Lotringas orhidejas* un mozaīku izstāde *Identitātes zīmes. Daudzveidības zīmes*, kas bija daļa no starptautiska projekta ar franču mākslinieku līdzdalību. Šo izstādi rīkoja Latvijas Mākslas akadēmija, savukārt tās norisi atbalstīja UNESCO pārstāvniecība Latvijā un FKČ.

3.2. Nozīmīgākās Francijas mākslinieku izstādes Latvijā laikā no 1990. gada līdz 2010. gadam

Nozīmīgākās izstādes dotajā laika posmā norisinājās 2002. gadā, 2007. gadā *Francijas Pavasara* laikā un 2010. gadā. Par atzīstamākajām mākslas izstādēm fotogrāfijas jomā - Filipa Halsmana un Anrī Kartjē-Bresona fotoizstādēm - jau tika stāstīts iepriekš, tādēļ tagad tiks aplūkotas lielākās glezniecības izstādes: *Fovisma skats*, *Radīts Francijā* un *Gleznots Normandijā*.

Par nozīmīgāko 2007. gadā notikušo izstādi, ar kuras atklāšanu pavērs festivāla *Francijas Pavasaris* priekšgars, var nosaukt izstādi *Fovisma skats. Franču glezniecība 20. gadsimta sākumā (Un regard fauve. Peinture française au début de 20e siècle.)*. Šī “meža zvēru”¹⁰² ierašanās Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā norisinājās no 2007. gada 21. marta līdz 20. maijam un tajā tika izstādīti 67 darbi no Bordo Mākslas muzeja (*Musée des Beaux Arts de Bordeaux*) fovisma kolekcijas.

Šai izstādei, kuras centrā bija Bordo dzimušā fovista Albēra Markē (Albert Marquet) gleznas, tika gods būt par visa festivāla atklājēju un arī centrālo notikumu vizuālajā mākslā. To rīkoja Latvijas Nacionālais mākslas muzejs (LNMM) sadarbībā ar Bordo Mākslas muzeju, līdz ar to aktuāla bija tās politiski diplomātiskā nozīme, kas izpaudās izstādes pozicionēšanā un atklāšanas pasākumā. Ņemot vērā, ka izstāde tika veidota, par partneru izvēloties tieši Bordo Mākslas muzeju, redzams, ka tika nostiprināta jau festivāla *Pārsteidzošā Latvijas* izveidoto sadarbība starp Rīgu un Bordo pilsētu, kā arī turpināta sava veida kolekciju apmaiņa starp LNMM un minēto muzeju. Jāuzsver, ka tieši šajā muzejā 2005. gadā tika rādīta izstāde *Klasiskais modernisms. Latvijas māksla 20.gs. sākumā*. Tādējādi saprotams, kādēļ līdzīgu mākslas vēstures posmu atspoguļojoša izstāde no

¹⁰² Atsaucoties uz mākslas kritiķa Luī Voksela (Louis Vauxcelles) izteikumu jauno mākslinieku grupas izstādē - “les fauves”, kas tulkojumā no franču valodas nozīmē “meža zvēri”

Bordo muzeja tika atvesta uz Latviju un kļuva par zīmīgāko *Francijas pavasara* vizuālo notikumu. Tā bija gan mākslinieciska izvēle, gan diplomātisks solis – turpināt sadarbību starp muzejiem un abām pilsētām. Ņemot vērā, ka jau *Pārsteidzošās Latvijas* laikā bija izveidojusies veiksmīga partnerība starp abiem muzejiem, arī pie šīs izstādes sagataves strādāja tā pati darba grupa: kuratore no Latvijas bija Dace Lamberga, organizatoriskajā procesā iesaistoties arī G. Gerhardei-Upenieci, savukārt no Francijas puses – Bordo muzeja pārstāve Fransuāza Garsija (Françoise Garcia). Pašas izstāžu veidotājas – G. Gerharde-Upeniece un D. Lamberga arī atzina, ka izveidojās diezgan laba sadarbība kuratoru līmenī, jo Latvijas pārstāves pirms izstādes rīkošanas devās uz Bordo, lai no muzeja kolekcijas atlasītu izstādē aplūkojamus mākslas darbus, un viņu viedoklis projekta gaitā tika uzklausīts. Arī Bordo muzeja direktors Olivjē Lebiāns (Olivier Le Bihan) bija izteicis siltus vārdus šajā sakarā: “Mūsu attiecības raksturo ne tikai sadarbība, bet arī patiesa draudzība.”¹⁰³

Kā jau minēts, par izstādes “pirmo vijoli” tika izvēlēts Bordo dzimušais mākslinieks Albērs Markē (Albert Marquet), kura 20 darbi veidoja izstādes kodolu.¹⁰⁴ Pārējās izstādē redzamās gleznas nebija gluži tik augsta līmeņa mākslas darbi un neatspoguļoja tikai fovisma virzienu vien, kas radās tieši Francijā, 20.gs. sākumā, bet aptvēra arī laiku neilgi pirms tā ienākšanas mākslas pasaulē. Izstādē bija redzami mākslinieki, kas strādāja arī pēc fovisma norieta, piemēram, Marī Loransēna (Marie Laurancin), kuras gleznu “Meitene ar ģitāru” no Bordo muzeja kolekcijas izstādei Rīgā izvēlējās Dace Lamberga. Irēna Bužinska intervijā minēja, ka “ja laikmetīgās mākslas kolekciju viņi [francūži – aut.] veido no lokālajiem mākslas centriem, kas ir viņu kultūrpolitika, tad *Fovisma skatā* vārdi bija ļoti skaļi, bet darbi bija diezgan neizteiksmīgi.”¹⁰⁵ Izstādes veidotāja Dace Lamberga nelielo skatītāju vilšanos skaidroja ar to, ka skatītāji gaidīja fovismam raksturīgo krāšņumu, taču šī nebija visaptveroša franču fovisma izstāde, jo to Latvija nevarētu atļauties. Tā drīzāk bija Bordo muzeja kolekcijas izstāde, kurā skatītāju apskatei tika piedāvātas arī citu mākslinieku gleznas, ne tikai fovistu veikums.

Paralēli izstāžu zālē Arsenāls tika izveidota satelītizstāde *Fovisma atskaņas. Latviešu glezniecība 1910-1980*. Arī šo izstādi veidoja kuratore Dace Lamberga, meklējot franču fovisma atsauces latviešu mākslā. Latviešu mākslas salīdzinājums bija jauns un oriģināls paņēmieni, kā integrēt lokālo kultūru plašākā kontekstā.¹⁰⁶ Tika izdoti arī divi izstāžu katalogi gan latviešu, gan franču valodā, kas tika ieturēti vienotā manierē un viens otru it kā papildināja. Kā tika secināts festivāla noslēgumā, franču - latviešu t.s. klasiskās mākslas kolekcijas, kas veidoja abu izstāžu

¹⁰³ Gailītis, Viestarts. Muzejā ierodas zvēri. *Diena*. 24.03.07.

¹⁰⁴ Lamberga, Dace. Albērs Markē un laikabiedri. *Studija*, Nr 52 (februāris, marts 2007).

¹⁰⁵ Intervija ar I. Bužinsku. Skat. 8. pielikumā.

¹⁰⁶ Atskaite par LNMM festivāla “Francijas Pavasaris Latvijā 2007” notikušajiem projektiem. Rīga, 2007.

tandēmu bija veiksmīgs mārketinga solis, kas piesaistīja daudz interesentu un veicināja gan preses, gan apmeklētāju atsaucību.¹⁰⁷

Izstāde gan nebija vienīgais pasākums, kurā tika izcelta Bordo pilsēta, akcentētas tās vērtības un simboli, piemēram, sarkanvīns, tika rosināta arī ekonomisko sakaru dibināšana, un savā runā Bordo mērs Alēns Žipē (Alain Jupé) atzina, ka sadarbība starp abām pilsētām varētu labi attīstīties arī turpmāk.¹⁰⁸ Tādējādi šī mākslas izstāde bija viens no veidiem, kā prezentēt pilsētas stiprās puses, un veicināt partnerattiecības starp Rīgu un Bordo.

Jāuzsver, ka izstādes norises vieta bija Latvijas Nacionālā mākslas muzeja Baltā zāle – var teikt, viena no prestižākajām izstāžu vietām Rīgā. Kā jau tika minēts, 2005. gadā latviešu modernistu darbi bija apskatāmi Bordo Mākslas muzejā – klasiskā, respektablā muzejā. Bez šaubām, arī viesu atvestā izstāde, kas vienlaicīgi bija festivāla vizuālās mākslas programmas stūrakmens, bija izlikta Latvijas cienījamākajā mākslas templī.

Sākotnēji šī izstāde tika gatavota kā ceļojošā izstāde, lai to vestu uz vairākām valstīm. Apceļojusi Spāniju, Portugāli un Īslandi, tā nonāca Latvijā. Pirmajā nodaļā tika stāstīts, ka muzeji šādus grandiozus projektus, izstāžu tūres, kad viena un tā pati kolekcija tiek izstādīta vairākās vietās, veido ar domu sadalīt izmaksas savā starpā vai sponsoru piesaistei. Dotajā gadījumā organizatoriskās izmaksas (apdrošināšana, transporta pakalpojumi) tika segtas, pateicoties Francijas atvēlētajiem līdzekļiem, kas abiem muzejiem atviegloja darbu pie finansējuma piesaistes, samazināja izdevumus par reklāmas kampaņu, ņemot vērā, ka tika veidots kopīgs publicitātes fonds no abu valstu līdzvērtīgām iemaksām.

Iepriekš jau tika minēts, ka Francija par vienu no saviem kultūras diplomātijas mērķiem ir definējusi veidot profesionālo tīklu starp kultūras iestādēm un mākslas nozares profesionāļiem. Gan *Francijas pavasara* kontekstā, gan *Fovisma skatā* tas uzskatāmi atspoguļojas, jo tika rīkotas gan zinātniskas konferences, gan izglītības programma *Svētdienas sarunas muzejā*, kuras laikā izstādes kurators pats apmeklētājus iepazīstina ar izstādes koncepciju.

Saistībā ar vērienīgajām izstādēm LNMM Baltajā zālē un Arsenālā tika rīkota arī starptautiska zinātniska konference *Fovisms un latviešu māksla*. Tā notika 2007. gada 22. martā, organizēšanā iesaistoties LNMM un Francijas Kultūras centram. Konferencē uzstājās pārstāvji no LNMM, Latvijas Mākslas akadēmijas, savukārt no Francijas puses – Nacionālā Mākslas vēstures institūta (INHA) un Bordo mākslas muzeja referenti. Tā neapšaubāmi bija ļoti laba iespēja latviešu

¹⁰⁷ Atskaite par LNMM festivāla “Francijas Pavasaris Latvijā 2007” notikušajiem projektiem. Rīga, 2007.

¹⁰⁸ Gailītis, Viestarts. Muzejā ierodas zvēri. *Diena*. 24.03.07.

mākslas nozares pārstāvjiem dzirdēt un redzēt augstas klases ārzemju profesionāļus, turpretī franču speciālistiem iepazīt maz zināmo latviešu mākslu. Šī bija iespēja ne tikai apmainīties viedokļiem, bet arī dibināt jaunus kontaktus profesionāļu vidū. Tas ir uzskatāms piemērs profesionālam starpkultūru dialogam, kas iekļaujas arī Francijas kultūrpolitikas noteiktajā virzībā.

Izstāde tika ļoti labi apmeklēta. To divu mēnešu garumā kopumā apskatīja 21'133 skatītāji (18'916 ar maksas biļetēm, 2'217 ar bezmaksas biļetēm)¹⁰⁹, kas ir ļoti labs apmeklējuma rādītājs, ņemot vērā, ka plānotais apmeklētāju skaits bija 15'000. Domājams, ka skatītāju pieplūdumu ietekmēja Muzeju nakts, kas notika tieši tajā laikā (18.05.2007.). Visas nakts garumā varēja aplūkot lielo meistarū gleznas bez maksas, turklāt bija plaša publicitāte presē un citos medijos, jo tika uzsvērts, ka tā ir galvenā *Francijas pavasara* izstāde.

Kopsavelkot, var teikt, ka šī izstāde bija veiksmīgas muzeju sadarbības piemērs. No skatītāju puses tā tika vērtēta dažādi. Skatītāju atsaucība bija augsta, un, lai arī tika pārņemts, ka izstāde neatspoguļo spilgtākos fovistus (Anrī Matiss, Moriss Vlaminks), tā tomēr tika atzinīgi novērtēta. Ņemot vērā, ka tā bija ceļojoša izstāde, un saglabāšanas dēļ dažus darbus nebija iespējams pārvadāt visu laiku, kā arī faktu, ka Latvija tomēr nav frankofona valsts, tātad ne pati svarīgākā Francijas mērķauditorija, ir saprotams, kādēļ izstādē bija konkrētie darbi. Tomēr neapšaubāmi tāda mēroga glezniecības izstāde no Francijas Latvijā viesojās pirmoreiz pēc neatkarības atgūšanas, un tā turpināja veiksmīgi aizsāktu sadarbību institucionālā un muzeju līmenī starp LNMM un Bordo Mākslas muzeju.

No 2007. gada 29. maija līdz 24. jūnijam, festivāla *Francijas Pavasaris* izskaņā izstāžu zālē Arsenāls tika rīkota mūsdienu mākslas izstāde *Radīts Francijā. 15 jaunrades gadi. Mākslas darbi no Nacionālā laikmetīgās mākslas fonda un Reģionālajiem laikmetīgās mākslas fondiem*. Izstādes kuratori bija Filips Pigē (Philippe Piguet) no Francijas, Boriss Danailovs (Boris Danailov) no Bulgārijas un Irēna Bužinska no Latvijas. Izstādes apmeklētājiem bija iespēja aplūkot 50 mākslas darbu, kas atrodas Francijas laikmetīgās mākslas kolekcijās (FNAC un FRAC, par ko plašāk tika vēstīts 2. nodaļā). To radīšanā piedalījās 30 starptautiski atpazīstami mākslinieki gan no Francijas, gan citām valstīm. Izstādes kuratore Irēna Bužinska izteicās, ka “paralēli slaveniem britu,

¹⁰⁹ Atskaite par LNMM festivāla “Francijas Pavasaris Latvijā 2007” notikušajiem projektiem. Rīga, 2007.

amerikāņu, vācu mākslinieku vārdiem no pēdējiem 30 gadiem mēs uzzinājām arī pietiekami nozīmīgus vārdus no konkrētās valsts, kas ir arī starptautiski atpazīstami.”¹¹⁰

Kā liecina nosaukums, izstādes galvenais uzdevums bija iepazīstināt Latvijas skatītājus ar Francijā strādājošu autoru radīto laikmetīgo mākslu visā tās daudzveidībā, piedāvājot aplūkot gan glezniecības, gan fotogrāfijas un videomākslas tehnikā izpildītus mākslas darbus. Mākslas kritiķe Eva Ližbovska savā recenzijā rakstīja, ka “vienīgā vadlīnija, kas saista izstādē redzamos darbus, ir Francija. Nav nosakāmi nedz galvenie žanri, nedz mākslinieciskās izteiksmes veidi, kas šeit veido eklektisku piedāvājumu.”¹¹¹ Ir redzams, ka, eksponējot daudzveidīgu laikmetīgās mākslas darbu klāstu neilgi pēc klasiskās vērtībās balstītā *Fovisma Skata* francūži centās radīt mūsdienīgas, pat kosmopolītiskas valsts veidolu, uzsverot arī savās Reģionālo laikmetīgās mākslas fondu kolekcijās atrodamo starptautisku atzinību guvušo autoru darbus, kuru vārds mākslas pazinējiem nebūt nav svešs. Jau tika minēts, ka Francija īpaši atbalsta laikmetīgo mākslu, veidojot kolekcijas, un var pieņemt, ka tā grib postulēt savu joprojām aktuālo lomu laikmetīgās mākslas pasaulē.

Svarīgi, ka šī bija pirmā iespaidīgā skate Latvijā, kas deva ieskatu Francijas laikmetīgās mākslas procesos. Pat būdama izteikti eklektisks hibrīds, tā radīja vieglu satraukumu un reizē gandarījumu par to, ka Gogēna uzdotie jautājumi tā arī līdz galam atkal palika neatbildēti, lai atbildes uz tiem turpinātu meklēt arī nākamās franču mākslinieku paaudzes.¹¹²

Radīts Francijā arī bija ceļojošā izstāde, kas pirms izstādīšanas Latvijā priedēja bulgāru skatītājus. Irēna Bužinska pastāstīja, ka minētā izstāde bija identiska tai, kas notika Bulgārijā.¹¹³ Tā kā tā bija ceļojošā izstāde, tad neko nevarēja mainīt, izstāde tika pielāgota telpai, kas šajā gadījumā bija *Arsenāls* – viena no lielākajām un arī prestižākajām izstāžu zālēm Latvijā. Ņemot vērā, ka izstāde bija apjomīga un mākslas darbi tika deponēti no desmit dažādiem muzejiem, turklāt bija jāsedz arī mākslas darbu apdrošināšana, šī noteikti nebija no lētākajām izstādēm.¹¹⁴ Vaicāta, vai izstādes rīkošana atmaksājās, Irēna Bužinska minēja, ka “tas bija vairāk politisks jautājums. Iepazīt Francijas mākslu.”¹¹⁵ Jāatzīst, ka lai arī Latvijas valsts *Francijas Pavasara* rīkošanai bija iedalījusi ievērojamu līdzekļus un tika veikti mērķtiecīgi reklāmas pasākumi, tomēr izstāde neatveda uz

¹¹⁰ Intervija ar Irēnu Bužinsku. Skat.8. pielikumā.

¹¹¹ Ližbovska, Eva. Radīts Francijā. *Kultūras Forums*. 15.06.2007.

¹¹² Runa ir par Pola Gogēna (Paul Gauguin) mākslas darbu "No kurienes mēs nākam? Kas mēs esam? Kurp mēs dodamies?", kurā viņš tiecās rast ciešāku saikni ar Rietumu civilizācijas neskartu vidi, lai iepazītu mākslas pamatprincipus un sasniegtu daudz lielāku radošo brīvību. No Irēnas Bužinskas recenzijas "Radīts Francijā / Fait en France ». Studija N3 (57), 2007.

Pieejams : <http://studija.lv/?parent=969> (skatīts 10.04.14.)

¹¹³ Intervija ar Irēnu Bužinsku. Skat.8. pielikumā.

¹¹⁴ Informācija par izstādes izmaksām nebija pieejama

¹¹⁵ Intervija ar Irēnu Bužinsku. Skat. 8. pielikumā.

muzeju gaidītos apmeklētājus. To apmeklēja nedaudz vairāk kā 3000 apmeklētāju¹¹⁶, kas nesasniedza gaidīto apmeklētāju skaitu (15'000), tādējādi tie noteikti bija finansiāli zaudējumi.

Šī izstāde sabiedrībā neguva tik plašu rezonansi kā *Fovisma skats* un citas *Francijas pavasara* izstādes. Tas skaidrojams ar vairākiem iemesliem. Pirmkārt, laikmetīgā māksla vispār Latvijā nav īpaši pieprasīta un nav izstrādāta konkrēts plāns par kultūru atbildīgajās Latvijas institūcijās, kas rosinātu interesi par mūsdienu mākslas izpausmēm. Izstāde kuratore Irēna Bužinska atzina: “Mēs pietiekami daudz darījām, lai būtu publika, bet mūsu sabiedrība joprojām nav gatava. Tas nav konkrēti Francijas mākslas gadījumā, bet kopumā lielākajai daļai sabiedrības attiecības ar laikmetīgo mākslu ir 'uz jūs', lai neteiktu vairāk.”¹¹⁷ Tika rīkots arī seminārs, kura tematika bija *Radīts Francijā: laikmetīgās mākslas paradigmas un sociālais konteksts*, tas pulcēja 67 cilvēkus un pēc Latvijā zināmu un no Francijas uzaicinātu (Filips Pigē, Izabella Limuzēna (Isabelle Limousin)) kuratoru runām tika rosināta diskusija par Francijas kultūrpolitiku laikmetīgās mākslas jomā un par vērā ņemamu pieredzi, ko būtu vērts pārņemt Latvijā, domājot par Laikmetīgā mākslas muzeja veidošanu.

Otrkārt, festivāla programma kopumā bija ļoti plaša un daudzveidīga, un ņemot vērā, ka *Radīts Francijā* tika rīkots šo kultūras dienu izskaņā, kad Rīgas publika bija “nogurusi no franču kultūras raibās buķetes”¹¹⁸, turklāt izstāde tika rādīta vasaras periodā, kad parasti sarūk muzeju apmeklētāju skaits, ir skaidrs, kādēļ šī izstāde publikas vidū neguva īpaši lielu atsaucību. Arī presē neparādījās daudz recenziju par minēto izstādi (autore konstatēja 9 rakstus laikrakstos, kas īpaši veltīti šīs izstādes apskatam un 2 recenzijas žurnālos *Pastaiga* un *Studija*).

Kā negatīvs aspekts šīs izstādes norisē minams komunikācijas un sadarbības trūkums starp kuratoriem. I. Bužinska vairākkārt uzsvēra to, ka radošais dialogs par konceptuāliem jautājumiem izstādes organizēšanas laikā neveidojās, izstādes saturu jau sākotnēji atlasīja Filips Pigē un Boriss Danailovs, nekonsultējoties ar Latvijas pārstāvjiem¹¹⁹, turklāt sadarbība pēc izstādes beigām arī neturpinājās. Domājams, ka Francija tomēr ir lielvalsts, kas ne vienmēr rēķinās ar mazo valstu viedokli. Šīs izstādes norisē jūtama AFAA ietekme, kas piedāvāja jau gatavas ceļojošās izstādes, kuru saturs ir sākotnēji skaidrs, līdz ar to, tās nav īpaši izstrādātas, bet gan vairāk sērijveida izstādes. Šim notikumam tiek pielāgota vienīgi norises vieta, izkārtojums. AFAA 2006.-2007.gadā bija galvenais kultūras diplomātijas dzinējspēks, kas veidoja mākslinieciskos projektus. Jāuzsver, ka tas

¹¹⁶ 2998 skatītāji ar maksas biļetēm, 377 – ar bezmaksas biļetēm. Avots: Atskaite par LNMM festivāla “Francijas Pavasaris Latvijā 2007” notikušajiem projektiem

¹¹⁷ Intervija ar I.Bužinsku. Skat. 8.pielikumā

¹¹⁸ Pelše, Stella. Hibrīdas izteiksmes lauks. *Diena*. 2007. gada 1. jūnijs

¹¹⁹ Intervija ar I.Bužinsku. Skat.8. pielikumā

arī nebija muzeju sadarbības projekts, kurā jau pastāv zināmas iestrādes, ir zināms, ko viens muzejs var piedāvāt otram, tiek organizēti izpētes braucieni, lai veiktu konsultācijas un stratēģiskas pārrunas.

Darba autore atļaujas secināt, ka gan darbu atlasēs ziņā (pasaulē zināmi autori, kuru darbi ir tieši Francijas laikmetīgās mākslas kolekcijās), gan organizācijas jomā šī izstāde bija piemērs Francijas vēlmei nodemonstrēt savas pozīcijas kultūras jomā, savu laikmetīgo mākslu, nevis veidot sadarbības projektu. Tas var tikt dēvēts par ietekmes diplomātijas piemēru.

Ja *Radīts Francijā* ceļoja uz Bulgāriju un Latviju, tad izstāde *Gleznots Normandijā* pirms nonākšanas Rīgā tika izlikts igauņu skatītāju apskatei un tālāk devās uz Baltkrieviju. 2010. gadā Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā norisinājās vērienīga izstāde no Lejasnormandijas reģiona - *Gleznots Normandijā*. Izstāde norisinājās no 2010. gada 22.01. līdz 21.03. Izstādes organizēšanā bija iesaistīts *Peindre en Normandie* kolekcijas prezidents Alēns Turē (Alain Turret), virskurators Alēns Tapjē (Alain Tapié), kas ir šīs kolekcijas direktors, Ginta Gerharde-Upeniece, LNMM kuratore un projekta koordinatore, kā arī izstādes organizators - Stīns Haidemans (Steen Heidemann).

Visi mākslas darbi, kas ir kolekcijas sastāvā, atrodas asociācijas *Gleznots Normandijā* īpašumā. Šī asociācija ir bezpeļņas organizācija (*association de loi 1901*), un tās mērķi ir veidot mākslas kolekciju, kas atspoguļo minēto reģionu un ar nolūku pēc iespējas vairāk šo kolekciju izstādīt. Arī Dita Podskočija šo faktu apstiprināja, sakot ka, “tā ir privāta iniciatīva, fonds, kas meklē iespēju savu kolekciju izlikt. Šis fonds darbojas Lejasnormandijas reģionā (région de Basse Normandie), kuru atbalsta pašvaldība (Lejasnormandijas reģionālā padome – aut.)”¹²⁰ Projekta realizācijā iesaistījās arī Francijas Institūts un Francijas Vēstniecība Latvijā.

Gleznots Normandijā tika veidota kā patstāvīga kolekcija, kas tiek eksponēta Kānā (Caen) un kuru ik gadus apskata vairāk nekā 10'000 skatītāju, taču šis mākslas darbu krājums daudz ceļo un reprezentē minēto Francijas reģionu, kā arī plašākā skatījumā - Francijas kultūru - gan Eiropā, gan ASV un citur. Var teikt, ka šajā iniciatīvā redzama vēlme vairot Francijas prestižu ārzemēs, uzsverot, ka tieši Normandija bija impresionisma dzimšanas vieta un pasvītrojot Francijas kā kultūras nesējas tēlu.

Tādēļ arī šīs izstādes gadījumā var runāt par ceļojošu izstādi, kas tika vesta uz vairākām valstīm. Francijas Institūta pārstāve pastāstīja, ka Institūts ieteica, lai izstāde tiktu parādīta vairākās

¹²⁰ Intervija ar D. Podskočiju. Skat. 10. pielikumā.

vietās – arī KUMU muzejā Tallinā, ņemot vērā, ka tas ir jauns, mūsdienīgs muzejs, un šajā procesā svarīga loma bija savstarpējiem kontaktiem ar igauņu kolēģiem. Jau sākotnēji esot bijusi tāda iecere, vēlāk procesa gaitā kopīgiem spēkiem tika veidots arī izstādes katalogs. Jāatzīmē, ka izstādes *Gleznots Normandijā* atklāšanā piedalījās arī tā brīža Latvijas Valsts prezidents Valdis Zatlers.

Izstādes apmeklējums bija vērā ņemams - 17 137 interesentu¹²¹, un Inese Baranovska to nodēvēja pat par “blokbāsteru”.¹²² Fakts, ka izstāde ir pēdējos gados visapmeklētākais mākslas forums, atspoguļojās arī avīžu slejās un interneta portālos. Autore uzskata, ka galvenais stimuls skatītājiem doties aplūkot šo izstādi bija autoru skaļie vārdi, kas varbūt neizcēlās ar izcilākajiem darbiem, taču veicināja apmeklētāju interesi redzēt Monē (Eduard Monet) un Delakruā (Eugène Delacroix) pašiem savām acīm. Saistībā ar izstādi tika rīkoti dažādi pasākumi, to vidū lekcija „Glezniecības un dabas materialitāte. Kā uzgleznot Normandiju?” Alēna Tapjē (Alain Tapié) vadībā, Svētdienas sarunas muzejā ar izstādes kuratori Gintu Gerhardi-Upenieci, kā arī *Relaks Tūres* rīkotā lekcija par Normandiju no tūrisma viedokļa. Kā atzīmēja kuratore, pasākumi tika adresēti dažādām auditorijām, tāpēc arī izdevās piesaistīt daudz un dažādus apmeklētājus, jo “bija daudzas lietas visiem līmeņiem – bērniem, vecākiem cilvēkiem, studentiem, skolēniem.”¹²³ Kā publikas plūsmu veicinošs katalizators, iespējams, nostrādāja arī *Relaks Tūres* piedāvātā akcija – apskatīt izstādi, varēja laimēt ceļojumu uz šo Francijas Ziemeļu reģionu. Tāpat izstāde tika vērienīgi reklamēta televīzijā, radio un citos medijos, kas neapšaubāmi ir nepieciešams mārketinga pasākums, lai iekurinātu potenciālās publikas interesi. Paralēli, līdzīgi kā Fovisma Skata gadījumā LNMM tika rīkota izstāde *Gleznots Baltijā*, kurā arī tika meklēti saskarsmes punkti starp Baltijas jūras un Ziemeļjūras atspoguļojumu mākslā.

Izstāde bija Latvijā pirmā līdz šim tikai franču impresionismam veltītā mākslas izstāde. Izstāde bija plaša, taču tajā redzamās gleznas bija neliela formāta, un lielo meistarību darbu nebija nemaz tik daudz, un daži skatītāji jutās vīlušies, nesagaidot īstās impresionisma pērles. Tomēr jāsaka, ka izstāde savu mērķi sasniedza. Kā sacīja kuratore Inese Baranovska: “Lai arī izstāde nebija pārāk kvalitatīva, bet ap to bija leģenda, stāsts, ka tie ir impresionisti, kaut arī tur no impresionisma daudz nemaz nebija.”¹²⁴ Var secināt, ka šis bija veiksmīgs sadarbības projekts, kas ļāva latviešu mākslas mīļotājiem iepazīt tikai Francijai raksturīgo impresionismu. Šis projekts prasīja lielus finansiālus ieguldījumus, turklāt sagatave notika Latvijai vissmagākajā krīzes laikā, taču pateicoties

¹²¹ Atskaite par LNMM festivāla “Francijas Pavasaris Latvijā 2007” notikušajiem projektiem

¹²² Skat.pielikumā

¹²³ Intervija ar G.Gerhardi - Upenieci. Skat.6. pielikumā.

¹²⁴ Intervija ar I. Baranovsku. Skat.8. pielikumā.

Parex bankas ziedojumam un Normandijas reģiona atbalstam, izstādi izdevās realizēt, un tā bija ļoti labi apmeklēta.

3.3. Izstāžu diplomātiskā nozīme Latvijā

Kā intervijā pastāstīja Dita Podskočija, “2004. gadā mūsu valstu prezidenti Žaks Širaks (Jacques Chirac) un Vaira Vīķe-Freiberga izlēma, ka vajag rīkot šādu pasākumu (festivālus *Pārsteidzošā Latvija* un *Francijas pavasaris Latvijā*). Jāsaka, ka tā bija prezidentu vēlme, griba un tālāk visām izstādēm tas bija jāīsteno.”¹²⁵ Tātad tas bija diplomātisks lēmums, ņemot vērā, ka Francijā rīkot kultūras apmaiņas programmas ir pierasta prakse. No Francijas puses organizācija, kas bija atbildīga par pasākumu producēšanu, bija Francijas mākslinieciskās darbības asociācija (AFAA), kas koordinēja visu pasākumu programmu, savukārt Latvijā tā bija koncertorganizācija *Latvijas Koncerti*. Līdz ar to, tā bija pirmām kārtām sadarbība valstiskā līmenī, institucionālā līmenī un tālāk attiecīgi muzeju, koncertu rīkotāju u.c. kultūras spēlētāju vidū.

Izstādes *Fovisma skats* atvēršanas dienā, kas bija arī Francijas pavasara atklāšanas svētki, tā laika Valsts Prezidente Vaira Vīķe – Freiberga teica šādus, zīmīgus vārdus: “Šī ir unikāla izstāde, kas ir gaidījusi 60 gadus, lai turpinātu to, kas aizsākās pēdējos mūsu neatkarības gados. Toreiz bija sākusies lieliska sadarbība ar Franciju, un tā parādīja, cik dziļa saikne ir starp abu valstu kultūrām, cik Latvija augstu vērtēja to, ko Eiropas un pasaules kultūrai bija devusi Francija.”¹²⁶ Prezidente, iespējams, atsaukusies uz vēsturisko Latvijas atzīšanu *de iure* 1921. gadā, jo Francija bija viena no pirmajām valstīm, kas atzina Latvijas valstisko neatkarību. Arī kultūras sakari, kas tika iedibināti divdesmitajos un trīsdesmitajos gados, it īpaši Parīzē notikušās izstādes 1925. un 1937. gadā, kurās Latvija bija pārstāvēta, satuvināja abas tautas¹²⁷. Tālāk sekojošais pārrāvums abu valstu diplomātiskajās attiecībās nelika aizmirst franču kultūras sasniegumus, ko daudzi latviešu inteliģences pārstāvji bija skatījuši paši savām acīm 20. gadsimta sākumā.

Par vienu no festivāla mērķiem tika definēts veicināt Latvijas – Francijas kultūras apmaiņu. Lai to panāktu, par festivāla mērķauditoriju tika noteikta valstu vadītāji, nozīmīgi kultūras darbinieki, valsts amatpersonas, pašvaldību amatpersonas, Francijas un Latvijas uzņēmēji, biznesa, informācijas, kultūras un mākslas vides veidotāji, un, protams, sociāli, ekonomiski un intelektuāli

¹²⁵ Intervija ar D. Podskočiju. Skat. 10. pielikumā.

¹²⁶ Pare, Baiba. Francijas pavasara pirmā saulainā diena. *Rīgas Forums*. 23.-30.marts 2007.

¹²⁷ Par 1925. un 1937. gadā notikušajām starptautiskajām izstādēm plašāks izklāsts lasāms sadaļā 2.7.

aktīvā Latvijas sabiedrības daļa.¹²⁸ Tādējādi redzams, ka bija svarīgi piesaistīt ne tikai interesentu uzmanību šim grandiozajam pasākumam, bet arī abu valstu amatpersonu interesi. Tā, piemēram, Rīgas domes pārstāvji tikās ar Bordo pilsētas pārstāvjiem, ielūgumi uz izstāžu atklāšanām tika izsūtīti arī citiem politiķiem, ierēdņiem un kultūras jomas pārstāvjiem. Ne velti tika izraudzīti vairāki festivāla goda prezidenti – no Francijas puses tā bija plaši pazīstamā politiķe Simona Veila (Simone Veil), savukārt no Latvijas puses – Rundāles pils direktors un Francijas kultūras apbrīnotājs Imants Lancmanis. Lancmaņa kungam 2007. tika piešķirts Francijas “Goda Leģions” par īpašiem nopelniem abu kultūru tuvināšanā, kā arī Francijas Vēstniecības Latvijā apbalvojums 2013. gadā.

Īpaši jāatzīmē izstāde *Fovismas skats*, kas, kā jau tika minēts, bija gan centrālais notikums visā *Francijas pavasara* norises laikā, gan arī atklāšanas pasākums. Tieši šī izstāde bija vieta, kur tikās prominentās Francijas amatpersonas – Bordo mērs Alēns Župē, toreizējais Francijas vēstnieks Latvijā Andrē Žans Liburels (André Jean Liburel), festivāla goda prezidente, pirmā Eiropas Parlamenta prezidente Simona Veila, Bordo muzeja direktors – Olivjē Lebiāns ar latviešu politiķiem. Kā izteicās Simona Veila, “Piedāvāt jaunu redzējumu uz mūsu valstīm un mums pašiem, piedāvāt jaunu, mainīgās Eiropas identitātes izpratni, kas balstīta uz dažādības atzīšanu – tāds ir šo kultūras forumu [*Pārsteidzošā Latvija un Francijas pavasaris Latvijā* – aut.] mērķis.”¹²⁹ Līdz ar to, var teikt, ka šo festivālu rīkošanai bija ne tikai divpusēja nozīme, bet arī eiropeiska dimensija, ņemot vērā tās iespējas, ko Latvijai sniedz pievienošanās Eiropas valstu saimei. Tā kā abi šie festivāli norisinājās drīz pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gadā, var teikt, ka no vienas puses – tas bija Vairas Vīķes-Freibergas nodoms daudzināt Latvijas vārdu, rosināt interesi par latviešu kultūru Eiropā, un konkrēti Francijā, bet no otras puses – Francijas, kas ir viena no Eiropas lielvalstīm, mērķis stiprināt saites ar jaunuzņemto Eiropas Savienības dalībnieci – Latviju.

Jau iepriekš tika minēts, ka Francijai par savu mērķi ir uzstādījusi padarīt ārvalstīs atpazīstamu franču kultūru un franču mākslinieku darbus. Darbs pie šī mērķa sāka norisināties aktīvāk sākot ar 2004.-2005. gadu, kas sakrīt ar laiku, kad Latvija iestājās Eiropas Savienībā. Lai arī atsevišķu, tikai Francijas māksliniekiem veltītu izstāžu skaits nav liels, tomēr ir novērojamas divas tendences: slaveno mākslinieku vai mākslas virzienu eksponēšana Latvijas izstāžu zālēs (*Anrī Kartjē-Bresons*, *Fovisma skats*, impresionisma māksla izstādē *Gleznots Normandijā*), kā arī uzsvars uz mūsdienu mākslu un jaunajiem medijiem. Ja ierastajiem mākslas baudītājiem, tradicionālajiem

¹²⁸ Atskaite par LNMM festivāla “Francijas Pavasaris Latvijā 2007” notikušajiem projektiem. Rīga, 2007.

¹²⁹ Francijas pavasara pasākumu katalogs. Rīga, 2007.

muzeju apmeklētājiem un t.s. inteliģencei ir interese par pasaulē zināmām personībām, tad jauniešu un pašu mākslinieku vidū aktuālāka ir laikmetīgā māksla. Ir grūti noteikt, cik lielā mērā dalība jauno mediju festivālos u.c. laikmetīgajās izstādēs ir francūžu pašu iniciatīva, nevis latviešu kuratoru uzaicinājums, taču ir skaidrs, ka Francija vēlas radīt mūsdienīgas, progresīvas valsts tēlu. Arī Dita Podskočija apstiprināja, ka “Francija nav tikai kultūras mantojums, bet arī mūsdienīga valsts, kas iet līdzī laimam, ir inovatīva. Tādēļ arī tiek rādītas laikmetīgās mākslas izstādes, mūsdienu dizains. Politika ir tāda, ka ir jāveicina radošās industrijas – t.i., kultūra var nest savu pienesumu valsts attīstībai.”¹³⁰

Tādējādi, pēc autores domām, Francija apzināti veido savu tēlu, nemitīgi domā par valsts prestiža celšanu, jo arī citās kultūras jomās rīkoti pasākumi aptver gan ar kultūras mantojumu saistītās jomas, gan atspoguļo aktuālajās norises cirka mākslā, teātrī, mūzikā. Taču, neapšaubāmi, Francija grib pavērt sev arī plašākas tirgus iespējas, cenšoties piesaistīt Latviju frankofono valstu pulkam.

2008.gada otrajā pusē (no 1.jūlija), kad Francija bija Eiropas Savienības prezidējošā valsts, Francijai, protams, bija izstrādāta sava kultūras programma, lai papildinātu prezidentūras politisko jautājumu loku ar Eiropai svarīgām diskusijām par kultūras nozares jautājumiem, tādiem kā mūzikas pirātisms, kultūru daudzveidība, kā arī ar kultūras pasākumiem. Uzsvars tika likts uz audiovizuālo jomu un kultūras mantojuma digitalizāciju, kas veicinātu multikulturālo dialogu starp Eiropas tautām. Ar to var skaidrot, kādēļ Latvijā bija mazāk mākslas pasākumu, bet gan vairāk norišu, kas saistītas ar audiovizuālo jomu. Turklāt, jāatzīmē arī tas, ka Latvijas valsts nevarēja sniegt ievērojamu atbalstu dažādu sadarbības projektu rīkošanai, jo tika krasi samazināts budžets visai kultūras nozarei un no darba tika atlaisti daudzi muzeju speciālisti. Kā atzina *Francijas pavasara* pasākumu koordinatore Vita Timermane-Moore, “inertes ziņā francūži piedāvāja ļoti daudz sadarbības projektu, bet līdz ar to, ka nebija ne tikai naudas, bet pat cilvēku, kas viņiem atbild uz e-pastiem, daudzas iespējas ir vienkārši aizgājušas garām. (..) Ir jādomā par to, ka tiek ieguldīta liela nauda, bet netiek domāts ilgtermiņā par tīri ētiskām saistībām.”¹³¹

Tādēļ jautājums par pēctecību, par kontaktu nodibināšanos un kultūras sakaru nostiprināšanos pēc *Francijas pavasara* “noziedēšanas” ir visnotaļ aktuāls, ņemot vērā, ka līdzīga mēroga, tikai šoreiz Latvijas iniciēta pasākumu programma pašlaik notiek saistībā ar Rīga – kultūras galvaspilsēta 2014. Ekonomiskās krīzes laikā organizēt lielus projektus bija īpaši sarežģīti. Kā

¹³⁰ Intervija ar D. Podskočiju. Skat.10. pielikumā.

¹³¹ Intervija ar V.Timermani-Moori. Skat.7. pielikumā.

piemēru var minēt izstādi *Gleznots Normandijā*, kura varēja notikt tikai pateicoties savlaicīgai plānošana un ilgstošam sagatavošanās procesam, jo 2008.-2009. gads kultūras nozarē bija visgrūtākais laiks. Neskatoties uz grūtajiem apstākļiem, kontakti starp pašvaldībām (Rīga – Bordo, Jūrmala – Kabūra, Vidzemes novads – Lejasreinas departaments) turpināja pastāvēt. Arī Dita Podskočija atzīmēja, ka pēc *Francijas pavasara* pasākumu rīkošana reģionos bija daudz vienkāršāka, cilvēki vairs nebija jāpārliecina par nepieciešamību organizēt dažāda veida pasākumus. Skatoties grafiski¹³², var redzēt, ka, lai arī 2007. gads bija izstādēm bagātākais, tomēr arī 2008. gadā bija notikušas 6 izstādes, kas ir zināms pieaugums attiecībā pret 2006. gadu, kurā norisinājās tikai 2 izstādes.

3.4. Izstāžu atbilstība kultūrpolitiskajiem kritērijiem

Francijā kultūra ir viena no valstiskām prioritātēm. Francūži ir lepni par saviem sasniegumiem mākslā, zinātnē, literatūrā, filozofijā un kino, tādēļ kultūra tiek izmantota arī kā ārpolitikas instruments. Francijas ārējā kultūrpolitika ir virzīta uz valsts prestiža spodrināšanu, kultūras daudzveidību, profesionālo spēju stiprināšanu un laikmetīgās mākslas popularizēšanu. Ir svarīgi veicināt Francijas mākslinieku atpazīstamību un veidot sava veida tīklu kultūras darbinieku starpā.

Lai noskaidrotu, vai Francijas realizētā kultūras diplomātija mākslas nozarē Latvijā ir bijusi plānveidīga, autore ir izveidojusi kritērijus, pēc kuriem šīs izstādes tiks vērtētas. Tie ir sekojoši:

- Norises vieta
- Mākslas veids
- Rīkotāji
- Finansiālais atbalsts
- Izstādes politiskais konteksts

Lai izvērtētu izstādes nozīmi lokāli vai reģionāli, ir būtiski noskaidrot, kur tā tika eksponēta (arī izstādes ceļojošais raksturs nozīmē, ka bija uzdevums to parādīt vairākās Latvijas vietās, aizvest to tuvāk skatītājiem, lai sasniegtu tos apmeklētājus, kuriem nav iespēja apskatīt izstādi Rīgā). Izstādes vieta tādā veidā norāda uz mērķauditoriju, ko rīkotāji vēlējās sasniegt.

¹³² Skatīt 2. pielikumā.

Kopsummā, analizējot izstādes no 2000. gada (līdz tam notikusi tikai 1 grafikas izstāde un 4 videomākslas festivāli), redzams, ka visvairāk izstāžu norisinājušās Rīgā (42), savukārt citās Latvijas pilsētās – 9, turklāt dažus gadus nav bijis nevienas izstādes.¹³³ Tās izstādes, kas tika eksponētas ārpus galvaspilsētas, lielākoties bijušas fotogrāfijas izstādes. Tas skaidrojums ar jau iepriekš minēto faktu, ka fotogrāfijas pārvadāt ir vienkāršāk, darbi nepieprasa tik rūpīgu iepakojšanu kā gleznas vai tēlniecības objekti. Turklāt atsevišķi projekti bija tieši saistīti ar kādu novadu (piemēram, Kļausa Štobera fotoizstāde “Neparastais ceļojums” – ar Vidzemi). 3. pielikumā redzamajā tabulā var redzēt, cik proporcionāli noticis izstāžu Rīgā, un cik citās Latvijas vietās.¹³⁴

Aplūkojot izstādes pēc pārstāvētā mākslas veida, var redzēt, ka visbiežāk Latvijā ir notikušas fotoizstādes (20).¹³⁵ Lai arī var teikt, ka daļa no šīm izstādēm bija nelielas un fotogrāfi nav starptautiski atpazīstami, jāatzīmē, ka vairākās izstādēs varēja apskatīt pasaulē atzītu fotogrāfu veikumu. Šeit jāmin Anrī Kartjē–Bresona, Filipa Halsmana izstādes, kā arī izstādē *Vie privée* redzami Nanas Goldinas darbi.

Otrais populārākais veids ir glezniecība un grafika (šie abi mākslas veidi tika apskatīti kopā). Šajā laika periodā tika apzinātas 14 izstādes, kurās izstādīti vizuālās mākslas darbi. Līdz 2007. gadam tās tika rīkotas visnotaļ neregulāri, kad bija lielākais izstāžu pieaugums. Izstāžu skaita pieaugums pēc 2004. gada saistāms ar iestāšanos Eiropas Savienībā, kas nozīmē vieglāku dokumentācijas sagatavošanas procesu, savukārt 2007. gadā notikušās 6 vizuālās mākslas izstādes atspoguļo *Francijas pavasara* norisi. Interesanti ir atzīmēt, ka 4 no visām izstādēm bija grafikas izstādes, savukārt 2 – komiksu izstādes (*Frankofonā laikmeta gadsimts* un *Tell me more...*).¹³⁶

Retāk tika rīkotas videomākslas (10), lietišķās mākslas (4) un tēlniecības izstādes (2).¹³⁷

Lai salīdzinātu nosacīti laikmetīgo mākslu atspoguļojošās ar ne-laikmetīgās mākslas izstādēm, par atskaites punktu tika ņemts 1945. gads. Laikmetīgajai mākslai ir veltītas daudzas definīcijas, dažādi autori par laikmetīgu uzskatu dažādu mākslu – vai nu tādu, kas ir mūsu laikabiedru radīta, vai 21. gadsimtā radīta. Solvita Krese, Laikmetīgā Mākslas centra direktore izsakās šādi: “Manuprāt, tā ir māksla, kas reflektē, atspoguļo savu laikmetu.”¹³⁸ Ņemot vērā, ka lielākā daļa laikmetīgās mākslas muzeju savās kolekcijās iekļauj darbus, kas radīti pēc Otrā Pasaules

¹³³ Ja viena un tā pati izstāde apceļoja vairākas Latvijas pilsētas, tā tika joprojām uzskatīta par vienu vienību. Skat. 1. pielikumā.

¹³⁴ Skat. 3. pielikumā.

¹³⁵ 4. pielikums

¹³⁶ Skat. 1. pielikumā

¹³⁷ turpat

¹³⁸ Slava, Laima. Intervija ar Solvitu Kresi. *Studija* Nr 5 (92). 2013.gads

kara¹³⁹, arī autore to ir izvēlējusies par pamatu mākslas izstāžu salīdzinājumam. Tādējādi var apmēram salīdzināt, cik izstādēs tika demonstrēti “laikmetīgi” mākslas darbi un cik daudzās tādi, ko vairs nevar nodēvēt par laikmetīgiem.¹⁴⁰ 5. pielikumā esošajā diagrammā var redzēt, ka, lai arī ir notikušas tādas Francijas klasiskās mākslas vērtības postulējošas izstādes kā Fovisma skats, Gleznots Normandijā, Sevras porcelāns, Anrī Kartjē-Bresona fotoizstāde, mūsdienu mākslas izstādes dominē pār nosacīti “klasiskajām” izstādē. Izstāžu zālēs daudz tika atspoguļoti pēdējos gados radīti mākslas darbi – gan jauno mediju mākslā (izstādes, kas tapušas sadarbībā ar RIXC un LMC), gan fotogrāfijā, kur lielākoties ir eksponēti mūsdienu mākslinieku darbi, gan tādu savdabīgu mākslinieku kā ERRO un izdevniecības *Le dernier cri* (tulkojumā - *Pēdējais modes kļedziens*) savdabīgās tehnikās veidotie darbi.¹⁴¹ Arī tas norāda uz mūsdienu Francijas mākslas raibo kolorītu un daudzveidību.

Skatot izstādes pēc to rīkotāja, jāsecina, ka aktīvs izstāžu rīkotājs ir Ārzemju mākslas muzejs (ĀMM), kas pēc autores rīcībā esošās informācijas ir rīkojis 6 izstādes, Dekoratīvās mākslas un dizaina muzejs (DMDM) – 4 izstādes, un Latvijas Nacionālais mākslas muzejs – 4 izstādes. Tomēr jāuzsver, ka bijušajam Francijas Kultūras centram (tagad – Francijas Institūtam) izstāžu organizēšanā ir bijusi izšķiroša loma, jo nebūdam vienmēr rīkotājs, tas ir atbalstījis lielāko daļu notikušo mākslas pasākumu.

Diplomdarba izstrādes laikā bija sarežģīti iegūt datus par izstāžu finansiālajiem atbalstītājiem. Kā jau tika minēts iepriekšējās nodaļās, sadarbības projekti abām pusēm bieži vien ir izdevīgi ar to, ka iesaistītās puses savstarpēji sadala izmaksas. Līdz ar to, var redzēt, ka tādu lielu projektu kā *Francijas pavasaris, Gleznots Normandijā* u.c. realizēšanā panākumu atslēga bija tāda, ka tie bija sadarbības projekti, kuros Francija līdzvērtīgi piedalījās ar finansējumu. Runājot par Francijas Pavasari, festivāla koordinatore Vita Timermane-Moore atzina, ka “visiem projektiem bija jābūt sadarbības projektiem, visiem projektiem bija jābūt paritātei, t.i., visos projektos jābūt ieguldītiem vienlīdzīgiem finanšu, cilvēku un laika resursiem (..)”¹⁴² Viņa arī atzīmēja kopējā publicitātes fonda nozīmi, kas bija ļoti svarīgs nosacījums pasākuma veiksmīgai norisei. Saistībā ar minēto festivālu, var teikt, ka tik daudz un dažādu kultūras norišu nebūtu iespējams sarīkot bez valsts, pašvaldību un privāto sponsoru atbalsta. Dotajā gadījumā Francijas valsts sedza transporta un apdrošināšanas izmaksas, kā arī kuratoru izpētes braucienus, turpretī Latvijas puse sedza

¹³⁹ <http://www.artistes-contemporain.com/definition.html> (skatīts 02.05.14.)

¹⁴⁰ Autore nepretendē uz absolūti precīziem datiem, ņemot vērā, ka vienas izstādes ietvaros var parādīties mākslas darbi, kas radīti līdz 1945. un pēc 1945. gada. Diagramma kalpo tikai aptuvenam salīdzinājumam (skat. 5. pielikumā.)

¹⁴¹ Erro (1932-) ir īslandiešu izcelsmes postmodernisma pārstāvis, kas veido darbus popārta stilā vai kolāžās

¹⁴² Intervija ar V. Timermani-Moori. Skat. 7. pielikumā

iespējamo izstāžu pārvietošanos Latvijā, to uzstādīšanas izdevumus, kataloga izdošanu, kuratoru un pavadītāju uzņemšanu, dienas naudu (vai, ja nepieciešams, izmitināšanu un ēdināšanu).¹⁴³ Kopumā no Latvijas Valsts budžeta festivāla organizēšanai tika atvēlēti vairāk nekā 1,8 mlj. latu¹⁴⁴. Finansiālu atbalstu *Fovisma skata* rīkošanā sniedza arī Bordo pilsētas dome un sponsori. Francijas pavasara Nodomu līgumā arī teikts, ka “dažādo partneru ieguldījums (vietējās pašvaldības, institūcijas, uzņēmumi u.c.) ir izšķirošs veiksmīgai Festivāla norisei.”¹⁴⁵

Arī saistībā ar izstādi *Gleznots Normandijā*, kas norisinājās 2010. gadā, jāatzīmē Lejassnormandijas reģiona finansiālais atbalsts, kā arī Parex bankas ziedojums, kas palīdzēja realizēties iecerei par Normandijā tapušo gleznu atceļošanu uz Rīgu. Francijas Institūta loma šajā aspektā ir nozīmīga ar to, ka tas var piesaistīt finansējumu gan Latvijā, gan Francijā, kur pašvaldības un tādas organizācijas kā agrāk AFAA, tagad Francijas Institūts iedala naudu speciāliem mērķiem. Francijas Institūts var iesniegt kādu projektu Francijas Ārlietu ministrijā, un, ja tas atbilst stratēģiski nospraustajiem mērķiem, projekts gūst atbalstu un tādējādi to ir vieglāk realizēt.

Svarīga ir arī asociāciju un privāto fondu loma, kuri ir atvērti ārzemju partneru, šajā gadījumā, no Latvijas, piedāvātajiem projektiem, bet, protams, tādā veidā ir grūtāk piesaistīt valsts finansējumu.

No politiskā konteksta skatoties, ir grūti noteikt katras izstādes tapšanas apstākļus, apkārtējo politisko vai sociālo kontekstu, taču var izcelt tās izstādes, kuru norisē tika iesaistīta Francijas Vēstniecība. Tādas ir bijušas 3 izstādes (*Erro Gadsimta zīmes*, Olivjē Debrē estampu izstāde, *Gleznots Normandijā*), taču jāatzīmē arī izstāde *Provansas ainavas*, kas Ārzemju mākslas muzejā norisinājās 2007. gadā, un kurai notikt palīdzēja gan Latvijas Vēstniecība Francijā, gan arī Francijas Ārlietu ministrija un Francijas Vēstniecība Latvijā. Var redzēt, ka vēstniecība savu atbalstu piešķir tikai atsevišķām nozīmīgām izstādēm (piemēram, *Gleznots Normandijā*), taču būtiski atcerēties, ka vēstniecības sadarbības dienests kultūras jautājumos un Francijas Institūts ir tieši saistīti. Tagad Francijas Vēstnieka Latvijā padomnieks kultūras jautājumos ir vienlaicīgi arī Francijas Institūta direktors. Svarīgi atzīmēt, ka izstāžu atklāšanās parasti piedalās kāds no Francijas Institūta

¹⁴³ Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas, Latvijas Republikas Kultūras ministrijas un Francijas Republikas Ārlietu ministrijas, Francijas Republikas Kultūras un komunikāciju ministrija Nodomu protokola pielikums par festivāla "Francijas pavasaris" sagatavošanu un īstenošanu. Parīze, 2006.

¹⁴⁴ Ministru kabineta rīkojums Nr.667 Par festivāla "'Francijas pavasaris" Latvijā 2007.gadā" projektu. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=142839> (skat. 10.05.14)

¹⁴⁵ Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas, Latvijas Republikas Kultūras ministrijas un Francijas Republikas Ārlietu ministrijas, Francijas Republikas Kultūras un komunikāciju ministrija. Nodomu protokola pielikums par festivāla "Francijas pavasaris" sagatavošanu un īstenošanu. Parīze, 2006.

pārstāvjiem, labākajā gadījumā uzstājas vēstnieks ar runu, tādējādi kultūras notikums kļūst par politisku notikumu.

Kopsavelkot, var secināt, ka kopš 1990. gada ir notikušas izstādes visos mākslas veidos (glezniecība, tēlniecība, fotogrāfija, videomāksla, lietišķā māksla, dizains), kas liecina par pakāpenisku kultūras diplomātijas pastiprināšanos Latvijā. Mākslas izstāžu spektrs ir bijis ļoti plašs – tiek piedāvātas gan klasiskas glezniecības vai fotogrāfijas izstādes, kas cilvēkiem parāda franču pienesumu kultūrā, gan arī mūsdienīgas komiksu vai jauno mediju izstādes, kurās redzami mūsdienu autoru darbi. Tātad laikmetīgai mākslai tiek pievērsta īpaša nozīme. Bieži izstāžu norisi papildina arī starptautiski semināri, tikšanās izstādes autoriem vai idejas radītājiem, kas norāda uz vēlmi stiprināt saites profesionālā līmenī. Lielākoties izstādes ir notikušas Rīgā, orientējoties uz galvaspilsētā esošo publiku, kas ir radusi apmeklēt dažādus kultūras pasākumus. Jāatzīmē arī infrastruktūras neatbilstošais stāvoklis, kas līdz 2007.-2008. gadam liedza rīkot augstas klases mākslas darbu izstādes citās Latvijas pilsētās.

Izstāžu rīkošanā un finansējuma piesaistīšanā liela loma ir Francijas Institūtam, kas gan iniciē dažādus pasākumus, gan pārstāv Francijas puses intereses plašākā mērogā¹⁴⁶, lielāka mēroga pasākumos iesaistās arī Francijas Vēstniecība Latvijā, Valsts Kultūrkapitāla fonds, Kultūras ministrija. Šīs dažādās iniciatīvas tiek īstenotas gan māksliniecisku mērķu vārdā, gan dažkārt politiskas gribas dēļ, vienojoties abu valstu prezidentiem, kā tas bija festivāla *Francijas Pavasaris* gadījumā.

¹⁴⁶ Līgumu par *Francijas Pavasara* festivāla rīkošanu parakstīja AFAA direktors, tālāk Latvijā šīs organizācijas vārdā tolaik darbojās Francijas Kultūras centrs

Nobeigums

Diplomdarba sākumā tika definēts pētnieciskais jautājums: kādi ir Francijas kultūras diplomātijas mērķi un vai tie tiek īstenoti, rīkojot mākslas izstādes Latvijā.

Tika noskaidrots, ka Francija par kultūras diplomātijas mērķiem definē savas kultūras atpazīstamības veicināšanu un profesionāļu tīkla izveidi. Bakalaura darba izstrādes gaitā tika secināts, ka Latvijā patiešām tika veicināta Francijas mākslinieku atpazīstamība un veidota sadarbība starp konkrētiem partneriem, starp kuriem kā mediators darbojās Francijas Institūts Latvijā. Kā galvenie Francijas kultūras diplomātijas virzieni tika apzināti šādi virzieni: laikmetīgās mākslas darbu izplatīšana visās tās izpausmēs, Francijas prestiža atjaunošana, kultūras daudzveidības atbalstīšana un profesionālo spēju stiprināšana. Var secināt, ka Francijas izstāžu rīkošana Latvijā apstiprina šo uzstādījumu izpildi.

Savukārt darba mērķis bija izpētīt, vai Francijas mākslas izstāžu plānveidīgai rīkošanai ir politisks raksturs. Lai arī Francija saista kultūras sakaru veidošanu ar politisko sadarbību, ir grūti runāt par plānveidīgu darbu tieši mākslas izstāžu rīkošanā, uz ko norāda to mainīgais skaits pa gadiem un atšķirīgie rīkotāji. Jāņem vērā ilgais izstādes sagatavošanas laiks (2 līdz 3 gadi), Latvijā pieejamās infrastruktūras trūkums, sarežģītais mākslas darbu transportēšanas process un tas, ka Latvija nav frankofona valsts. Attiecīgi, Latvija nav Francijas prioritāro sadarbības valstu vidū, turklāt bieži vien komunikācijā pastāv lingvistiskā barjera. Tomēr jāatzīst, ka Francijas valsts institūcijas darbojas dažādos kultūras virzienos, ne tikai saistībā ar mākslu, tās strādā pie kontaktu izveides ar dažādām organizācijām un palīdz Latvijas kultūras organizācijām atrast vajadzīgos partnerus un atbalstītājus Francijā.

Francijas definētā kultūrpolitikas nostādne – veicināt franču mākslinieku atpazīstamību visdažādākajā jomā – ir pilnībā realizēta. Tika konstatētas mākslas izstādes visos mākslas veidos, visvairāk – fotoizstādes un glezniecības izstādes, bet ir notikušas arī video, tekstilmākslas, tēlniecības skates. Apskatei bieži vien tika izlikti salīdzinoši nesen radīti mākslas darbi.

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas atsākās jau 20. gadsimta pirmajā pusē izveidotā sadarbība kultūras jomā. Deviņdesmitajos gados Latvijas kultūras iestāžu darbinieki sāka veidot kontaktus ar Francijas iestādēm, pamazām izstrādājās sistēma, kā rīkot izstādes ar ārzemju partneriem, taču līdz 1996. gadam netika apzināta neviena Francijas mākslinieku izstāde. Līdz 2004. gadam mākslas izstādes tika rīkotas tikai reizi vai divas gadā, bet, sākot ar 2004. gadu tika noorganizētas trīs un

vairāk izstādes ik gadus. Var secināt, ka izstāžu skaita pieaugums saistāms ar Latvijas dalību Eiropas Savienībā un Francijas vēlmi pastiprināt savu klātbūtni Latvijas kultūras dzīvē.

Francijas Institūts Latvijā, būdams, Francijas Ārlietu un Eiropas lietu ministrijas institūcija ir lielā mērā veicinājis mākslas izstāžu pieaugumu kopš tā darbības paplašināšanās 2004. gadā, kā arī rosinājis partnerattiecību veidošanos visos līmeņos: pašvaldību, institucionālajā, izstāžu kuratoru līmenī.

Saistībā ar Latvijā notikušajām Francijas mākslinieku izstādēm var novērot 2 veidu sadarbību: latviešu rosinātus starptautiska mēroga projektus ar franču mākslinieku klātbūtni citu ārzemju mākslinieku vidū, kā arī projektus, kuros pārstāvēti tikai mākslinieki no Francijas. Atsevišķos gadījumos izstāžu kuratoru uzmanība tika vērsta uz tādiem Francijas māksliniekiem, kas dzimuši Latvijā vai kuriem ir saistība gan ar Latviju, gan Franciju (tekstilmāksliniece Marī Celms, fotogrāfs Filips Halsmans, fotogrāfs Klauss Štobers).

Uzsākot darba izstrādi, tika aplūkota tāda lielvalstu politiskā ievirze, ko dēvē par *maigo varu* jeb kādas valsts “*spēju iegūt to ko vēlas, piesaistīšanas, nevis piespiešanas veidā*”¹⁴⁷. Ir grūti runāt par Francijas maigās varas pielietošanu Latvijā, jo darba izstrādes laikā apkopotā informācija neļauj izdarīt pamatotus secinājumus par Francijas politisko interešu realizāciju Latvijā. Izstādes lielākoties tika rīkotas pēc latviešu kultūras darbinieku ierosinājuma, lai arī ir bijuši atsevišķi gadījumi, kad izstāžu rīkošanai pamatā bijusi politiska vienošanās (kā piemēram, saistībā ar *Francijas Pavasari* - starp tā laika abu valstu prezidentiem). Tomēr liela mēroga slavenu franču mākslinieku izstāžu rīkošana līdz 2010. gadam bija retums, turklāt vairākas nozīmīgas izstādes bija ceļojošās izstādes, kuras netika veidotas īpaši Latvijas publikai, izvēloties spilgtākos franču mākslinieku šedevrus.

Grūtības pētniecības darba izstrādē bija saistītas ar to, ka ne atsevišķi franču mākslinieku, nedz arī visas Latvijas muzejos notikušās izstādes nav līdz šim apkopotas kopējā datu bāzē. Tādēļ autorei nācās meklēt informāciju par izstādēm dažādos muzejos, Francijas Institūtā un Latvijas Kultūras ministrijā, kā rezultātā tika izveidota datu bāze, kurā apkopotas Latvijā notikušās Francijas mākslinieku izstādes dotajā laika posmā. Nākotnē būtu vērtīgi apzināt arī privātās galerijas par tajās notikušajām kādu mākslinieku personālizstādēm, iespējams, skatīt izstāžu rīkošanas prakses kopā ar koncertiem vai teātra izstrādēm. Kā potenciāls pētāmais jautājums ir šāds: kādu tēlu, analizējot dažādas kultūras izpausmes, Francija vēlas radīt aiz savas valsts robežām.

Kopsavilkums

¹⁴⁷ Nye, Joseph. *Soft Power. The means to Success in World Politics*. Public affairs, New York, 2004.

- Francijas īpatnība ir tā, ka tā cieši sasaista kultūru ar politiku, ne velti, lai apzīmētu ārējo kultūrpolitiku, franču diskursā ir ieviesies termins *kultūras diplomātija*. Līdz ar to, lielākā daļa iestāžu, kas koordinē sadarbību kultūras nozarē ar citām valstīm, t.sk. Francijas Institūts Latvijā, ir Francijas Ārlietu ministrijas, nevis Kultūras ministrijas pakļautībā.
- Francijas kultūras diplomātijas publiski definētie mērķi ir padarīt ārvalstīs atpazīstamu franču kultūru un franču mākslinieku darbus, kā arī veidot ilgtspējīgu sadarbības tīklu starp māksliniekiem un atbildīgajām amatpersonām.
- Sadarbība starp abām valstīm aizsākās jau 20. gadsimta pirmajā pusē, un tas bija svarīgs priekšnosacījums abu valstu sadarbībai mūsdienās. Latvijas dalība starptautiskajās izstādēs Parīzē, Franču Alianses dibināšana divdesmitajos gados – šādas norises radīja vēsturisko fonu, uz kura sāka atjaunoties abu valstu attiecības deviņdesmitajos gados.
- Lielu mākslas projektu īstenošanā bieži vien ir iesaistīti vieni un tie paši izstāžu kuratori: Ginta Gerharde – Upeniece, kas piedalījās gan Fovisma skata, gan Gleznots Normandijā rīkošanā, kā arī Inese Baranovska, kas sadarbojusies ar Francijas Kultūras ministrijas Fotogrāfijas nodaļas vadītāju Agnesi de Guvionu Sensīru un kopā izveidojusi vairāku fotoizstādes
- Bieži vien lielās mākslas izstādes tiek rīkotas kā ceļojošas ekspozīcijas, līdz ar to, tās netiek īpaši izveidotas Latvijas skatītājiem, tomēr vairāku muzeju sadarbības projekti palīdz samazināt lielās izstāžu rīkošanas izmaksas un piesaistīt nepieciešamo finansējumu
- Francija piešķir īpašu atbalstu laikmetīgajai mākslai, kas pašā Francijā tiek darīts ar FRAC un FNAC palīdzību, bet izstādes ārzemēs bieži vien tiek pārstāvēti pēc Otrā Pasaules kara radīti mākslas darbi. Tika novērots, ka daudzas no Latvijā notikušajām izstādēm arī bija nosacīti laikmetīgas mākslas izstādes.
- Francija ir lielvalsts, kas spēju rīkot plašu un daudzveidīgu kultūras programmu, tai skaitā, mākslas izstāžu programmu, ir pierādījusi, rīkojot tik grandiozu pasākumu kā *Francijas pavasaris Latvijā*, kas veicināja gan franču kultūras iepazīšanu, gan turpmāko sadarbību starp iesaistītajiem partneriem
- Dažos gadījumos ir novērota ražīga, ilgstoša sadarbība starp pašvaldībām (Vidzemes reģions un Lejasreinas departaments, Rīga un Santetjēna, Jūrmala un Kabūra), kas rosinājusi arī

mākslas apmaiņas projektus un izstādes, kas bija apskatāmas vairāk nekā vienā pilsētā, tātad sniedza iespēju plašākam skatītāju lokam iepazīties ar Francijas mākslinieku devumu.

Darbā izmantotie avoti un literatūras saraksts

Avoti

1. Intervija ar izstāžu kuratori Gintu Gerhardi – Upenieci
2. Intervija ar izstādes *Radīts Francijā* kuratori Irēnu Bužinsku
3. Intervija ar izstādes *Fovisma skats* kuratori Daci Lambergu
4. Intervija ar izstādes *Vie privée* kuratori Inesi Baranovsku
5. Intervija ar Francijas Institūta kultūras projektu koordinatori Ditu Podskočiju
6. Intervija ar izstādes Francijas pavasaris Latvijas koordinatori Vitu Timermani-Moori

Pētījumi un citi dokumenti

1. Briedis, Uģis. Mākslas izstāžu menedžments. Maģistra darbs. Latvijas Kultūras akadēmija. Rīga, 2008.
2. Lanoë, Elise. Thèse de doctorat. *La culture au service de la diplomatie? Les politiques culturelles extérieures de la RFA et de la France au Brésil (1961-73)*. Lilles, 2012.
3. Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas, Latvijas Republikas Kultūras ministrijas un Francijas Republikas Ārlietu ministrijas, Francijas Republikas Kultūras un komunikāciju ministrija Nodomu protokola pielikums par festivāla "Francijas pavasaris" sagatavošanu un īstenošanu. Parīze, 2006.
4. Loic, Gerbault. *La diplomatie culturelle française : La culture face à de nouveaux enjeux ?* IEP de Toulouse, Toulouse, 2008.
5. Ministru kabineta rīkojums Nr.667 Par festivāla ""Francijas pavasaris" Latvijā 2007.gadā" projektu. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=142839> (skat. 10.05.14)
6. Stanic, Veljko. *Les expositions d'art dans la diplomatie culturelle française des années 1930 – le cas yougoslave*. Université Paris-Sorbonne. Paris, 2010.

Literatūras saraksts

7. Deveze, Laurent. Alliance française. *Dictionnaire des politiques culturelles en France depuis 1959, une exception française*. Paris, Larousse, 2001.
8. Djian, Jean Michel. *Politique culturelle: la fin d'un mythe*. Editions Gallimard. Paris, 2005.
9. Dubois V., La politique culturelle. *Genèse d'une catégorie d'intervention publique*. Paris, Berlin, Socio-histoires, 1999
10. Džads, Tonijs. *Pēc kara. Eiropas vēsture pēc 1945.gada*. Dienas grāmata, Rīga, 2007.
11. Gabas, Jean – Jacques. *L'aide publique française au développement*. La documentation française. Paris, 2005.
12. Girard, A. *Les politiques culturelles d'André Malraux à Jack Lang: ruptures et continuités, histoire d'une modernisation*. Hermes, Paris, 1996.
13. Girard, Augustin. *Les politiques culturelles d'André Malraux à Jack Lang: ruptures et continuités, histoire d'une modernisation*. Gallimard, Paris, 1996.
14. Goldbergs, Vladis. *Franču Latviešu Videomākslas festivāls 18.12 – 22.12.1990 : Programma*. Rīga, 1990.
15. Greffe, Xavier, Pflieger, Sylvie. *La politique culturelle en France*. La documentation française. Paris, 2009
16. Hoks, Džons. *Ilgspējīgas attīstības 4.pīlārs. Kultūras nozīme valsts attīstības plānošanā*. Culturelab, Rīga, 2007.
17. Jean-Bertrand Raimond. *La politique d'intervention dans les conflits: éléments de doctrine pour la France*. Presses des sciences Po. Paris, 1999. p.36.
18. Kessler, Marie-Christine. *La politique étrangère de la France*. Presses de sciences Po. Paris, 1999
19. Klaičs, Dragans. *Iztēle bez robežām. Ceļvedis starptautiskai sadarbībai kultūrā*. Culturelab, Rīga, 2008.
20. Kleins, Armīns. *Kultūrpolitika*. Jāņa Rozes apgāds, Rīga, 2008.
21. Lamberga, Dace. Izstādes katalogs. *Fovisma atskaņas: latviešu glezniecība 1910.-1980.g.* Neputns, Rīga, 2007.
22. Lamberga, Dace. *Klasiskais modernisms. Latviešu glezniecība 20.gs.sākumā*. Neputns, Rīga, 2005.
23. Lendrijs Čārlzs, Pahters Marks. *Kulrūra krustcelēs: kultūra un kultūras institūcijas 21.gs.sākumā*. Culturelab, 2010.
24. Lombard, Alain. *Politique culturelle internationale. Le modèle français face à la mondialisation*. Maison des cultures du monde. Paris, 2003. P.55.
25. Miller Toby, Yudice George. *Cultural policy*. Sage publications. London, 2002
26. Nye, Joseph. *Soft Power: The Means to Success in World Politics* Public Affairs, New York, 2004. P.57.
27. Pigē, Filips. Izstādes *Radīts Francijā* katalogs. *Radīts Francijā. Situācijas profils*. Neputns, Rīga, 2007.

Publikācijas preses izdevumos

28. Brasliņa, Aija. Simtgadnieka Kārļa Neiļa "trakie gleznotāju gadi". Žurnāls Studija Nr 92/2013
Pieejams: <http://www.studija.lv/?parent=1090> (skatīts 14.04.14.)
29. Gailītis, Viestarts. Muzejā ierodas zvēri. Diena. 24.03.07.
30. Lamberga, Dace. Albērs Markē un laikabiedri. Studija, Nr 52 (februāris, marts 2007).
31. Latgales Vēstnesis N24 (963) 27.02.1939.
32. Ližbovska, Eva. Radīts Francijā. Kultūras Forums. 15.06.2007.
33. Pare, Baiba. Francijas pavasara pirmā saulainā diena. Rīgas Forums. 23.-30.marts 2007.
34. Peļše, Stella. Hibrīdas izteiksmes lauks. Diena. 2007. gada 1. jūnijs
35. Slava, Laima. Intervija ar Solvitu Kresi. Studija Nr 5 (92). 2013.gads

Elektroniskie resursi

36. <http://ladiplomatieinfluence.wordpress.com/about/> (skatīts 11.03.14.)
37. <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/divpusejas-attiecibas/Francija/> (skatīts 15.04.14.)
38. <http://www.frac-platform.com/fr/les-frac> (skatīts 03.03.14.)
39. <http://www.data.gouv.fr/fr/organization/ministere-des-affaires-etrangeres/popular> (Skatīts 20.03.14.)
40. <http://www.oecd.org/fr/cad/stats/50060373.pdf> (Skatīts 21.04.14.)
41. <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/aide-au-developpement-1060/>
42. (Skatīts 21.04.14.)
43. <http://www.senat.fr/rap/a10-112-3/a10-112-321.html> (skatīts 15.05.2014.)
44. Raudzēpa, Velta. Izstādes *Latvija Parīzē* Preses relīze. 1925,1937. Pieejama:
<http://www.lnmm.lv/lv/dmdm/info/explore/exhibition/2012/latvia-in-paris-1925-1937/> (skatīts 14.04.14.)
45. <http://www.delfi.lv/kultura/news/art/dekorativas-makslas-un-dizaina-muzeja-skatama-filipahalsmana-foto-izstade.d?id=17597290#ixzz31K4uDcw8> (skatīts 14.04.14.)
46. http://www.makslasvesture.lv/index.php/1890_-_1915:_Kr%C4%81%C2%81tuves._Biedr%C4%ABbas._Izst%C4%81%C2%81des._Kritika. (skatīts 07.03.2014.)
47. http://www.fontaine-obscure.com/pages/hors_les_murs_archives.htm (skatīts 08.05.2014)
48. Anrī Kartjē-Bresona fotogrāfija. http://old.lcca.lv/projekti/kartje_bresons/
49. <http://www.institutfrancais.com/fr/le-reseau-culturel-dans-le-monde> (Skatīts 06.04.2014.)
50. <http://www.alliancefr.org/sommes-nous> (Skatīts 05.04.2014.)
51. <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-culturelle-21822/> (skatīts 30.03.14.)

Résumé

Le mémoire de fin d'études d'Elina Auzane s'intitule « Les expositions des artistes français à partir de 1990 à 2010 dans le contexte de la politique culturelle française. »

L'auteur s'intéresse aux relations interculturelles de la France et de la Lettonie. Elle a un intérêt particulier sur la vie artistique en Lettonie et voulait étudier la coopération de ces deux pays en détails. Vu que jamais une recherche sur cette thématique n'a pas été menée, l'auteur avait décidé de recueillir l'information sur les expositions des artistes français qui avait le soutien des institutions françaises afin de constituer une base des données et répondre à la question soulevée : quelles sont les objectifs de la diplomatie culturelle française et est-ce qu'ils sont réalisés en organisant les expositions en Lettonie?

L'auteur a étudié les livres et d'autres sources pour comprendre quelle est la diplomatie culturelle de la France, interviewé les commissaires des expositions : Mme Ginta Gerharde-Upeniece, Mme. Inese Baranovska, Mme. Irēna Bužinska, Mme. Vita Timermane-Moore et Mme. Dita Podskočija, le responsable de la coopération culturelle de l'Institut Français.

Pour pouvoir comprendre l'importance des expositions, elles étaient analysées prenant en compte 5 critères choisis :

- Le lieu de l'exposition
- Le choix artistique dont l'exposition présente
- Les organisateurs de côté français et de côté letton
- La provenance de financement
- L'établissement de la coopération à long terme

L'objectif principal de ce mémoire est d'étudier, si les expositions suivent les priorités de la diplomatie culturelle française et si elles étaient organisées de façon méthodique suivant les intérêts politiques de la France.

Au processus de la recherche, 51 expositions ont été identifiées dont 19 – présentaient la photographie, 14 – la peinture ou l'art graphique, 6 – les vidéos et d'autres.

En conclusion, on peut admettre que la France à l'aide d'Institut Français en Lettonie a essayé de promouvoir la culture française et les artistes français sur la scène lettonne, elle a également commencé à mettre en place un réseau des professionnels du domaine mais il est difficile de parler d'une influence politique qui a été établie en Lettonie grâce aux expositions des artistes français.

Le mémoire de fin d'études comprend 61 pages et 10 annexes.

Les mots clés : diplomatie culturelle, exposition d'art, France, Lettonie.

Summary

The title of this research paper is: “Art exhibitions in Latvia made by French artists from 1990 to 2010 in relation with the cultural policy of France”.

The author is interested in intercultural relations of Latvia and France, especially in the artistic side of cultural events of Latvia. That is the reason why it was decided to do the research of cooperation between Latvian and France in arts sector.

As there have not been done any summarizing of the exhibitions of French artists in Latvia, the author decided to create a data base including all the arts exhibitions in Latvia from 1990 to 2010 with participation of any artists from France supported by French state institutions.

The main question that was upraised, was the following: what are the main objectives of the French cultural diplomacy and have they been accomplished while organizing the arts expositions in Latvia.

In order to find the answer to this question, 5 curators were interviewed: Ginta Gerharde-Upeniece, Ineses Baranovska, Irēna Bužinska, Vita Timermāne-Moore and the representative of French Institute in Latvia Dita Podskočija.

51 arts exhibition was found out during the research. In order to understand if these exhibitions are related to French cultural diplomacy, they were analyzed according to 5 criteria:

- The place where exhibition was held
- The kind of arts that was represented
- The organizers
- The investor
- If the long term cooperation was established

The author came to conclusion that French Institute in Latvia has been promoting French artists in Latvia and with its help the number of exhibitions has grown since 2004. There is also the steps made towards creating a professional network of French and Latvian institutions, however, from political point of view it is difficult to state that France has made a big political influence or has a soft power in Latvia with the help of arts expositions.

This research paper contains 61 page and 10 annexes.

Key words: cultural diplomacy, arts exhibition, cultural policy of France.

1. pielikums

Lietišķās mākslas izstāde

gads	mēn.	mākslas veids	nosaukums	norises vieta	rīkotājs	komentāri
2003	7	lietišķās mākslas izstāde	Lotringas orhidejas	Rīga, ĀMM	ĀMM, Kultūras ministrija, Ermitāžas Valsts muzejs, KKF, FKC	
2007	4	porcelāna izstāde	Sevras porcelāns. 18.-21.gs.	Rīga, ĀMM	ĀMM, FKC	Francijas pavasaris
2007	5	tekstilmāksla	Marī Celms izstāde "Zilie lini"	DMDM, Rīga	DMDM, Latvijas Kultūras fonds	Francijas pavasaris
2008	7	tekstilmāksla	Žana Lirsā gobelēnu izstāde	Rīga, DMDM	DMDM, Lodzas Centrālais Tekstila muzejs un Anžē pilsētas Žana Lirsā laikmetīgās tekstilmākslas muzejs (Francija), Francijas institūta Mākslas akadēmija, CCF de Vilnius, Francijas Kultūras ministrija, Academie Royale de Beaux arts de Bruxelles	Ar Eiropas Kopienas projekta ECTTA atbalstu (Eiropas laikmetīgais gobelēns un tekstilmāksla)
2009	10	mozaīkas	Identitātes zīmes / Daudzveidības zīmes	Daugavpils Māla mākslas centrs	LMA, Unesco pārstāvniecība Latvijā, ar FKC atbalstu	Unesco Kaukāza programmas ietvaros, māksl.no vairākām valstīm
2009	10	dizains	Francijas industriālā dizaina izstādes "Observateur du Design – Francijas zaļais dizains"	Rīga, Arhitektūras muzejs	Dizaina informācijas centrs sadarbībā ar A.P.C.I.	Design Future 2009 ietvaros. VKKF, Rīgas Domes Kultūras departaments, Francijas Kultūras centrs, Latvijas Arhitektūras muzejs u.c.
2010	5	dizains	Radoša pilsēta - Santetjēna	Cēsis	Culturelab, Britu padome, FKC	Dizaina dienas Nākotne 2010
2010	7	tekstilmāksla	4. Eiropas tekstilmākslas un šķiedras mākslas triennāle Tradicionālas un mūsdienīgas	Rīga, DMDM	DMDM	

Glezniecības un grafikas izstādes

gads	mēn.	nosaukums	norises vieta	rīkotājs, atbalstītāji	komentāri
1996		Olivjē Debrē (Olivier Debré). Estampu izstāde	Rīga	Ar Francijas Vēstniecības Latvijā atbalstu	
2001	4	Erro "Gadsimta zīmes"	Rīga, ĀMM	ĀMM, Īslandes Vēstniecība, Francijas vēstniecība Latvijā, FKĶ,	ĀMM sadarbībā ar Jeu de paume galeriju Parīzē
2004	10	Žana Dibifē litogrāfiju izstāde	Rīga, LMA	FKĶ sadarbībā ar Dubuffet fondu Parīzē.	
2005	9	Grafikas izstāde "Anrī Matis"	Rīga, ĀMM	ĀMM, Krievijas Valsts Tēlotājas mākslas A. Puškina v.n. Muzejs, atbalsta FKĶ	Notika starptautiska konference. Izstāde tika ļoti labi apmeklēta - 19000 apm.
2007	3	Fovisma skats. Franču glezniecība 20.gs.sākumā (Un regard fauve)	Rīga, LNMM	LNMM, Bordo māksla muzejs, FKĶ	Francijas pavasara ietvaros, notika arī starptautiska konference
2007	3	Provansas ainavas	Rīga, ĀMM	ĀMM sadarbībā ar Francijas vēstniecību Latvijā, FKĶ un Fondation <i>Regards de Provence</i> , Francijas Ārlietu ministriju	Francijas Pavasaris. Latvijas un Francijas kuratori
2007		Bruno Karpentjē personālizstāde	Rīga, Latvijas Mākslas akadēmija	Latvijas mākslas akadēmija	radošās darbnīcas, izstāde
2007		Ilustrāciju izstāde „Borderline”			Francijas Pavasaris.
2007	4	Santetjēnas Mākslas skolas izstāde Saint-Etienne a Riga	Rīga, LMA	Latvijas mākslas akadēmija	Francijas Pavasaris. Sadarbības rezultāts starp LMA un Santetjēnas Mākslas skolu, kas aizsākās jau festivālā Pārsteidzošā Latvija
2007	5	Radīts Francijā.No Francijas laikmetīgās mākslas reģionālajiem fondiem	Rīga, Arsenāls	LNMM	Francijas Pavasaris. Latvijas un Francijas kuratori. VKĶF un Francijas puses finansējums
2008/2009/2010		Frankofonā komiksa gadsimts	Rīga, Rēzekne, Talsi, Bauska, D-pils, Ventspils, Valdemārpils, Mērsrags	FKĶ, Angulēmas nac.komiksu un bilžu centra	17.,18.,19.03.2010. notika arī meistardarbnīcas Silvēna Muazī vadībā Valmierā un Rīgā

2009	2	Komiksu izstāde <i>Tell me more...</i>	Rīga, Andrejsala	LMC un komiksu žurnāls "kuš!" sadarbībā ar FKC	Starptautiska izstāde, kurā piedalījās 1 mākslinieks no Francijas
2010	7	Le dernier cri (pēdējais modes kļiedziens)	Rīga, Dirty Deal cafe	Laikmetīgās mākslas komiksu žurnāls „kuš!”, atbalsta FKC	Dažādas tehnikas: sietspiedes plakāti, animācijas filmas un grāmatas.
2010	1	Gleznots Normandijā	LNMM Baltā zāle	LNMM, sadarbībā ar Basse Normandie reģionu, Peindre ne Normandie fondu, Francijas vēstniecību Latvijā, FKC	21.01.notika Alēna Tapjē lekcija "Glezniecības un dabas materialitāte. Kā uzgleznot Normandiju."

Tēlniecības izstādes

gads	mēn.	nosaukums	norises vieta	rīkotājs, atbalstītāji	komentāri
2004	5	Tēlniecības Kvadriennāle Rīga 2004. <i>Eiropas telpa</i>	Rīga, Arsenāls	MMIC (Mākslas, menedžmenta un informācijas centrs), Kultūras ministrija, KKF, Rīgas dome	
2008	8	Tēlniecības kvadriennāle Rīga 2008, <i>Vairākuma diktatūra.</i>	Rīgas pilsētvide	MMIC (Mākslas, menedžmenta un informācijas centrs), ar FKČ atbalstu	Francijā dzīvojoša un strādājoša poļu māksliniece.

Fotoizstādes

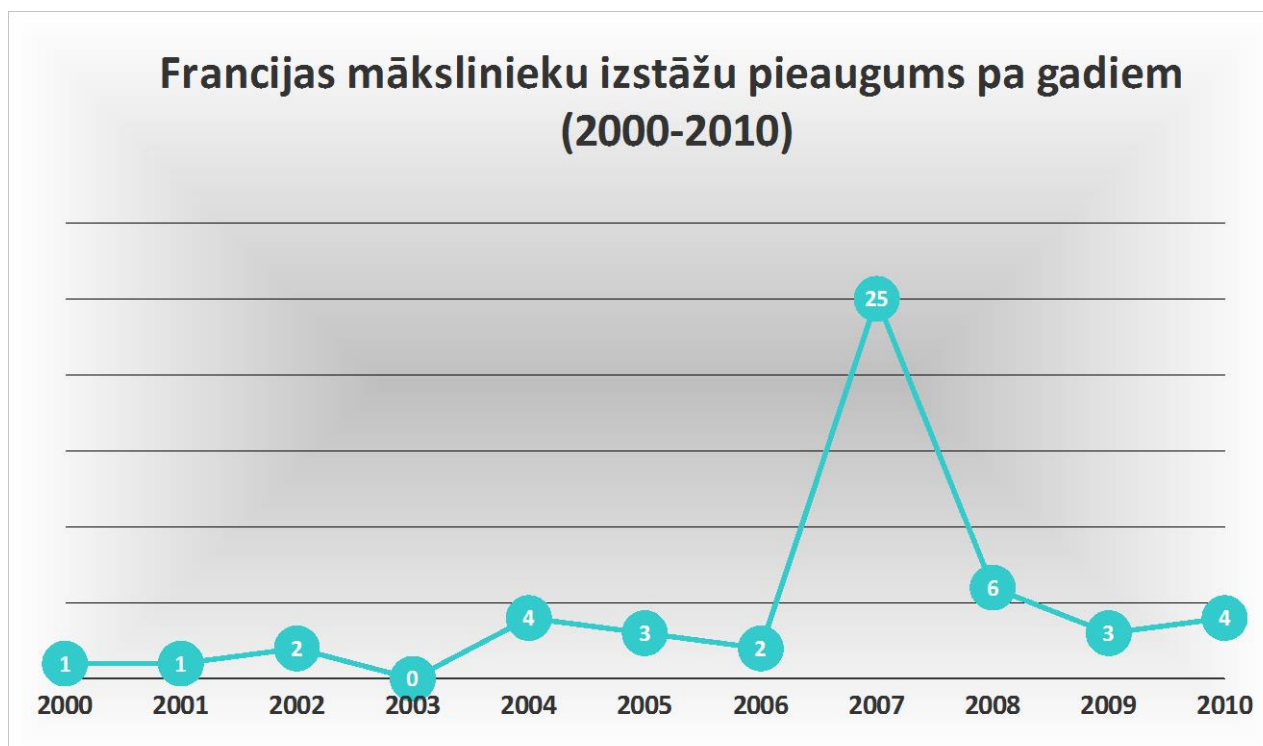
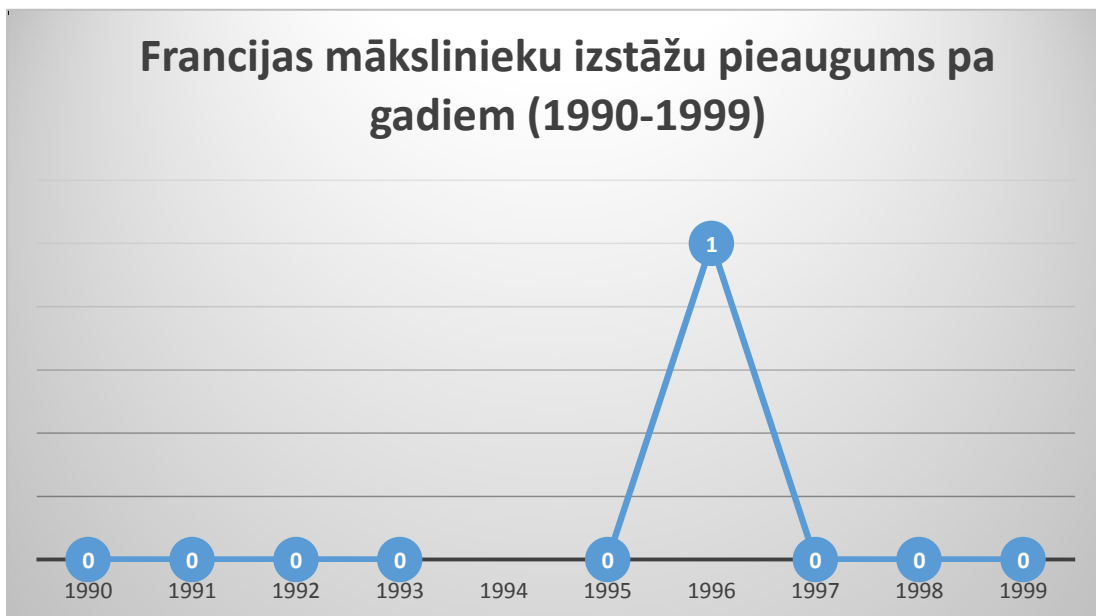
gads	mēn.	nosaukums	norises vieta	rīkotājs, atbalstītāji	komentāri
2000		Katrīnas Korvē izstāde <i>Viņpus mežam</i>	Rīga, Fotogrāfijas muzejs		
2002	3	Patriks Šapuī. Fotogrāfijas. Sakāra - cilvēki un atradumi.	Rīga, ĀMM	ĀMM	Izstāde stāsta par Francijas arheoloģisko misiju Bubasteionā, Sahārā
2002	12	Anrī Kartjē Bresons. Fotogrāfija.	Rīga, Arsenāls	Rīkotājs: LMC, Privātais fonds Magnum Photos un Anrī Kartjē- Bresona fonds. Atbalstītājs: FKC, KKF, Sorosa fonds - Latvija, Rīgas Domes Kultūras pārvalde	Izstādi veidojis Robērs Delpīrs
2002	10	Filips Klērs "Eiropas ainava"	Rīga, Arsenāls	VMM	Fotogrāfijas no dažādām Eiropas valstīm
2004	8	Interpretācija un konfrontācija	Rīga, Pedvāle, Daugavpils, Sabile, Talsi, Viesīte	Asociācija <i>Fontaine Obscure</i> , FKC, VKKF, kuratoru padome "Fotoforma"(LV)	Fotoizstāžu cikls. Papildus tika rīkoti semināri un radošās darbnīcas.
2004	8	Žoelas Elīzas Kornu (Cornu) personālizstāde <i>Ainavu ēnas</i>	Rīga, galerijā "Mākslas dārzs	FKC, asociācija <i>Fontaine Obscure</i> sadarbībā ar kultura.lv	Pasākumu cikls
2004		Pilsēta. Laika arheoloģija	Rīga, Mencendor fa nams	Asoc. <i>Fontaine Obscure</i> , FKC, Kultūrkap.,	Sadarbība izveidojusies kopš 2003.gada
2005	5	Jean-Michel Cornu	Rīga	FKC	
2005	6	Rips Hopkins. <i>Pārvietotās personas</i> (<i>Les deplacés</i>)	Rīga, Latvijas Mākslinieku savienības galerijā	Laikmetīgās mākslas centrs	Anglijā dzimis fotogrāfs, kas strādā Francijā
2007		Lorāna Divāla un Ērika Loteljē izstāde	Jūrmalas muzejs	Sadarb.starp Jūrmalas un Kabūras pašvaldībām	Fotogrāfijas un akvareļi
2007		Vie privée (Privātā dzīve)	Jūrmala, Cēsis, Ventspils	Sadarbībā ar FNAC, CNAP, Ministere de Culture et communication	Latvijas un Francijas kuratores. Francijas Pavasara ietvaros.
2007	5	Filips Halsmans. Fotogrāfijas. Francijas personības 1934-1960"	Rīga, DMDM	DMDM sadarbībā ar fondu Magnum Photos, atbalsta FKC	Francijas Pavasara ietvaros. Rīgā dzimis amerikāņu fotogrāfs

2007		Bārbalas Gulbes un Pjēra Nikolā Bunakofa izstāde „Kādas pazīstamas sejas – Quelques Visages Familiers”	Stikla galerija, Rīga		Francijas Pavasara ietvaros. Fotogrāfijas un stikla izstāde
2007	6	Les reflets (Atspulgi)	Jūrmalas pilsētvide	Association Sextant et plus, Jūrmalas dome, MMIC (LV).	Francijas Pavasara ietvaros. Kuratores no Latvijas un Francija (I.Brūvere un V.Kolāra Bovī)
2008	5	Žeremī Bišolca (Buchholtz) izstāde Fotogrāfijas	Rīga, Rīgas Ekonomikas augstskola	FKC	Izstāde tapusi kā Rīgā u.c.Latvijas pilsētās pavadīto 3 nedēļu darba rezultāts. Sižeti par ikdienas dzīvi Rīgā, Jūrmalā, Liepājā, Cēsīs. JeJoue 2008 festivāla ietvaros
2008	5	23 Anjēzes Vardas uzņemti portreti	Rīga, kino <i>Rīga</i>	FKC, kino Rīga	A.Varda - kinorežisore. Izstāde notika paralēli kinofilmu retrospektīvai
2008	8	Marka Selerjē (Célérier) izstāde <i>Pilsētā ...</i> (dans la ville)	Rīga, Latvijas Fotogrāfijas muzejs	Latvijas Fotogrāfijas muzejs	Alžīriešu izcelsmes franču mākslinieks.
2009	4	Teritorijas zemes. Korsika	Jūrmala	Bastijas Vidusjūras Fotogrāfijas centrs (direktors Marsels Fortīni) un FKC	11 mākslinieku darbu kolekcijas no CPM un FNAC fondiem
2009	10	Klausa Štobera (Stober) izstāde <i>Neparasts ceļojums pa Vidzemi</i>	Alūksne, Cēsis, Valmiera, Valka, Gulbene, Cesvaine, Madona	Vidzemes plānošanas reģiona un Lejasreinas dep.padomes sadarbības projekts	Izstāde tapa, māksliniekam apceļojot Vidzemi

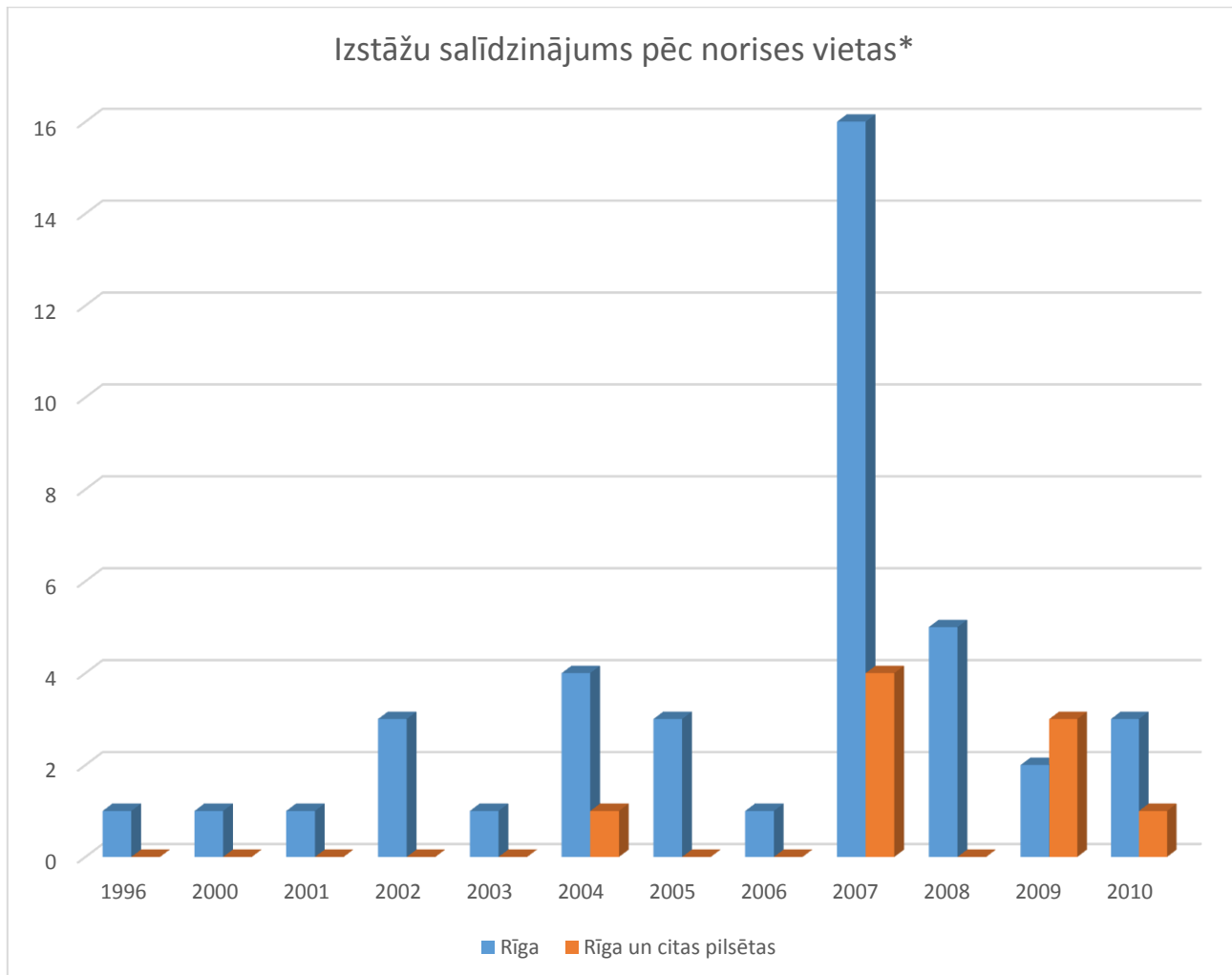
Multimediju izstādes

gads	mēn.	nosaukums	norises vieta	rīkotājs	komentāri
2006	8	Māksla + komunikācija 2006: Viļņi	Rīga, Arsenāls	RIXC	Piedalījās arī Bureau d'Études no Francijas. Izstādē iekļauti ap 40 starptautisku mākslas darbu, kuru autori ir 70 mākslinieki no 18 dažādām valstīm
2007		<i>Fraicheur de vivre</i> jeb <i>Dzīvošanas spirtums</i>	Rīga, Galerija centrs, galerija Noass	Mākslas galerija "Noass"	Ap 30 darbu. Kurators Mišels Nuridzinī (Nuridsany). Darbus radījuši gan jaunie franču videomākslinieki, gan tādi pieredzējuši un starptautiski pazīstami mākslinieki kā Gette, Leccia, Ruggirello.
2007		Multimediju izstāde <i>Tālāk par apģērbu. 12 modes mirkļi</i>	Rīga, Spice	Mākslas galerija "Noass"	Francijas Pavasara ietvaros. 12 mākslinieku modes video
2007		Melika Ohaniana video instalācija <i>Rokas</i>	Rīga, Arsenāls	LNMM sadarbībā ar Ile-de-France Reģionālā muzeja iepirkumam fondu (FRAC)	Francijas Pavasara ietvaros. Armēņu izcelsmes franču mākslinieks
2007	5	Spektra ekoloģija festivāla Māksla+Komunikācija 2007 ietvaros	RIXC mediju telpā, transporta pieturās	RIXC	Spectral Investigations Collective (FR) un RIXC (LV) mākslinieku izstāde
2007	5	Urbanoloģika	Rīga, Andrejsala, Korpusu cehs, projektu telpa ĒDNĪCA	Laikmetīgās mākslas centrs	Francijas Pavasara ietvaros latviešu/franču projekts. Piedalās 6 franču mākslinieki

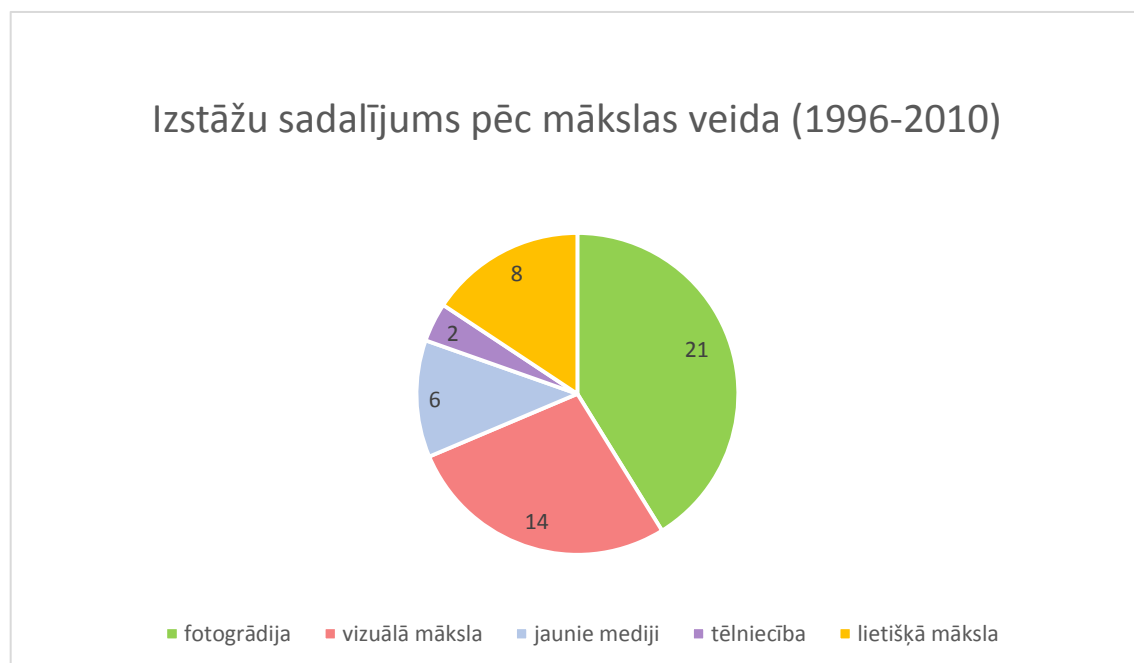
2. pielikums

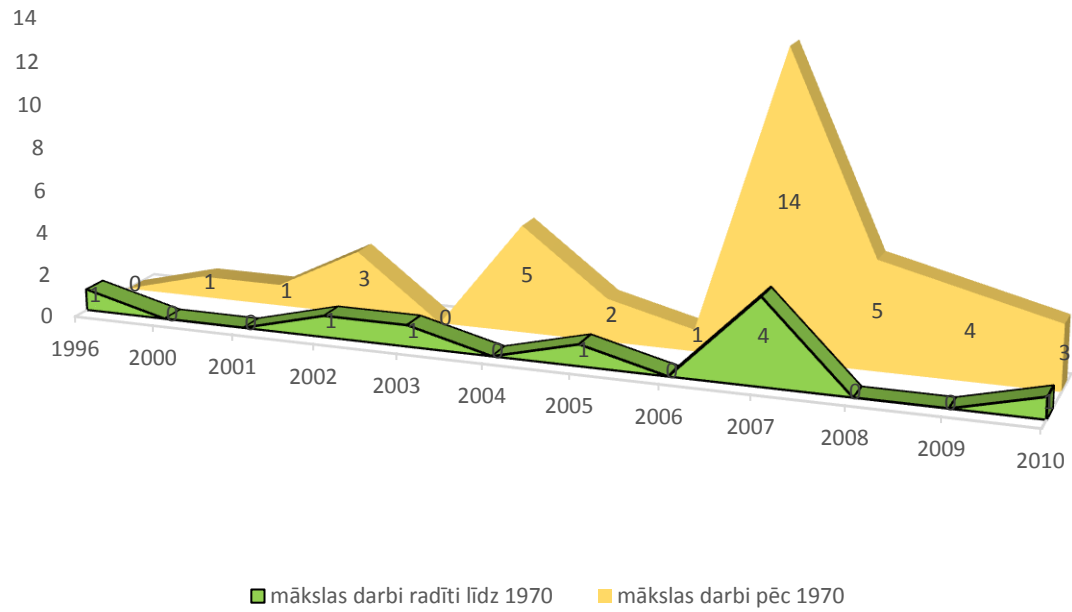
3.pielikums

4.pielikums

Mākslas darbu iedalījums pēc to radīšanas laika (līdz 1945.g. un pēc 1945. g.)

5. pielikums

Intervija ar Gintu Gerhardi-Upenieci

Elīna Auzāne: Kā veidojās sadarbība ar frančiem Francijas Pavasara laikā, un kāda bija jūsu loma tajā kā vizuālās mākslas departamenta vadītājai?

Ginta Gerharde-Upeniece: Gribētu atgādināt, ka bija 2 festivāli. 2005.g. bija festivāls *Etonnante Lettonie* - Pārsteidzošā Latvija Francijā, un kā atbildes festivāls 2007.gadā bija festivāls *Francijas Pavasaris*. Līdz ar to, darbs visu šo periodu bija diezgan intensīvs. Tieši tāpēc, ka bija bijis 2005.gads, bija arī vieglāk rīkot (festivālu – aut.) 2007.gadu. 2005.gadā, kad prezidente Vaira Vīķe-Freiberga pieņēma lēmumu, ka mums vajadzētu rīkot šo festivālu (tas bija zem viņas patronāžas), tajā brīdī arī nebija nekādu finansiālu grūtību, tas tiešām bija valsts apmaksāts (festivāls – aut.), tajā pašā laikā, tas viss bija pamatoti.

Mums bija 2 izstādes Francijā. Viena izstāde bija Bordo tēlotājmākslas muzejā *Klasiskais modernisms*. Mums ir izdota arī grāmata, kuras autore ir Dace Lamberga. Pie mums brauca muzeja direktors, un direktors pats apskatīja kolekciju. Tas ir Bordo, tā ir cita vieta, tā nav Parīze. Viņiem ir 18.gs. klasicisms (arhitektūrā – aut.), ļoti grandioza pilsēta, un ļoti skaists, klasisks muzejs. Šī kolekcija (modernisma – aut.) viņiem pašiem ir, un Markē (*Albert Marquet*) ir dzimis Bordo. Viņš ir tieši fovisma laika pārstāvis. Markē ir *bordolais* (Bordo iedzīvotājs – aut.), kā viņu sauc. Viss ir ap Markē un tā laika mākslu. Tika atvesta māksla no Latvijas – divdesmitie gadi, klasiskais modernisms. Izstādes autore bija Dace Lamberga, un Dace Lamberga bija arī uzaicināta par grāmatas autori, jo direktors Olivjē Lebiāns (*Olivier Le Bihan*) toreiz teica, ka varētu gatavot katalogu, bet katalogā ir nedaudz cita informācija, tas būtu vienkārši izstādes dokuments, bet grāmata būtu visiem laikiem, paliekoša. Tika pārtulkots viss Latvijas *Klasiskais modernisms* – lielā grāmata, kas bija tikko iznākusi Latvijā - franču valodā. Mēs gatavojām gan izstādi, gan šo grāmatu, gan arī konferenci Parīzē INHA, kas ir Institut National d'Histoire de l'Art (Nacionālais mākslas vēstures institūts – aut.), kurā stāstījām par Latvijas mākslu.

Otra izstāde bija *Gustavs Klucis*, kas bijas Strasbūrā, Laikmetīgās un modernās mākslas muzejā. Šis bija cita tipa muzejs. Tas bija moderns, laikmetīgs muzejs ar šī laika kolekciju. Strasbūrā tam ir ļoti dziļas tradīcijas – viņiem ir fonds, dažādas aktivitātes, privātie kolekcionāri. Ideja bija tāda – vai Gustavs Klucis būtu īstais mākslinieks festivālā, kurā runā par Latviju. Jautājums tika atbildēts ar filmu (*Nepareizais latvietis* – aut.). Mums bija izstāde, toreiz kuratore bija Irēna Bužinska, mums bija arī katalogs ar koncepciju. Izstādei bija ļoti lieli panākumi, jo varbūt vajadzēja šāda veida personību, lai beidzot saprastu, ka mums ir ļoti sarežģīta vēsture, ļoti sarežģīta mākslas situācija, un ka šis nepareizais latvietis ļoti labi atbilst tam, lai saprastu sarežģīto situāciju, kādā Latvija ir vispār. Tas zināmā mērā bija atklājums, ka Klucis ir no Latvijas, jo, ja viņu zināja krievu avangarda kontekstā, tad tas bija pats par sevi, bet Latvijas sakarā tam bija jauna dimensija.

Uz tā pamata (*Pārsteidzošās Latvijas* – aut.) mēs veidojām *Francijas pavasari*. Daudz vieglāk ir tad, ja ir atbildes solis. Pēc tam, kad šīs divas izstādes bija notikušas, kontakti palika. Līdz ar to, domājot par 2007. gadu, bija daudz vieglāk. Ja jūs atceraties, Baltajā zālē (LNMM galvenajā ēkā – aut.) bija izstāde *Fovisma skats*, un Arsenālā – *Fovisma atskaņas*. Tas bija ļoti interesanti, kuratore arī bija Dace Lamberga. Atbildes solis bija tas, ka no Bordo muzeja mums atved viņu kolekciju. Tas, protams, bija Markē un fovisms. Mums bija zinātniskā padome, un viņi prasīja: “Kā jūs reaģējat uz

šo fovismu (tālaika Latvijas mākslinieku reakcija – aut.)? Vai nebūtu interesanti, ka vienā muzejā būtu franču fovisms, un Arsenālā pašu latviešu fovisms? Lēmums tika pieņemts ļoti ātri, bet rezultāts bija tāds, ka Arsenālā bija latviešu fovisms ar visiem autoriem (Ģ.Eliass u.c.), un bija 2 katalogi, kas bija kā viens vesels – divas grāmatas vienā mapē, kas bija tāds interesants salikums.

Vēl bija viens projekts maijā. *Francijas Pavasaris* noslēdzās ar laikmetīgu izstādi – *Fait en France* jeb Radīts Francijā. Laikmetīga mākslas izstāde, kuras kurators bija neatkarīgs kurators Filips Pigē (Piguet). Viņa darbs bija savākt šo kolekciju no FRAC (Laikmetīgās mākslas reģionālais fonds – aut.) un FNAC (Nacionālais laikmetīgās mākslas fonds – aut.). Bija arī katalogs. Katrā ziņā mēs iekļāvāmies programmā un festivālā kopumā. Iestrādes uzturam vēl līdz pat šai dienai.

E.A.: Nākamā izstāde bija *Gleznots Normandijā*, bija arī fotoizstāde. Vai ir vēl kādas ieceres?

G.G.-U.: Tālāk bija izstāde Kartjē-Bresons (Cartier-Bresson - fotogrāfijas izstāde – aut.). Bija dažādi projekti, kas notikuši ar Francijas Institūta dalību. Gribu pieminēt Rūdolfu Pinnes simtgades izstādi, kurai bija katalogs franču valodā. Tā ir kā sava veida frankofonijas uzturēšanas politika, sevišķi saistībā ar tēmām, kas saistītas ar Parīzi un Franciju.

Varētu minēt arī Normandijas izstādi. Piedāvājums nāca no Lejasnormandijas padomes, tātad no šī reģiona kā tāda. Šai Lejasnormandijas padomei ir sava privātā kolekcija, un viņi šo kolekciju papildina vēl joprojām. Bija arī kurators no tās puses. Šis gadījums bija nedaudz savādāks, jo pirms tam šī izstāde bija KUMU (Igaunijas Mākslas muzejs - aut.) Tallinā, tad Rīgā, un tad devās uz Baltkrieviju. Doma bija tāda, ka varētu arī doties uz Lietuvu, bet tā nenotika. Tas bija maršruts Baltijā, Austrumeiropā, un arī Baltkrievijā, un tā bija gatava izstāde. Varējām arī saistīties ar igauņu kolēģiem kopā, strādājot pie kataloga, lai varētu labāk šo darbu veikt. Mēs devāmies uz Igauniju, satikām Tīnu Ābelu, kas bija kuratore Normandijas izstādei. Daudzas lietas Rīgā bija savādākas, bet pieredze bija paņemta, un mēs ļoti labi sadarbojāmies.

E.A.: Tātad ar frančiem varēja sadarboties caur igauņiem.

G.G.-U.: Jā, jā. Katrā ziņā tas bija pirms tam, kad viņi ieradās šeit. Bet tad ieradās visa Normandijas delegācija, t.sk., kurators Stīns Haidemans (Heidemann) no asociācijas, kas nodarbojas ar šo izstādi. Šī izstāde ir mērijas (pašvaldības – aut.) izstāde, ar kuru sadarbojās muzejs (LNMM – aut.). Visas administratīvās lietas kārtoja viens kurators, kurš bija atbildīgs par visu maršrutu. Tad tulkojām katalogu - teksti bija ļoti sarežģīti, valoda ļoti īpatnēja, arī māksla un tas laiks ir ļoti interesants. Absolūta publikas atzinība, rekordi apmeklējumā. Baltajā zālē, jāsaka godīgi, šī izstāde ļoti labi izskatījās kā tāds piemērs, kā var seno mākslu izlikt.

E.A.: Kolekcija tiek veidota, balstoties uz to, ka darbi tika gleznoti Normandijā, ka tie parāda Normandijas ainavu un sadzīvi, ne tik ļoti koncentrējoties uz slaveniem vārdiem.

G.G.-U.: Normandija bija tā vieta, uz kurieni devās mākslinieki. Viena lieta ir Monmartra, Monparnasa, Parīze, kur katrai pilsētas vietai ir savs mākslinieku bohēmas loks, bet tur (uz Normandiju – aut.) devās daudzi mākslinieki, viņu ģimenes, kolekcionāri, rakstnieki utt., lai būtu ārpus Parīzes. Viņi devās tur nevis reģiona dēļ, bet iedvesmoties – no dabas, no īpatnējās jūras, kas tur ir Ziemeļu variantā, tur valda tāds īpašais noskaņojums. Piemēram, Matiss un Pikaso devās uz Vidusjūru. Tur ir pavisam citi stāsti, košā saule, kas iespaidoja fovismu. Savukārt šeit, Normandijā arī dzima daudzas idejas, tiekoties vienam māksliniekam ar otru. Ažiotāža tika sacelta ap to, ka tas bija impresionisms, bet tas tā gluži nebija. Bija jūtama impresionisma atblāzma, bet tas nebija Monē laiks. Dabas un cilvēka radošā substance.

E.A.: Vai izstādes organizatoriem varējāt izteikt arī kādas vēlmes? Vai arī tā bija gatava ceļojošā

izstāde, un neko vairs nevarēja mainīt?

G.G.-U.: Izstādi sastādīja 60 gleznas, kas bija pārvestas pāri robežai, un tas bija tas rāmis, ko mainīt nebija iespējams. Bet mainīt ir iespējams to, kā izlikt darbus. Tā bija brīva izvēle, arī kataloga organizācija, makets utt. Mums nebija tas jāsaskaņo. Mēs saskaņojām logo un citus noteikumus, bet tā, ka viss tika diktēts, kā tam jāizskatās, tā nebija. Turē kungs (Tourret – kolekcijas *Gleznots Normandijā* direktors – aut.) ieradās, apskatījās mūsu versiju (izstādes iekārtojumu – aut.), viņš akceptēja, un kaut ko pamainīja. Bet to, kā mēs bijām salikuši un sapratuši, to viņi atzina par labu esam – tematiskie dalījumi, mūsu interpretāciju par šo tēmu. Sadarbība bija ļoti laba, profesionāla.

E.A.: Runājot saistībā ar Francijas kultūrpolitiku. Vai šis būtu minams kā piemērs franču vēlmei parādīt savu mākslu ārpus Francijas, konkurēt ar anglofonām zemēm un citu zemju mākslu? Vai valsts stimulē to, lai notiktu šādas ceļojošas izstādes?

G.G.-U.: Esmu bijusi vairākos stāžos (praksēs – aut.). 2000.g. es tikos ar ministri Katrīnu Trautmani (Catherine Trautmann, bijušo Francijas Kultūras un Komunikācijas ministri – aut.), kad viņa iesāka savu ministres uzrunu. Viņi organizē ne vien kultūrpolitiku, bet arī šādus stāžus, uz kuriem var braukt kuratori no visas pasaules. Viņi tos apmāca, iepazīstina ar savu darbu. Mēs (kuratori – aut.) dodamies uz daudziem muzejiem, tiekamies ar daudziem cilvēkiem. Ikviens var apskatīt kultūrpolitikas norisi centrā un pēc tam ir iespējams redzēt tās norisi arī reģionos, perifērijas nozīmi. Un tad ļoti labi var redzēt, kā sastrādājas reģioni ar centru. Ideja ir tāda, kā K.Trautmane ļoti lepni teica, ka kultūra ir viņu prioritāte. Tā ir politikas līnija, ko viņi ietur. Varbūt viņi nevēršas pret kaut ko – pret angļu, pret vācu u.c. zemēm. Tieši pretēji, viņi ļoti daudz tagad tulko angļiski. Viņi sapratuši to, ka ar franču valodu ir par maz, bet viņi arī to dara profesionāli. Viņi parāda, ka viņi ir joprojām ir kultūras zeme, savu līderību šajā jomā līdz pat šai dienai.

Protams, Normandijas projekts ir viens no tādiem, viens no labākajiem, kādi Latvijā bijuši.

E.A.: Apmeklētāju rekordi tika gāzti, atsauksmes presē bija labas, bet vai nebija nedaudz vilšanās no skatītāju puses, jo daudzi bija mazformāta darbi, Monē darbs bija tikai viens...

G.G.-U.: Tur jau ir Normandijas kolekcijas specifika. Ja mēs saprotam, ka mēs esam mākslinieki, kas dodas no Parīzes uz Normandiju gleznot un atpūsties, tad var saprast, ka ainavā ir vieglāk veidot mazformāta gleznas. Mazais izmērs tajā laikā, 19.gs. beigās, 20.gs. sākumā bija ļoti modē. Bija arī lielāka formāta darbi. Vilšanās, man liekas, nebija. Vienīgais, zinot, klišejiski, ka Monē ir impresionists, bija doma, ka tā būs impresionisma izstāde. Tad tā būtu cita izstāde. Vilšanās varētu būt, ka tas nav franču impresionisms, bet mēs tomēr bijām to jau laicīgi atrunājuši. Mēs ar to gribējām pateikt arī kaut ko citu. Rīgas Biržā (bijušajā Ārzemju mākslas muzejā) mums arī ir franču mākslas kolekcija. Un tajā laikā Biržā bija franču mākslas izstāde no mūsu pašu kolekcijas (*Rodēna laiks* – aut.). Tur Monē “Ziema”, kas ir mūsu kolekcijā, arī tika parādīta. Tas arī ir ļoti labi, ka atvedot šādu franču izstādi, mēs apskatāmies, kāda ir franču mākslas kolekcija mums pašiem, Latvijā. Viss salikās līdzsvarā.

Nav obligāti katrai mērijai veidot savu gleznu kolekciju. Šim Normandijas reģionam, lai veidotu privātu kolekciju, tā ir jāuztur, jāizstāda, jāpiešķir līdzekļi, un tā ir arī reģiona politika. Tas ir ļoti labs piemērs tam, kā viena franču province uztur savu kultūrvēsturisko mantojumu, jo vēl joprojām viņi darbojas ar šo izstādi. (..) Un nākamais solis ir to izstādīt. Tas ir paraugs, kā uz vienas kolekcijas bāzes veidot vairākas izstādes. Uzticēt šo kolekciju kuratoriem Rīgā, Tallinā, Minskā.

E.A.: Cik ilgi notika darbs pie šīs izstādes, sākot ar pirmo ideju līdz realizācijas brīdim?

G.G.-U.: Vismaz divi gadi. No pirmajām sarunām. Sākumā tas likās pilnīgi neiespējami. Vienā brīdī

pat pieņemām lēmumu, ka mēs to nedarīsim. Tas bija krīzes laiks, jūs atceraties, kas bija 2008.-2009. gads Latvijai. Izstāde notika 2010. gadā. Uz tā fona, radās jautājums, kā tas varēja notikt, bet mēs to izdarījām.

E.A.: Finansiāli tas atmaksājās?

G.G.-U.: Jā, protams, ar pārpildītu zāli un ar šādiem apmeklējuma rekordiem, protams, atmaksājās.

E.A.: Kas bija panākumu atslēga? Vai tas, ka vārds Normandija visiem automātiski saistās ar impresionismu, vai arī reklāma *nostrādāja*?

G.G.-U.: Mūsu publika ir labi audzināta, labi saprot visas lietas. Mūsu publiku nevar ne apmānīt, ne iestāstīt, ne arī pārliecināt par to, kas nav. Pirmkārt, nostrādāja reklāma, otrkārt, bija sagatavoti ļoti daudzi materiāli radio, televīzijā, bet bija arī daudz pasākumu bērniem, zīmēšana, *Relaks Tūres* akcija – varēja laimēt ceļojumu. Bija daudzas lietas visiem līmeņiem – bērniem, vecākiem cilvēkiem, studentiem, skolēniem. Uz daudzām apmeklētāju kategorijām virzīts. Noskaņa izveidojās pati par sevi, tāpēc tad, kad vērām ciet, bija zināmas skumjas. Katru dienu bija tāds ļaužu pieplūdums, ka zināmā mērā mēs pie tā pieradām. Patīkami, ka ir dinamika zālēs. Uz dažādām apmeklētāju kategorijām novadot pareizo informāciju, viņi saņem to, ko viņi vēlas.

E.A.: Francijas Institūts darbojās kā tilts starp franču un latviešu pusi. Cik liels ir atbalsts no viņu puses?

G.G.-U.: Mēs esam sadarbības partneri jau ilgu laiku, un ļoti daudzus projektus esam realizējuši. Tāpat arī būs vēl pārsteigumi nākotnē. Projekta 1914 ietvaros būs kādi projekti. Tagad 6.06. Rundālē būs lektori no Parīzes par franču nāciju un Pirmo Pasaules karu. Ilglaicīga sadarbība daudzu projektu realizēšanā. Ir jau zināma pieredze, jo daudz kas jau kopā ir izdarīts. Tajā pašā laikā katrs projekts ir it kā no jauna iesākts. Nav divu vienādu gadījumu. Tā ir viena lieta. Otrs, ir ļoti labi zināt franču valodu. Tas, ka man tā valoda ir un es pie tās turos, ir ļoti liels bonuss. Franču valoda paver ceļus. Franču valodai ir liela kultūras, lasīšanas dimensija, arī izglītības jomā. Ja to uztur, ar to ir kopā, ir ļoti interesanti strādāt kultūras nozarē. Institūts neveido projektus vien, bet piedāvā arī lekcijas, kino, dažādus pasākumus. Ja mēs gatavotu tikai izstādes, tas būtu jauki. Mēs te dzīvojam tādu franču dzīvu. Tas ir Institūta nopelns, jo viņi to ļoti labi dara. Viņi ilglaicīgā veidā spēj pievērst sev uzmanību. Mēs varam mācīties. Strādājot ar viņiem kopā, mēs strādājam pēc citiem standartiem, lai abas puses saprastos. Tas ir gan profesionāls bonuss, gan arī tādējādi, ka visu laiku ap mums ir jauna informācija, mēs esam aprītē. Tas nav tikai naudas jautājums vai konkrētu projektu realizācija.

E.A.: Bet frančiem interesē Latvija. Vai viņi grib vest uz šejieni savus pasākumus un mākslu?

G.G.-U.: Viņiem interesē Latvija. Sākumā viņi nevar saprast, kur ir Lietuva un kur ir Latvija. Tas ir jāsaprot. (..) Viņiem ir interese par Latviju pilnīgi noteikti, arī par Kurzemi (Courlande), par seno laiku. Tad ir vēl viena lieta. Kad šeit ierodas franču pētnieki, kuratori vai ir tikšanās, man ļoti patīk šī tradīcija, ko iedibinājis Francijas Institūts. Tad, kad piemēram, es dodos uz Franciju, mani tur ļoti mīļi sagaida. Franči ir ļoti pretimnākoši un ļoti palīdz, jo Parīzē noorganizēt tikšanos nemaz nav tik vienkārši. Un tieši Institūts kopā ar vēstniecību palīdz noorganizēt šīs tikšanās. Viens ir noorganizēt izstādi, bet pirms tam ir jāizpilda mājasdarbs. Viņi ļoti daudz ar to nodarbojas. Savukārt, ja uz Rīgu dodas franču speciālisti, tas ir kā nerakstīts likums, ka mēs darīsim visu, lai viņi te justos labi, lai viņiem būtu kultūras programma, lai viņi redzētu Rīgu, lai viņi apskatītu muzeju un viņiem būtu interesantas tikšanās, lai padarītu šīs tikšanās reizes personīgākas. Tad arī visi pārējie projekti, kas notiek, notiek personiskākā sadarbībā. Tas nenozīmē, ka tās ir *draugu lietas*, tas viss ir ļoti stingri.

7. Pielikums

Intervija ar Vitu Timermani-Moori

E.A.: Pastāstiet, lūdzu, par *Francijas Pavasara* norisi!

V.Timermane-Moore: *Francijas Pavasaris* ir jāskata kontekstā ar *Pārsteidzošo Latviju*, jo, kad Vaira Vīķe-Freiberga un Žaks Širaks nolēma, ka jārīko šāda veida festivāls Francijā, uzreiz bija skaidrs, ka būs arī Francijas kultūras sezona Latvijā. Francijai ir jau sena tradīcija rīkot valstu kultūras sezonas, šī tradīcija pastāv jau gadu desmitiem. To rīkoja AFAA. Mūsu gadījums bija nedaudz savādāks, jo tas nebija paša Kultūras centra, bet toreizējā AFAA lēmums. Lēmums nāca no augstākām iestādēm. Pirmkārt, viņi neko nezināja par mums. Otrkārt, bija dažādas svāra kategorijas starp Franciju un Latviju. Taču, es varu teikt, ka sadarbība izveidojās ļoti laba, jo bija 3 pamatnoteikumi: visiem projektiem bija jābūt sadarbības projektiem, visiem projektiem bija jābūt paritātei, t.i., visos projektos jābūt ieguldītiem vienlīdzīgiem finanšu, cilvēku un laika resursiem, kā arī projektiem bija jābūt saistītiem ar kādu no 4 pilsētām Francijā, ar kurām sadarbība tika izveidota jau *Pārsteidzošās Latvijas* norises laikā. Francūži tiešām parādīja savus principus - "Brīvība, brālība, vienlīdzība", jo mums bija 2 oficiālās valodas visās sanāksmēs - franču un latviešu -, un viss notika līdzvērtīgi. Rīkojot *Pārsteidzošo Latviju*, tika noslēgts sākuma līgums, un visi tie paši noteikumi attiecās arī uz *Francijas Pavasari*. Tas, ko Latvija, cerams, ir mācījusies no francūžiem, ir tas, ka visiem projektiem tika paredzēts kopējais publicitātes fonds, kur katra valsts iemaksāja savu daļu, un tad francūži to darīja Francijā un mēs - Latvijā. Jo tā bija lielākā problēma, ņemot vērā, ka Latvijā netiek pietiekami piešķirta uzmanība publicitātei. Tagad ir daudz labāk.

E.A.: Vai tās iestrādes, kuras aizsākās *Pārsteidzošās Latvijas* un *Francijas Pavasara* laikā turpinās joprojām?

V.T.M.: Personiskās iestrādes, jā. Diemžēl, valsts līmenī, nē. 2008.gadā, kad nāca krīze, tika noņemts absolūti jebkāds finansējums, tika slēgti posteņi, arī Latvijas vēstniecībā Francijā. Nebija pilnīgi nekāda finansējuma. Inerces ziņā francūži piedāvāja ļoti daudz sadarbības projektu, bet līdz ar to, ka nebija ne tikai naudas, bet pat cilvēku, kas viņiem atbild uz e-pastiem, daudzas iespējas ir vienkārši aizgājušas garām. Tas ir bēdīgi. Ir jādomā par to, ka tiek ieguldīta liela nauda, bet netiek domāts ilgtermiņā par tīri ētiskām saistībām.

E.A.: Vai pēc festivāliem kaut kas mainījās Francijas un Latvijas sadarbībā?

V.T.M.: Pēc šiem festivāliem Francijas Institūts sāka slēgt sadarbības līgumus ar Latvijas institūcijām, jo līdz tam viņi paši rīkoja visus pasākumus. Viņi paši arī atzīst to, ka tas bija ļoti liels solis. Visi Francijas Institūti ir sadalīti pa reģioniem, pa klasteriem. Un tad, kad viņi tiekas, viņi arī saskaņo projektus, kas tiks rīkoti. Tad, kad bija Francijas prezidentūra Eiropā, tad arī viņi gribēja jebkādā veidā atvest *Comédie française*, kas arī notika. Francūžiem ļoti izteikta ir stratēģiska pieeja. Ja mēs ejam no gadījuma uz gadījumu, tad viņi to dara ļoti plānveidīgi, centralizēti. Viņiem no centra tiek doti uzdevumi, un tad viņi tos decentralizēti īsteno.

8. pielikums

Intervija ar Irēnu Bužinsku

Elīna Auzāne: Kā jūs varētu komentēt to, kāda ir Francijas kultūrpolitika?

Irēna Bužinska: 2000. gadā un pēc tā sākās ļoti strauja kultūrpolitika. Manuprāt, tas saistīts ar sava veida pretsvaru anglo-amerikāņu kultūrai. Franči baidās pazaudēt savas pozīcijas. Viņiem ļoti svarīga ir reģionālā kultūras centru attīstība, jo apzināti notiek laikmetīgo kolekciju veidošana. Un arī iztāde *Radīts Francijā* ir viens no gadījumiem, kad tiek izstādītas reģionālās kolekcijas.

E.A. Kādi bija izstādes darbu atlases kritēriji? Pigē minēja, ka eklektisms bijis galvenais kritērijs. Vai tā bija?

I.B. Franči nāca jau ar gatavu koncepciju. Neko mainīt nevarēja. Vienīgais, kas nedaudz to ietekmēja, bija Bulgārijas Mākslas muzeja direktors, jo viņš pārzināja kolekciju.

Nozīmīgi bija parādīt gan Francijā pazīstamus māksliniekus ar *vārdu*, gan parādīt, kas ir FRAC kolekcijās.

E.A. Kā radās izstādes iecere?

I.B. Vairas Vīķes-Freibergas laikā tika pieņemti vairāki sadarbības līgumi starp valstīm kultūras jomā. Pēc iestāšanās ES, 2005.gadā Francijā notika festivāls *Pārsteidzošā Latvija*. Valsts tobrīd vēl nebija smagā krīzes situācijā, un tika speciāli ielānota nauda šī festivāla norisei. Pieklājība prasa, ja mēs tiekam uzņemti kādā valstī, tad ar mēs to valsti pēc kāda laika uzņemam. Ļoti strauji, 2007.gadā notika *Francijas Pavasaris*.

E.A. Cik ilgi notika sagatavošanās šim festivālam?

I.B. Beidzoties *Pārsteidzošajai Latvijai*, uzreiz sākās gatavošanās šim festivālam. Praktiski tie paši cilvēki, kas bija festivāla organizēšanas birojā, pārņēma arī *Francijas Pavasara* sagatavošanos. Viena no galvenajām personām bija Vita Timmermane-More, kā arī Leonarda Ķestere – aktīvas dāmas ar ļoti labu reputāciju un labiem diplomātiskiem kontaktiem, un zināmā mērā arī ar savu redzējumu.

2005.gadā notika *Klasiskā modernisma* izstāde Francijā, Bordo muzejā. Līdz ar to arī otra izstāde LNMM Galvenajā ēkā *Fovisma skats* kā reiz nāca no Bordo. Pamatā tika parādīts A.Markē, pārējie darbi bija “pielasīti”.

Nepatīkamais, kas man jāsaka. Ja laikmetīgās mākslas kolekciju viņi veido no lokālajiem mākslas centriem, kas ir viņu kultūrpolitika, tad *Fovisma skatā* vārdi bija ļoti skaļi, bet darbi bija diezgan neizteismīgi. Viņi nepārcētās, lai atvestu uz Latviju kaut ko virs vidējā līmeņa. Izņemot A.Markē, viss pārējais bija ļoti provinciāls.

Smagākā lieta ir apdrošināšana un transporta izmaksas. Franči nenolaidās līdz tādām līmenim, lai uz mūsu galvaspilsētu atvestu pieklājīgus darbus. Protams, mēs pateicāmies kā vien varējām, bet ja profesionāli skatās, tas, ko mēs redzam patstāvīgās ekspozīcijās muzejos, tas netika noņemts no pamatekspozīcijas.

To mums pārmeta arī skatītāji. Tie, kas gaidīja, tie, kas zin, kas ir Renuārs, Monē un citi autori, ieejot šajā izstādē daudzi jautāja – kur tad ir tā māksla? Mums bija jādod ļoti daudz paskaidrojumu. Fovisms ir Markē darbos, tajā izjūtā. Tie, kas zin, kas ir fovisms, kas zin autorus, tie saprata, ka tas nav nopietni. Tā ir viņu attieksme. Un tā bija galvenā *Francijas Pavasara* izstāde.

E.A. Un saistībā ar *Radīts Francijā* – kāda bija darbu atlase šajā gadījumā?

I.B. Otra galvenā izstāde bija laikmetīgās mākslas izstāde. Kolekcija bija veidota ļoti profesionāli – tur bija gan foto, gan video instalācijas.

E.A. Vai tas bija arī izstādes mērķis – parādīt plašu darbu diapazonu?

I.B. No katra lokālā laikmetīgās mākslas centra tika atlasīti dažādi darbi, un šajos centros ir nozīmīgi vārdi. Tas arī veidoja līmeni. Šajā gadījumā izstāde savu funkciju veica. Paralēli slaveniem britu, amerikāņu, vācu mākslinieku vārdiem no pēdējiem 30 gadiem, mēs uzzinājām arī pietiekami nozīmīgus vārdus no konkrētās valsts, kas ir arī starptautiski atpazīstami. Tas, protams, ir profesionālās informētības un zināšanu jautājums. Ja paskatās, kādās izstādēs šie autori ir bijuši un kādās tika aicināti pēc tam, tad ir skaidrs, ka tā bija tiešām augstākā līmeņa māksla. Par to nebija jāšaubās.

Mēs pietiekami daudz darījām, lai būtu publika, bet mūsu sabiedrība joprojām nav gatava. Tas nav konkrēti Francijas mākslas gadījumā, bet kopumā lielākajai daļai sabiedrības ir attiecības ar laikmetīgo mākslu 'uz jūs', lai neteiktu vairāk. Tie pasākumi, ko mēs organizējam – semināru un tikšanos – tie neatnesa tik lielu skatītāju interesi, kā gaidījām. Apmeklētāju skaits, ko parādījām, bija ļoti nepārliecinošs. Bija kādi 2 tūkstoši. Mūsu sabiedrības izglītības līmenis ir tāds, ka interese saglabājas par nozīmīgiem vārdiem (klasiskām vērtībām – aut.).

E.A. Vai varētu pastāstīt par izstādes kuratora Filipa Pigē darbību?

I.B. Filips Pigē ir neatkarīgs kurators. Viņš saņem valdības pasūtījumus, raksta kritikas, darbojas kā mākslas apskatnieks.

E.A. Pēc kādiem kritērijiem viņš atlasīja darbus?

I.B. Acīmredzot viņam tika dots uzdevums atlasīt pazīstamus vārdus, kas pārmaiņas pēc nāk nevis no Pompidū centra vai no FNAC (Nacionālais laikmetīgās mākslas fonds – aut.) Parīzē, bet tiek izkustinātas lokālās kolekcijas (FRAC – aut.). Mums tas bija pietiekami sarežģīti, jo mums bija jāslēdz deponējumu līgumi ar katru no 10 muzejiem. Visa informācija, protams, bija franču valodā, kas nav diez ko patīkami tiem, kas to nezina.

E.A. Kāda bija jūsu loma izstādes sagatavošanā?

I.B. Visi mani pozicionē kā kuratori, bet es drīzāk teiktu, ka biju atbildīgā. Mana loma kā kuratoram vispār nebija nekāda. Arī iekārtošanā.

E.A. Pigē visu darīja pats?

Visu darīja pats. Viņš zināja, kur kam un jābūt, tehniskajā ziņā mēs palīdzējām. Es atbildēju par

katalogu – man bija jāuzrauga, lai tekstus pārtulko latviešu valodā. Makets tika atsūtīts jau gatavs. Vāku es atlasīju. (..)

E.A. Un kas šo izstādi finansēja?

I.B. Bija 2007.gads, Latvijas valsts vēl nebija krīzes situācijā, līdz ar to tika paredzēta konkrēta naudas summa *Francijas Pavasara* rīkošanai. Bija laba situācija, varējām strādāt, veidot to, ko vajag utt. Mūsu izstādēm tādus līdzekļus nepiešķir.

E.A. Vai tā atmaksājās?

I.B. Protams, ka nē. Tas bija vairāk politisks jautājums. Iepazīt Francijas mākslu. Laikmetīgās mākslas izstādes, kas nāk no mazāk zināmiem laika periodiem, nekļūst par “kases gabaliem”, tie ir pat lieli zaudējumi. No tās naudas, ko mēs ieguldām, mēs atgūstam 1/10 daļu. Ar fovisma izstādi bija līdzīgi. 7.5 tūkstoši 6 nedēļu laikā – tas ir normāli priekš Rīgas, bet tas nav apmeklējuma rekords. Mūsu izstāde “Kārlis Padegs” 2 mēnešu laikā piesaistīja 25 tūkstošus. Eliass arī piesaistīja 15 tūkstošus – ļoti labs rādītājs Rīgai.

(..)

Mazā satelītizstāde pie Radīts Francijā bija *Rokas*. Ar šo izstādi bija pilnīgi identiska situācija. Izstāde ir no vienas Parīzes piepilsētas izstāžu zālēm, kurai ir arī neliela kolekcija. Kultūrpolitika šeit tika veidota tā, ka bija pārstāvēts armēņu izcelsmes franču mākslinieks. Acīmredzot, tas bija veidots tādēļ, lai parādītu, ka Francijā mums ir arī citu tautību mākslinieki, kas nav mazāk svarīgi vai nozīmīgi. Tas bija sociālais projekts, kad armēņu izcelsmes franču mākslinieks bija devies uz savu etnisko dzimteni un iepazinies ar skarbo ekonomisko situāciju, kas ir viņa vecāku dzimtenē. Tika filmētas dažādu armēņu bezdarbnieku rokas, kas stāsta par to, ka viņam nav naudas, un tiek filmētas viņu rokas. Cilvēku stāsts tiek stāstīts ar rokām. Vairāki ekrāni saslēgti vienā ķēdē. Tas, kas redzams vizuāli, parādās arī tekstuāli. Atsevišķs projekts, ko organizēja Parīzes priekšpilsētas muzeja kuratore, un man bija jādara tikai tehniskās lietas. Bija jārisina tehniskas problēmas, bet ne konceptuālas. Bija jāgatavo *bukletiņš* un jāuzraksta teksti, kas reklamētu un dokumentētu izstādi.

E.A.: Organizācijas līmenī viss norisēja kā plānots?

I.B.: Bija problēmas ar robežām, jo Bulgārija vēl nebija Eiropas Savienībā, bet nekas ārkārtējs.

E.A.: Vai jūs devāt arī kādus ierosinājumus par to, ko vēlētos redzēt izstādē?

Ja arī es to teiktu, manī neviens neklausītos. Tava vienīgā funkcija ir izpildīt to, ko tev saka. Nekādas radošās lietas vai viedokļu apmaiņa. Ne tikai ar Franciju, ar visiem lielajiem muzejiem ir tā, ka mūsu viedoklis nevienam nav noteicošais, bet nevienam pat neinteresē. Nāk gatavi projekti – mēs pieņemam gatavu mantu un viss. Mēs veicam maksimāli kvalitatīvi šī projekta tehnisko apkalpošanu – nodrošinām transportu, reklāmu, iekārtošanu, drošību, organizējam satelītprojektus, saskaņojot ar viņiem. Reizēm saskaņojam dizainu, veicam tehnisko projektu apkalpošanu. Tāda pati situāciju ir sadarbojoties arī ar Britu padomi un Gētes institūtu. Skaisti jau tas skan, ka esam kuratori, bet tur nav nekādas līdzdalības. Nekāds dialogs.

E.A.: Jums pašai tas bija kaut kā citādāk, salīdzinot ar citiem projektiem?

I.B.: Nē, ne īpaši. Protams, katra lieta ir interesanta, kad var apskatīties kaut ko citu. Bija tāda situācija, ka pat izpētes brauciens uz Franciju nebija iespējams, jo neesot pieticis līdzekļu. Es nezinu, kas to apstiprināja, bet šī ideja tika apcirpta.

E.A. Taču līgumā starp Latviju un Franciju par Francijas Pavasara organizēšanu¹⁴⁸ tik atrunāts, ka ir jāsedz izpētes braucieni.

I.B. Manā gadījumā tā nebija. Vienīgais, ko es izkaroju, un to, manuprāt, sedza LNMM, bija izpētes brauciens nevis uz Franciju, bet uz Bulgāriju. *Radīts Francijā* bija diezgan sarežģīta izstāde tehniskajā ziņā, tādēļ es devos uz Bulgāriju, lai saprastu, kas no mums tiek prasīts. Franči pat neiedeva tehnisko specifikāciju sarakstu. Labi, ka es devos uz Bulgāriju, redzēju, kā viss darbojas, un tas ļoti labi palīdzēja, lai varētu sagatavoties visām organizācijas lietām.

E.A. Vai šī izstāde Latvijā bija identiska tai, kas notika Bulgārijā?

I.B. Jā, protams, tā bija ceļojošā izstāde. Mēs nevarējām neko mainīt.

E.A. Nekas netika adaptēts Latvijas situācijai?

I.B. Nē, adaptēta tika vieta un viss. Mūsu gadījumā vieta bija daudz labāk izvēlēta, nekā Bulgārijā. Tur izstāde notika muzejā, kas ir līdzīgs mūsu LNMM. Bet laikmetīgajai mākslai tomēr vajadzīgs plašums, lai starp darbiem veidotos dialogs. (..)
Gandarījums... Vienmēr jau ir interesenti.

E.A. Kāds bija šis projekts, salīdzinot ar citiem sadarbības projektiem?

I.B. Nekas ne labāks, ne sliktāks.

E.A. Vai varat komentēt izstādi *Gleznots Normandijā*?

I.B. Ar to arī veidojās līdzīga situācija. Ceļojoša izstāde, kas veidojās uz Francijas-Polijas sadarbības līguma pamata. Kad viņi uztaisīja to izstādi, tad viņi piedāvāja Igaunijai un mums.

(..)

Mūsu kultūrpolitika ir tāda, ka mēs nepieprasām. Mēs pakļaujamies. Tieši tāpat kā ekonomiski, tā arī kultūras ziņā. Esam ļoti laimīgi, ka mums kaut ko atved, miera labad neko neiebilstam, brīžiem pat tur, kur to vajadzētu. Visam piekrītam, mums nekad nav sava viedokļa. Ar mums ir viegli strādāt. Piemēram, 2005. gadā notika Gustava Kluča izstāde Strasbūrā. Kurators bija no Francijas. Mēs nedaudz ietekmējām atlasī. Viņš pat darbus atlasīja no mūsu kolekcijas. Viņš veidoja katalogu savas sērijas ietvaros. Bija aizmirsis pierakstīt, ka Kluča kolekcija nāk no Latvijas, un ka tā ir LNMM kolekcija. Tad bija par to jākaro. Tas, protams, nepatīk. Tas ir mazo valstu liktenis – cik lielā mērā, elastīgi pielāgojoties lielo valstu prasībām, var pastāvēt uz savu viedokli.

(..)

Ar kultūrpolitiku cieši saistīta ekonomika. Latvijai atsevišķas kultūrpolitikas tēla veidošanā nav, viss notiek lēcienuveidīgi un triecienuveidīgi.

¹⁴⁸ NODOMU PROTOKOLA PIELIKUMā par festivāla "Francijas pavasaris" sagatavošanu un īstenošanu tika noteikts, ka katra puse sedz nepieciešamos speciālistu izpētes braucienus. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=211707>

9. Pielikums

Intervija ar Inesi Baranovsku

E.A.: Kā radās izstādes iecere? Vai tā radās uzreiz pēc festivāla Pārsteidzošā Latvija vai tā bija jūsu pašas iecere?

I.B.: Man kā kuratorei šeit un iepriekšējās darba vietās ir ilgtermiņā sadarbība ar Francijas Institutu. Saistībā ar šo projektu „Vie privé”, kas nāk no FNAC kolekcijas, es biju kādu laiku iesaistīta *Pārsteidzošās Latvijas* darba grupā, kad mēs devāmies izpētes braucienā meklēt vietas latviešu izstādēm. Un tur Kultūras ministrijā mums radās iespēja iepazīties ar Agnesi de Guvionu Sentsīru, kas bija eksperts, komisārs par fotogrāfiju kolekciju. Izrādās, ka viņa ir fantastisks speciālists, es tiešām vērtēju to, ka man bija iespēja ar viņu iepazīties, un viņa bija bijusi Latvijā 90.-to gadu sākumā saistībā ar izstādi *Piktoriālās fotogrāfijas* no 20.gs.sākuma. Viņa bija Rīgā, pārzināja lauku, viņai bija ļoti interesanti, es aizvedu katalogus, mēs nodibinājām kontaktus un sākām strādāt. Viņa pastāstīja, ka ir šī FNAC kolekcija, kas ir valsts kolekcija, kas tiek veidota ar tādu nodomu, ka mēs (citu valstu muzeji -aut.) varam šo kolekciju izmantot. FNAC ir valsts subsidēta kultūras programma, un kolekcijā ir ļoti labi darbi. Tad kad šis kontakts izveidojās ļoti labs, tad es viņai aizrakstīju, jo tuvojās *Francijas Pavasaris*. Tā kā fotogrāfija ir lauks, ar ko es strādāju, un šis projekts radās kopdarbībā. Mēs darbojāmies kā divi līdzvērtīgi kuratori – mēs izdomājām tēmu un nosaukumu. Bet ir tā, ka šī kolekcija nav fiziski apskatāma, un līdz ar to ir datu bāze, kurai ir kodēta pieeja. Viņa man sūtīja materiālus, savu atlasu, un tad mēs spriedām, skatījāmies, kuri darbi ir pieejami, kuri nav. Es uzrakstīju vēlmju sarakstu, kurus autorus es apmēram gribētu, tāds kopdarbs izveidojās. Tie ir ļoti labi mākslinieki, slaveni vārdi. Tāda kalibra māksliniekus cilvēki Latvijā nenovērtē, varbūt ne visi, bet Latvijā ar fotogrāfiju nebūt nav vienkārši. It kā fotografē visi, un interese par fotogrāfiju ir, bet tas kvalitatīvais (novērtējums – aut.)... Bet tā bija ļoti interesanta atlase.

E.A.: Kāpēc izstāde notika tieši Jūrmalas muzejā?

I.B.: Tas aizvien ir aktuāli (aktuāla problēma – aut.), ka Latvijā nav izstāžu telpas, it īpaši Rīgā. Un tikko bija uzcelts jauns Jūrmalas muzejs, mēs viņus uzrunājām, un viņi bija ar mieru.

E.A.: Vai bija jau sākotnēji zināms, ka izstāde ceļos pa Latviju vai tā guva tādus panākumus, ka tika nolemts to parādīt arī citās Latvijas pilsētās?

I.B.: Nē, nē, protams, tas bija uzreiz zināms. Sistēma darbojas līdzīgi kā tūre. Mums projektam vajadzēja Francijas pusei prasīt finansējumu. Tas, ka izstādei ir ceļojošais aspekts, tas vienmēr ir pluss. Šā kā tā izstāde nebija Rīgā, un tad lai to redz vairāk, tad bija šie divi punkti – Cēsis un Ventspils. Protams, ceļojošās izstādes - tas nav vienkārši. Katru reizi mākslas darbi tiek apdraudēti, tie ir jāpako, tas ir apgrūtinājums, bet skatītāju atsaucība un interese bija liela.

E.A.: Jūs teicāt, ka sadarbība veicās labi. *Francijas Pavasaris* - tas bija starpvalstu sadarbības projekts, bet pats projekts tika risināts jūsu līmenī.

I.B.: Nu, protams, tas tika risināts dažādos līmeņos. Šādi projekti vienmēr ir ļoti sarežģīti. Viss sākās augstākajā līmenī, valstis paraksta šo vienošanos, izpilde iet tādā kā piramīdā. Vēstnieki, tikšanās, un pārējie rūķīši, kas strādā. Tā kā tā bija Kultūras ministrijas (Francijas – aut.) iniciatīva, tad vajadzēja kādu, kas visu procesu uzrauga. Latvijā tas bija Francijas Kultūras centrs, bet tas, kas to pārrauga, producē – tie bija „Latvijas koncerti”. „Latvijas koncerti” ļoti labi tika galā. Šādi

daudzdimensiju projekti ir ļoti sarežģīti koordinēšanas dēļ. Protams, ka tas bija konkurss, kas projektus apstiprina, bet sadarbība ar franču pusi bija ļoti vienkārša.

E.A.: Jūs varējāt izjust arī māksliniecisko brīvību? Nebija tāds kā spiediens vai Francijas diktēti noteikumi?

I.B.: Nē, nē, nē. Jo kuratorei Agnesei de Guvionai Sentsīrai ir „vārds”, viņa ir autoritāte tajā pusē. Viss noritēja ļoti, ļoti labi. Pie tādiem projektiem ir bauda strādāt. Sadarbība ir arī regulārā formā, ārpus festivāla.

Kāds Francijā ir valsts atbalstu šādiem projektiem?

Vie privée atbalstīja Francijas Kultūras centrs, kura filiāle atrodas Latvijā, bet jumta organizācija – Parīzē, kas ir kā sava veida Kultūrkapitāla fonds. Ja Latvijā Kultūrkapitāla fonds tikai dala naudu, tad Francijā viņi gan dala naudu, gan paši producē projektus. Ne tikai mākslas, bet arī teātra, kino utt. Halsmaņa izstādes gadījumā atbalsts no franču puses nebija nekāds, jo tā (*Magnum* – privātā kolekcija – aut.) nav valsts institūcija, tā ir privāta institūcija.

(..)

E.A.: Viena no zīmīgām izstādēm bija arī Filipa Halsmaņa izstāde, taču tas netika pasniegts kā viens no galvenajiem festivāla notikumiem.

I.B.: Zinātāju vidū ir cilvēki, kas par šo izstādi vēl aizvien jūsmo, bet plašam skatītāju lokam to reklamēt ir sarežģīti. Lai reklamētu projektu, ir vajadzīgi līdzekļi. Pastāv psiholoģisks paradokss – fotogrāfija ir populāra, bet tādā primitīvā līmenī Latvijā. Cilvēki ļoti daudz ko nezina. Bija raksti un visa kā bija daudz, bet, ja runā par franču izstādēm tajā desmitgadē (2000.-2010.g. – aut.), lielākais *blokbāsters* bija *Gleznots Normandijā*. Tallinā, KUMU (Igaunijas Mākslas muzejā – aut.) apmeklētāju skaits nebija nemaz tiek liels. Godīgi runājot, tā nebija super kvalitatīva izstāde, bet ap to ir leģenda, stāsts, ka tie ir impresionisti, kaut arī tur no impresionistiem daudz nemaz nebija. Ir savs magnētiskais kods arī tam, ka Nacionālais Mākslas muzejs ir ļoti populāra un prestiža vieta, un arī sistēma nebija atstrādāta, kā reklamēt izstādes (Halsmaņa u.c. – aut.). Nebija kapacitātes, kā ar reklāmu strādāt. Bija tā – mēs dodam telpas, un visi ir laimīgi. Bet saistībā ar *Gleznots Normandijā*...

E.A.: ...par to zināja visi, kas ciena mākslu.

I.B.: Jā. Sprotiet, pie mums mākslas izglītība ir vēl primitīvā variantā. Cilvēku zināšanas par mākslu beidzas pie impresionistiem vai Salvadoru Dalī, un tad vairāk nekas. Varbūt vēl Endiju Vorholu kāds ir dzirdējis. Mediju atsaucība bija liela un arī skatītāju cipars bija pietiekams, bet, protams, tā nav glezniecība. Glezniecība kā tāda skatītājus vairāk magnētiski pievelk.

E.A.: Tomēr tā kontinuitāte sadarbībā pastāv.

I.B.: Jā, protams, mēs visu laiku sadarbojamies ar frančiem. Bija izstāde „Elki un cilvēki” 2011.g. arī ar A. de Guvionu Sentsīru.

E.A.: Tātad ar viņu jums sadarbība izveidojās un joprojām turpinās.

I.B.: Jā, turpinās. Viņa mani ir aicinājusi piedalīties starptautiskās konferencēs. Profesionāla, laba sadarbība. Paralēli ir bijuši arī citi projekti, tagad mums būs dizaina izstāde, arī sadarbībā ar Francijas Institūtu, tā kā šie sakari turpinās.

...

Kas ir interesanti ar šo franču kolekciju (FNAC – aut.) - viņi iepērk aktuālo, laikmetīgo mākslu (ne tikai fotogrāfijas, ir arī video un gleznu kolekcijas). Vizuālajā mākslā viņa pērk ne tikai franču izcelsmes autoru darbus, bet starptautiskus autorus. Kolekcija ir starptautiska, līdz ar to ir iespēja

parādīt pie mums ļoti labas, starptautiskas izstādes, kuras mums būtu grūti izveidot, ja mums būtu jāņem kaut kas no Amerikas, kaut kas no Lielbritānijas, Francijas vai Vācijas. Daudzas lietas jau ir šeit (FNAC kolekcijā – aut.).

Vie privée tika veidota Francijas pavasara ietvaros, tādēļ akcents tika likts uz franču mākslu, bet ir arī F.-Lorka Dikorkia (Philip-Lorca Dicorca), Nana Goldina (Nan Goldin). Par šo izstādi doma radās, kad es biju uzaicināta uz Parīzē notiekošo Foto mēnesi. Tur bija viena fotoizstāde un man ļoti iepatikās Nana Goldina. Viņa (FNAC pārstāvji – aut.) teica: „Jā, mūsu kolekcijā viņa ir.” Tas nav daudz, vienu izstādi uztaisīt nevar, jo Nenu Goldinu atvest kā autori Latvijai tas būtu pārāk dārgi. Būtu uzreiz māksliniekam jāmaksā honorārs. Par šo kolekciju, ko FNAC dod, mums nav jāmaksā māksliniekiem honorārs. Tā ir nopirkta ar tādām tiesībām. Tā tiešām ir iespēja parādīt ļoti labu, interesantu mākslu.

E.A. Vai varat pastāstīt kaut ko sīkāk par šo organizāciju FNAC?

I.B. FNAC kā tāds veidojums pastāvēja jau 19.gs., pēc Lielās Franču revolūcijas, un tas darbojās ilgtermiņā. Tieši tā ir valsts kultūrpolitika, kas Latvijā nav.

E.A. Vai jūs domājat, ka Latvijai būtu jāņem piemērs?

I.B. Jā, bet mums nav tās kapacitātes un naudas. Mēdz teikt, ka franči ir iedomīgi, augstprātīgi un aroganti, bet viņiem ir, par ko būt, jo tai ir tāds bagātīgs kultūrslānis. Šī kultūrpolitika Eiropā, atbalsts, visveiksmīgākais ir Lielbritānijā un Francijā. Amerikā ir privātie fondi, valsts neinvestē kultūrā neko daudz, tur valda brīvais tirgus. Trešajā vietā ir Vācija un tad nāk Skandināvija.

Tā kā A. de Guvionu Sentsīra bija pie šīs kolekcijas (FNAC foto kolekcijas – aut.) pirmsākumiem, viņa tiešām pazina fotogrāfus, jo viņa bija strādājusi pie Arles foto festivāla izveides. Stratēģiska kolekciju veidošana, atrodot pērles, kas būs pērles arī pēc 50 gadiem. Tā ir tā vērtība. Protams, mums ir kolekcijas, mēs veidojam, bet mums ir ļoti limitēts budžets. Francijā ir vairākas šīs kolekcijas, plus privātās kolekcijas. Viss tīkls ir daudz, daudz attīstītāks. Māksla tiek pirktā mākslas vārdā, nevis māksla kā finansiālais ieguldījums. Mākslas muzejs (LNMM), protams, strādā tajā virzienā, bet mūsu iespējas nevar salīdzināt.

E.A. Kāda ir Latvijas kultūrpolitika? Vai Kultūras ministrija dara visu, lai šo redzesloku paplašinātu un Latvijā rādītu ne tikai mūsu mākslu, bet arī pasaules līmeņa darbus? Vai tā tomēr ir privāta iniciatīva kā Halsmaņa izstādes gadījumā?

I.B. (..) Mums ir jāreķinās, ka mēs neesam Londona, neesam Parīze, neesam Berlīne. Ja mēs gribam kvalitatīvu laikmetīgo mākslu, pat ja mēs viņu varētu dabūt, kā piemēram, gadījumā ar FNAC kolekciju, kad par to nav jāmaksā īre, tomēr, tuvojoties 2014.g., būs interesanti projekti. Ir n-tie noteikumi (kas ir jāievēro – aut.), un šīs izstādes ir ļoti dārgas. Ja pat nav jāmaksā autorhonorārs māksliniekam, kaut arī māksliniekiem arī no kaut kā jādzīvo, ir speciāli transportēšanas noteikumi (profesionāls mākslas darbu transports ir ļoti dārgs), pakošana, apdrošināšana – visas šīs izmaksas ir ļoti, ļoti lielas. Mākslas darbu īres noteikumi, amortizācijas izmaksas, tie cipari ir ļoti lieli. Jo lielāks vārds, jo lielāki cipari. Gleznots Normandijā arī bija ārkārtīgi dārgs projekts. Kaut gan Normandijas muzejs nav tik ļoti topā, viņiem arī ir interesanti ar mums sadarboties. Mēs nevaram mēroties ar Luvru, Tate Modern utml., bet kaut kādos mirkļos pašapziņai ir jābūt. Un mums ir tādas lietas Ārzemju mākslas muzejā (Biržā), par ko Luvra mūs apskauž.

E.A.: Pat ar visu gribēšanu un finansiālajiem līdzekļiem ir grūti sarīkot izstādi.

I.B.: Jā, tas ir sarežģīti. Tāpēc ka Normandijas kolekcija nebija tik ļoti ... izmeklēta. Latvijā ir sarežģīta situācija, jo mums Latvijā nav profesionālu, augsta līmeņa izstāžu platību. Būs Nacionālā

bibliotēka, bet tas arī ir stipri par maz.

E.A.: Cik ilgi šādas izstādes tiek plānotas?

I.B.: Laiks izstāžu gatavošanai – *fundraising* utt.- ir minimums 2 gadi, vēl gads – vieglās sarunas. Tad ir visa kapacitāte. Ir vajadzīgi katalogi. Ja tu gribi sadarboties ar nopietnu institūciju, uzreiz ir jautājums: vai būs katalogs? Ja nebūs katalogs, tas nav nekas. Jo izstāde nāk un pāiet, cilvēki ir redzējuši, savukārt, ja ir katalogs, jāreķinās, ka kataloga druka ir dārga. Turklāt Latvijā cilvēki nepērk katalogus, ļoti reti. Man vajadzēja cīnīties, lai būtu katalogs.

E.A.:Cik ilgi tapa šī izstāde (Vie privée)?

I.B.: 2 gadi. Jebkura izstāde ir procesā. Tas ir ļoti sarežģīts process. Ja viņa ir ceļojoša, jūs viņu paņemat ar visiem darbu sarakstiem, tos iztulkojat, tad ir vienkāršāk.

(..) Gleznots Normandijā arī bija ceļojoša izstāde. Kad tiek veidota izstāde, tā tiek piedāvāta dažādām izstāžu vietām. Tik un tā pāiet vismaz 1.5 gads.

(..)

Ir bauda un prieks sadarboties ar Francijas institūtu. Tā vienmēr ir atsaucība, turklāt dažādās jomās – gan par laikmetīgo mākslu, gan citās jomās (mūzikā, kino – aut.) Bet tas ir atkarīgs arī no kultūras centra direktora. Var jau valdības līmenī viskautko izdomāt, bet ja nav tālāk cilvēki, personības, kas to realizē, tad var tikai papļāpāt. Un tad ir svarīga vadītāja vīzija. Piemēram, Lukam Levī bija sapnis, vēlēšanās (sarīkot Filipa Halsmaņa izstādi – aut.), un viņš to realizēja. Lepretram visu patika darīt reģionos, tā kā Francijā. Man jau liekas, ka labāk būtu kāds zvaigžņu projekts, citādi tas budžets izklīst.

Mana atziņa ir tāda, ka visa franču kultūras atbalsta sistēma balstās uz 4 D: democracy, diversity, decentralisation and dynamism (demokrātija, dažādība, decentralizācija un dinamika - aut). Tas ir mans izdomājums, un frančiem tas ļoti patika. Viņiem ļoti svarīgs ir dinamisms.

Pastāv FNAC un FRAC. FRAC ir reģionālās kolekcijas, bet FNAC ir nacionālā kolekcija, kas ir bāzēta Parīzē. FRAC reģionālās kolekcijas arī pērk starptautiskus autorus. Tās arī ir ļoti labas. Esmu bijusi pilnīgā nekuriē, kur ir uzbūvēts mākslas centrs, un kur atrodas kolekcija. Piemēram, Mecā, Angulēmā. Tā ir stratēģija, kuru vēl neizprot pie mums – investēt kultūrā – tas ir ilgtermiņā. Kāda maza vietīņa var kļūt par tūrisma centru. Tādēļ man ir žēl, ka 2014.g. nekā paliekoša nebūs. Netiks investēts vietu, centru attīstībā. Ar Gaismas pili nepietiks. Viņiem tā ir ilgtermiņa un racionāla stratēģija.

Kāda ir Francijas loma Rīgas 2014 programmā?

Visas valstis kaut ko dara, bet Francija – visaktīvāk. Britu padome piedāvā tikai seminārus, tā ir coucheru industrija. Vēl ļoti labi sadarbības partneri ir Gētes institūts un Ziemeļvalstu padome. Kaut arī mēs ar visiem strādājam, ar frančiem ir visproduktīvākā sadarbība. Svarīgi, lai tas notiek netikai Rīgā, bet arī Tukumā, Talsos un Ventpilī.

Vai iestāšanās Eiropas Savienībā bija tāds kā grūdiens?

Jā, vairāk iespēju, un nenoliedzami – vieglāk ar mākslas darbu transportu. Visas robežas... Mums bija izstāde Krievijā – vai dieviņ, cik tas ir sarežģīti! Eiropas kontekstā tagad tas ir ļoti brīvi – māksliniekiem pārvietoties, studentiem radoši studēt. Nenoliedzami, tas ir daudz devis.

10.pielikums

Intervija ar Ditu Podskočiju

Elīna Auzāne: Sveicināti! Lūdzu, pastāstiet par Francijas Institūta lomu kā sadarbības veidotājam starp Franciju un Latviju!

Dita Podskočija: Francijas Kultūras centrs tika nodibināts 1997.g., kad tas tika atdalīts no Vēstniecības sadarbības un kultūras dienesta. Toreiz tas bija pakļauts AFAA (Agence française d'action artistique), tātad Francijas Ārlietu, nevis Kultūras ministrijai. AFAA piedāvāja jau gatavas ceļojošās izstādes un citus projektus. Atlika tikai izvēlēties no piedāvājuma un piesaistīt finansējumu. Francijas Kultūras centrs jau nerīko tikai izstādes, tie ir gan koncerti, gan lekcijas, teātra izrādes u.c.

E.A.: Vai tiek likts uzsvars uz kādu konkrētu kultūras jomu: mūziku, mākslu, kino?

D.P.: Nē, tā nav. Nav prioritāšu.

E.A.: Kas mainījās, kad AFAA pārstāja darboties?

D.P.: Tad mums pašiem nācās meklēt partnerus Francijā un Latvijā. Sadarbība notiek visās jomās. Tā var pastāvēt arī starp reģioniem (Lejasreinas reģions – Vidzemes reģions), kuras savstarpēji saista sarežģītā vēsture, vai pašvaldībām. No Latvijas pilsētām sadraudzība ir Rīgai ar Bordo, Jūrmalai ar Kabūru, Alūksnei ar Marsenē Lakotu. Profesionāļi savā starpā satiekās un tā sadarbība aizsākās. Ja ir abās pusēs ieinteresēti cilvēki un ir kontakts, tad tas ļoti palīdz.

E.A.: Cik lielā mērā ir svarīgi veicināt franču valodas apmācību Latvijā?

D.P.: Ja pirms 20 gadiem franču valodu mācīja tikai Rīgas Franču licejā, tad tagad to var apgūt daudzās pilsētās. Ģeogrāfija ir diezgan plaša: Ogre, Liepāja, Sigulda. Tie, kas mācās franču valodu, tiem tā bieži ir 2.svešvaloda. Tomēr franču valoda ir oficiālā ES valoda un diplomātijas valoda. Cilvēks tas ir pluss.

E.A. Kā ir ar ierēdņu apmācību?

D.P.: Ir noslēgts līgums ar Starptautisko frankofonijas organizāciju par ierēdņu sagatavošanu. Katru gadu ap 300 ierēdņu mācās franču valodu. To mācās tie, kuriem ikdienas darbs saistīts ar Eiropas dokumentiem. Jāsaka, ka frankofono tīkls ir paplašinājies. Franču valoda tomēr tiek uzskatīta par kultūras un mākslas valodu.

E.A.: Cik ļoti *Francijas pavasaris* bija diplomātu lēmums?

D.P.: 2004. gadā mūsu valstu prezidenti Ž. Širaks un V.Viķe-Freiberga, kas runā franciski, izlēma, ka vajag rīkot šādu pasākumu. Francijai visa kultūras darbība uz ārzemēm ir Ārlietu ministrijas pakļautībā. Kultūras eksports uz ārzemēm ir diplomātijas sastāvdaļa. Francijai ir prakse rīkot *saisons croisées (kultūras apmaiņas sezonas-aut.)*, kā bija Ķīnas gads Francijā un otrādi. Finansiāli veselu gadu nodrošināt pasākumus ir ļoti grūti. 2004.gadā, kad par to vienojās, nolēma, ka būs Latvijas festivāls Francijā notiks 2005. gadā un kā atbilde bija *Francijas Pavasaris*. Jāsaka, ka tā bija

prezidentu vēlme, griba un tālāk visām izstādēm tas bija jāīsteno. Pēc tam sekoja krīze. Bija arī Latvijas Valsts finansējums, jo princips bija tāds, ka visu to, kas notiek Latvijā finansē Latvija, bet paši franči maksā par ceļu un producē izstādes. Kad latvieši brauca uz Franciju – par notiekošo uz vietas maksāja Francija.

E.A.: V. Timmermane More minēja, ka Francijas pavasara laikā nodibinājās daudzi kontakti, bet pēc festivāla beigām franči nāca ar piedāvājumiem, bet Latvija nevarēja tos realizēt. Vai tā bija?

D.P.: Es tā nevarētu teikt. Toreiz katrā pilsētiņā sāka domāt – kas mums ir saistīts ar Franciju. Vai kāds latvietis, kas bijis Francijā vai kaut kas cits. Katrā bibliotēkā bija kāda izstādīte, kas parādīja šīs vietas saikni ar Franciju. Interese par Franciju tika izveidota vai atmodināta jau 2007.gada rudenī. Kad vēlāk bija jāīsteno kādi koncerti vai pasākumi un es zvanīju, cilvēki ņēma pretī (šo piedāvājumu – aut.). Man nebija vairs jāpārlicina. Vajadzēja izmantot kontaktus. Nav tā, ka franči piedāvā. Vai nu mēs piedāvājam vai latvieši uzņem (franču viesmāksliniekus, izstādes – aut.). Tagad, kad krīze ir pārdzīvota, latviešu partneri ir arī stabilāki, ir finansējums. Pašvaldības ir gatavas apmaksāt māksliniekiem ceļu un honorāru. Es domāju, ka ir gan pašvaldības finansējums, gan vietējie sponsori. Pagājušogad Kuldīgā franču akrobātu kompānijas uzvedums ar gaismām bija bezmaksas. Mēs ar finansējumu piedalāmies tikai mazliet. Mēs piedāvājam – un viņi pieņem (projektus – aut.). Pēc tam jau - sanāk vai nesānāk. Mēs ļoti daudz tagad strādājam ar Madonu, Liepāju, Talsiem, Jelgavu.

E.A.: Vai bija sarežģīti sarīkot izstādes sākotnēji, kad šie kontakti vēl nebija nodibinājušies?

D.P.: Izstādes ir ļoti grūti sarīkot. Tās ir darbietilpīgas, laukietilpīgas, jānoorganizē transports. 2004., kad AFAA piedāvāja ceļojošās izstādes, tad transports bija finansiāli noseigts. Tad bija izstāde Mākslas Akadēmijā, Olivjē Debrē izstāde. 2011.g. – Anrī Kartjē Bresona izstāde, ko rīkoja Laikmetīgās mākslas centrs, bet mēs atbalstījām. Pēc tam mēs atbalstījām Filipa Halsmana izstādi. Viņš skaitījās amerikāņu fotogrāfs, bet mēs rādījām franču periodu no Parīzes fondiem. Visgrūtāk izstādes ir atvest tieši transporta un apdrošināšanas izmaksu dēļ. Tad bija liels projekts ar Bordo muzeju (*Fovisma skats* – aut.). Vēl 1995.g. bija Valentīnas Zeiles izstāde un Rūdolfa Pinnes izstāde. 2003.g. bija Galē un Doma izstāde. Tie bija Ārzemju mākslas muzeja kontakti ar Puškina muzeju.

E.A.: Kas ļāva sarīkot vairāk izstāžu?

D.P.: Sākotnēji mēs vēl nebijām Eiropas Savienībā. Bija ceļojošās izstādes, kuru ceļš bija zināms – no Tallinas uz Lietuvu. To rīkoja Francijas Vēstniecība. Kad mēs iestājāmies Eiropas Savienībā, veidojās vairāk kontaktu un kļuva vienkāršāk rīkot izstādes.

E.A.: Vai frančiem gribas redzēt arī latviešu māksliniekus pie sevis?

D.P.: Noteikti, taču tā ir vairāk Latvijas Vēstniecības Francijā loma. Strasbūrā bija daudz pasākumu. Tā rīkot pasākumus (no Latvijas vest izstādes uz Franciju – aut.) ir diezgan grūti. Vēl pastāv arī valodas barjera. Tādēļ tiešie kontakti neveidojas.

E.A.: Vai Francijas Institūtam atvēlētais budžets ir pieaudzis?

D.P.: Nē, tieši pretēji – ir sarucis.

E.A.: Lasīju, ka Francija par vienu no kultūras diplomātijas mērķiem ir uzstādījusi atjaunot savu kultūras prestižu (rayonnement culturel). Kā jūs varat to komentēt?

D.P.: Mēs Latvijā ļoti daudz darām, lai būtu daudz kultūras pasākumu – koncerti, lielas un mazas izstādes. Tā ir. Festivālā Baltijas pērle vienmēr ir franču filmu izlase, ir vestas arī franču kinozvaigznes – P.Rišārs, A. Delons, K.Denēva, M.Vladi. Cilvēkiem interese par Francijas kultūru ir.

E.A.: Kā ir ar profesionālo spēju stiprināšanu?

D.P.: Jau 2 gadu garumā mēs piedāvājam lekciju ciklu par konkrētu jomu. Pirms diviem gadiem tas bija par muzeju lomu muzeju darbiniekiem. Pagājušogad mēs rīkojām semināru, kas veltīts mūsdienu arhitektūrai un kultūras mantojuma saglabāšanai. Šogad ir par radošajām industrijām. Tās ir aktuālas tēmas. Rudenī mēs rīkojām mūsdienu franču dizaina izstādi.

E.A.: Kādu tēlu Francija grib par sevi radīt?

D.P.: Protams, Francijā ir klasiskās vērtības, taču jau vairāk nekā desmit gadus Francija grib uzsvērt, ka Francija nav tikai Luijs XIV, ka Francija ir arī iesaistīta kosmosa izpētē, Airbus, TGV, mūsdienu tehnoloģijas. Francija nav tikai kultūras mantojums, bet arī mūsdienīga valsts, kas iet līdzī laikam, ir inovatīva. Tādēļ arī tiek rādītas laikmetīgās mākslas izstādes, mūsdienu dizains. Tā politika ir tāda, ka ir jāveicina radošās industrijas – t.i., kultūra var nest savu pienesumu valsts attīstībai. Tas saskan ar Latvijas prioritātēm. Francija aizstāv savu valodu. Ir kaut kādas jomas, kurās pastāv šis *exception culturelle* kā valoda, kino, un ka to nevar attiecināt uz visām jomām.

E.A.: Runājot par *Radīts Francijā* – tā nebija ceļojoša izstāde, bet paredzēta tieši Francijas pavasarim. Vai tā?

D.P.: Francijā katrā reģionā ir FRAC, kas iepērk darbus, lai izveidotu reģionālos mākslas fondus. Viņi iepērk mūsdienu autoru darbus, viņi izliek reģionālajos izstāžu centros. Ir arī nacionālie horeogrāfijas centri, konservatorijas. Katrā pilsētā tāds tīkls ir. Katrā pilsētā ir arī DRAC (direction regional des affaires culturelles), kas ir Francijas Kultūras ministrijas pārstāvniecība reģionos.

E.A.: Normandija bija ceļojoša izstāde?

D.P.: Tā tapa par ceļojošu. Mēs ieteicām, lai to paņem arī KUMU Tallinā. Mēs ieteicām, ka tur var izlikt mākslas darbus – tas ir jauns muzejs un tā. Faktiski jau sākotnēji tā bija iecere, tad mēs kopīgiem spēkiem veidojām katalogam. Tā ir privāta iniciatīva, fonds, kas meklē iespēju tikt izlikts. Tas fonds darbojas Basse Normandie reģionā, kuru pašvaldība atbalstīja.

E.A.: Kāpēc izvēlas tieši Latviju izstāžu norises vietai, vai tā ir mūsu pašu iniciatīva?

D.P.: Daudz kas ir atkarīgs arī no izstāžu kuratoriem, kontaktiem. Māra Lāce pazīst arī KUMU direktori. Ja ir iespēja izstādi paplašināt, tas ir labāk, samazinās izmaksas. Trīs Baltijas valstu ietvaros muzeju darbinieki cieši strādā kopā. Tur nav nekāda sāncensība. Jo vairāk etapu, jo lētākas izmaksas.

E.A.: Varbūt varat nosaukt vienu vislabāko sadarbības projektu?

D.P.: *Gleznots Normandijā* tika rīkots ļoti nepateicīgā laikā – ziemā. Māra Lāce teica, ka izstāde savāca ap 20 000 apmeklētāju, ka tas ir ļoti labs rādītājs. V. Zatlērs bija uz atklāšanu. Izstādē bija viens Monē darbs, bet tas tomēr cilvēkus piesaista.

Bija arī Bordo izstāde *Fovisma skats*, modes fotogrāfija (2009.g.) *Elki un cilvēki*. Lielākā franču foto eksperte Agnese de Guviona Sensīra izveidoja to izstādi. Viņas ar Inesi Baranovsku vienojās par tēmu un tālāk viņa piemeklēja darbus no FNAC un FRAC. Tapa arī katalogs. Tur piedalījās arī fotogrāfe Orlan, kurai rudenī būs mākslas izstādes Rīgā. Tomī Ungerera izstāde.

E.A.: Cik svarīgi ir tas, ka kāds politiķis piedalās izstādes atklāšanā?

D.P.: Uz vietas ir svarīgi, lai kāds no Francijas Institūta aizbrauc, pasaka uzrunu franču valodā, dažreiz aizbrauc arī pilsētas mērs vai mēra vietnieks. Tas tiek atspoguļots vietējā presē, televīzijā. Ja jau mēs esam aizbraukuši uz Preiļiem, Daugavpili, Ventspili... Cilvēki ir ļoti atsaucīgi. Cilvēkiem tāds sapnis – O, Francija.